

Слово ВЧИТЕЛЮ

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

www.slovovchitelyu.org

1/2020

*СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД
НА ХРИСТІЯНСЬКІ ЧЕСНОТИ*

Християнський
духовно-просвітницький часопис

«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 1(51)/2020

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор	Тарас Приступа
Науковий редактор	Василь Жуковський
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Коректор	Галина Венгліньська
Дизайн і верстка	Андрій Тригуба
Менеджер з розповсюдження	Аркадій Сльоза
Відповідальна за випуск	Надія Доля

Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блощук, Адріан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Громов, Сергій Гула, Наталія Жигайло, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Дар'я Новікова, Олег Огірко, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Любомир Турчак, Галина Шевченко.

Засновник і видавець —

**Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»**

Адреса: вул. С. Крушельницької, 71,
м. Рівне, 33023, Україна.
Телефон/факс: (0362) 63-79-76
e-mail: slovo@hopetopeople.org

Видається за сприяння:

- Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»;
- Науково-дослідницької лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідчення про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Пожерти на видання часопису просимо надсилати поштовою переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Пожерти на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: РОХМ «Надія — людям», р/р UA963333910000026009054740378, АТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 43075744 з позначкою: «Благодійні пожертвування».

За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями.
Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад:
Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24.
Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (,).
Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Світлани Пасечнюк
«Колектив Колоденського ліцею»

Надруковано: ПП «Естеро»,
вул. Данила Галицького, 25А, м. Рівне, 33000, Україна
тел. 068 22 62 444
Наклад 2500 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Шановні читачі, дорогі друзі! Мир вам!

Майже три тисячі років тому ізраїльський цар Соломон сказав: «Що було, воно й буде, і що робилося, буде робитися воно, і немає нічого нового під сонцем!» (Екл. 1:9). Чотири століття потому йому заперечив давньогрецький філософ Геракліт: «Усе плине, усе змінюється». А що скажете ви, шановний читачу?..

Звезимо коло наших міркувань до якостей характеру і цінностей людини. Чи залишаються актуальними в XXI столітті встановлені Богом і записані в Слові Божому правила співжиття й ознаки праведної богоугодної поведінки? Чи важливі для сучасної людини християнські чесноти віри, надії, любові, милосердя, терпеливості тощо? Чи не зазнали ці поняття трансформації впродовж віків?

Людина — мінлива істота, її смаки, уподобання, прихильності й навіть, здавалося б, тверді переконання змінюються залежно від місця й часу, настрою й віку, а особливо — думки й ставлення навколишніх. У Бога не так, за жодних обставин Він не скаже на біле — чорне й навпаки, для Нього неправда залишається гріхом у будь-якому столітті, а доброта й вірність цінуються на всіх континентах.

Однак перед тими, для кого відповідь на першу низку запитань є очевидною, постає наступне запитання: «А як отримати чи здобути ці незмінні моральні чесноти й позбутися моральних вад і пороків?» Із матеріалами на цю тему ви познайомитесь, гортаючи сторінки нашого часопису. Зазначимо лише найголовніше: християнські чесноти не існують автономно, вони невіддільні від свого Джерела. І цим Джерелом є Ісус Христос, Божий Син, «бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь» (Рим. 11:36). Він є уособленням любові, надії, віри, милосердя, доброти, мудрості, святості тощо. Перелік нескінченний. Планка для нас, людей, — недосяжна. Знаючи про це, Бог Сам іде нам назустріч. Іде до кожного особисто.

Тож нехай ця зустріч відбудеться й переросте в нерозривну єдність. Адже Божа послідовність також незмінна. Спочатку: «Покладу Я Закони Свої в їхні думки, і на їхніх серцях напишу їх» (Євр. 8:10), а тоді: «Хто вірує в Мене, як каже Писання, то ріки живої води потечуть із утроби його» (Ів. 7:38). А це і є радісне, благословенне й чеснотне християнське життя.

З повагою — редакційна колегія

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4 Як у сучасному світі бути християнином?
Надія Доля

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 7 Як стати послідовником Христа?
Леонід Якобчук
- 10 Сім смертних гріхів
Олег Блощук

СТУДІЇ БІБЛІЇ

- 12 Безлімітне прощення
Любомир Турчак
- 14 Плід Духа — радість
Олександр і Наталія Малюги

ЗНАЙОМСТВО

- 16 Їх об'єднало милосердя
Надія Доля

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 18 Свято із сумною історією
- 19 Книга поезій
Оксана Фісак
- 20 Історія про тебе. Життєвий вибір людини
Оксана Віролайнен
- 21 Захоплююсь, досліджую, вивчаю
Тетяна Литвиненко
- 24 Християнські мотиви у творі Г. К. Андерсена «Снігова Королева»
Зоя Говорунець
- 30 Віра (Прогулянка галереєю героїв віри)
Олена Коваль
- 33 Моральні чесноти в житті кожного з нас
Віталіна Данильчук
- 35 Моральні чесноти християнина
Ольга Прокопович
- 39 Свідок Воскресіння
- 43 Пасхальна святкова зустріч

ХРИСТИЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

- 44 «Сім смертних гріхів та Чотири останні речі» Ієроніма Босха
Олег Блощук

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

- 46 Шлях від болю до зцілення
Наталія Педченко

СПРАВИ СІМЕЙНІ

- 48 Бізнес і сімейні цінності: досвід європейських компаній
Ольга Романенко

З ПОШТОВОЇ СКРИНЬКИ

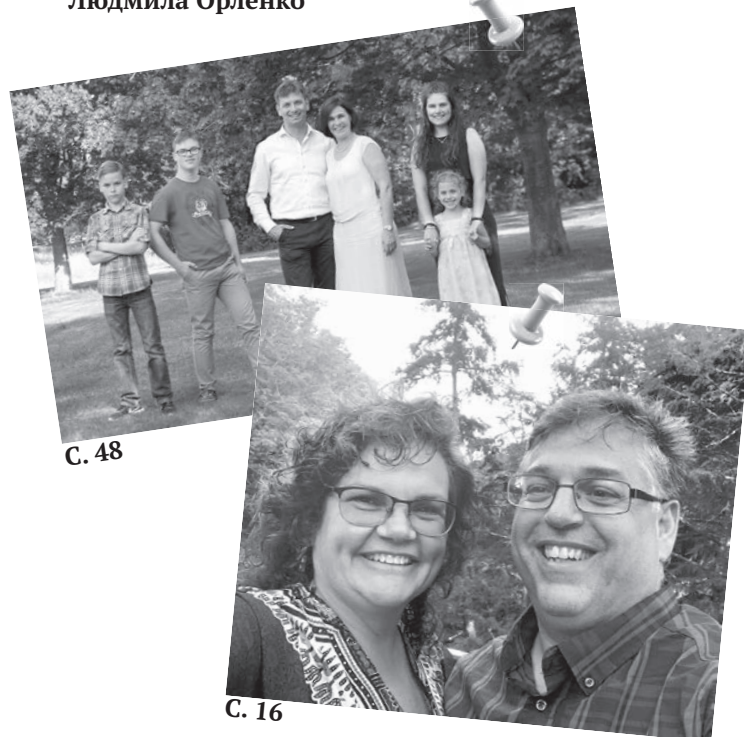
- 51 Конкурсні твори
- 54 Відповідальність учителя
Галина Яхневич

ВАРТО ПРОЧИТАТИ

- 56 Розповідь про двох учителів та інноваційну методику для впровадження християнських цінностей на уроках із предметів природничого циклу

РОЗДУМИ ДУШІ

- 58 Протоптана стежина
Людмила Орленко

С. 48

С. 16

ЯК У СУЧАСНОМУ СВІТІ БУТИ ХРИСТИЯНИНОМ?

Попри те, що останніми роками в Україні на різних рівнях точилося чимало розмов про важливість духовно-морального виховання молоді, про необхідність викладання предметів духовно-морального спрямування в навчальних закладах, приймали відповідні резолюції, давали слушні поради й рекомендації, на місцях, тобто в самих навчальних закладах, на ці предмети катастрофічно не вистачає годин. І якщо вчитель християнської етики має дві години в тиждень факультативного заняття на одній паралелі, це вважають непоганим показником — предмет у школі введено. Однак, слава Богові, є в нашій країні навчальні заклади, де «Основи християнської етики» та «Етику» вивчають в усіх класах як обов'язковий предмет, і це за повної згоди та сприяння батьків і з великою зацікавленістю з боку учнів.

Сьогоднішня наша зустріч із директоркою Колоденського лицю Корнинської сільської ради Рівненського р-ну Рівненської обл. Тетяною Андріївною Стецик.

— Тетяно Андріївно, будь ласка, розкажіть про себе й навчальний заклад, який ви очолюєте.

— Я народилася 24 вересня 1982 року в с. Колоденка на Рівненщині. Духовно народилася 1998 року, тоді ж прийняла водне хрещення. Навчалася в Колоденській загальноосвітній школі, де зараз працюю. Вищу освіту здобула в Рівненському державному гуманітарному університеті. 2006 року одержала диплом магістра за спеціальністю «Педагогіка і методика

середньої освіти. Мова та література (англійська)» та здобула кваліфікацію магістра педагогічної освіти, викладача мови та літератури (англійська) у вищих навчальних закладах. 2018 року в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти здобула кваліфікацію «Спеціаліст із публічного управління й адміністрування, фахівець у сфері адміністративного менеджменту».

Після десяти років учителювання (викладала англійську й німецьку

мови) мені запропонували очолити шкільний колектив.

Наш навчальний заклад має непросту історію.

1870 року була створена церковно-приходська школа. Згодом земство виділило гроші на будівництво земської сільської школи, яке було завершено 1898 року.

За часів Польщі в одноповерховій старій будівлі навчалися учні 1–4 класів. 1938 року відбувся схід села, на якому на будівництво нової школи було вирішено зібрати по 4 злотих із гектара землі. Будівництво розпочалося 1939 року. На майданчику працювало все село.

Восени 1940 року в школі розпочалося навчання, було організовано три класи. Лише в травні 1941 року будівництво повністю було завершено. Друга світова війна перервала навчання. Під час окупації в школі перебували німці, згодом — мадяри, власовці. Школа була перетворена на в'язницю, у кімнатах були катівні, конюшні. На подвір'ї хоронили сотні людей.

Школа відновила свою роботу в лютому 1944 року. Відтоді вона росла й

розвивалась. 1967 року тут навчалось вже 350 дітей.

3 лютого 2019 року наш навчальний заклад освіти має назву Колоденський ліцей Корнинської сільської ради Рівненського р-ну Рівненської обл. У просторому приміщенні 13 навчальних кабінетів, спортивний зал, їдальня, актовна зала, інклюзивно-ресурсна кімната для дітей з особливими освітніми потребами.

У ліцеї навчається 467 учнів, працює 58 педагогічних працівників, 18 працівників технічного персоналу.

— Яким чином у вас відбулося впровадження уроків християнської етики? Чи вистачає вчителів, підручників, зрештою, годин?

— Уроки християнської етики в нашій школі було введено до навчального плану з 2008 року на підставі заяв батьків.

Колоденка — село багатоконфесійне, тому спочатку було непросто. Батьки хвилювалися: чи не буде на уроках намагання переконувати дітей у правильності тієї чи іншої конфесії? Однак згодом ці побоювання розвіялись. Метою цих уроків є навчити дітей любити, виховувати в них загальнолюдські цінності, згуртувати учнів у колектив, поважати релігійні погляди й переконання інших людей, тобто бути альтруїстами, а не егоїстами.

Спочатку це був курс за вибором у початкових класах, сьогодні цей предмет викладається від 1 до 8 класу, а це у 17 класах. Ці години викладає вчителька християнської етики Галина Яківна Пилипчук. Два роки поспіль наші учні брали участь в олімпіаді «Юні знавці Біблії», маємо багато призових місць.

— Що таке духовність у вашому розумінні? Як вона формується в людині?

— Якщо говорити про духовність, то варто розуміти під цим щось таке, що вже є самодостатнім і сформованим. У моєму розумінні, духовність — це мир у нашому серці, це праведне життя перед Богом у нашому повсякденні, це готовність приймати й виконувати повеління нашого Творця, це розуміння того, що Бог є Дух, і ми також маємо служити Йому в душі й істині. Духовність — це вершина досконалості.

У кожної людини свій шлях щодо формування духовності в житті. Духовність формується насамперед у сім'ї, унаслідок визнання та віри в Бога, і саме коли людина визнає свої недоліки, гріхи та розкаюється в них, лише тоді ми можемо говорити про сам процес формування духовності. Дуже важливо підтримувати духовність молитвою та Словом Божим.

— Якщо можна, поділіться досвідом своєї сім'ї у вихованні духовності.

— Я народилася в духовно зрілій сім'ї і з самого дитинства користувалася всіма благословеннями, які тільки

можливі на цій землі. Це мир, взаєморозуміння, доброта, турбота, милосердя, любов, терпіння, добробут, привітність, готовність вислухати, молитовна підтримка, церковні богослужіння, читання Слова Божого тощо. Живучи в такій атмосфері, я формувалася в здорову й духовну особистість. Я не боялася труднощів, бо завжди знала й знаю, що за мене моляться до Бога мої батьки, а Господь сильніший за всі перешкоди, які трапляються на нашому життєвому шляху. Хоча я вже доросла людина, маю чоловіка й доньку, мої батьки щоразу благословляють мене на роботу молитвою й обов'язково проводжають мене до порогу будинку або ж довго дивляться у вікно, проводжаючи мене люблячим поглядом, а ввечері чекають зі смачною вечерею. Моя донька та мій чоловік завжди готові підтримати й порадити успіхам. У нашій сім'ї є зворотний зв'язок, який зорієнтований на сімейне системне спілкування та охоплює всіх членів сім'ї. Тож духовність у моїй сім'ї формується через молитовну підтримку рідних, сімейне спілкування та читання Біблії.

— Які форми роботи може запропонувати школа для покращення співпраці з батьками в духовному вихованні дітей?

— Останнім часом дуже модно в закладах освіти використовувати такий термін як «партнерство», а саме: партнерство між батьками, учнями та вчителями. Однак у нашому закладі актуальним є не лише сам термін, але й взаємозв'язок між цими трьома категоріями людей. Тому основною формою є співпраця, постійний контакт одне з одним. Це вміння вислухати, поради, підтримати в потрібний момент.

Ми запрошуємо батьків наших учнів у заклад для спілкування, проводимо дні самоврядування, коли батьки самі проводять уроки для учнів, і це створює атмосферу сімейного затишку. Саме в такі моменти формуються й духовні цінності.

Важливою формою роботи є спільна праця та — батьківські збори.

— Що б ви сказали людині, яка переконує, що уроки християнської

етики в школі обов'язково породжують міжконфесійний і міжрелігійний конфлікти?

— Ви знаєте, якщо людина конфліктна, то породжувати конфлікт може не лише урок християнської етики, але й інші уроки. Я відповіла б, що саме уроки християнської етики не будуть породжувати суперечок і конфліктів, якщо їх викладатиме вчитель, який любить дітей, який сам постійно навчається й шукає нові методи викладання, який є духовно зрілим наставником і прикладом для учнів, їхніх батьків і навколишніх. Слово Боже говорить: «Будь зразком для вірних у слові, у житті, у любові, у душі, у вірі, у чистоті» (1 Тим. 4:12). Внутрішній світ і зовнішність учителя мають відповідати його покликанню. Отже, якщо вчитель мудрий, то конфліктів із вищезначеного предмета не виникатиме.

— Які зміни ви помічаєте в дітях, які вивчають християнську етику?

— Діти мають знання Слова Божого й уміють практично застосовувати його у своєму житті. Учні знають, що таке милосердя, смирення, любов, доброта, мир, прощення, а в наш час це дуже важливо. Діти нашого закладу дуже добрі та щирі.

— Кілька порад, як у сучасному світі бути християнином?

— Якщо наше християнське життя з перших кроків було справжнім, нелицемірним, то бути християнином у сучасному світі з усіма його проявами не так вже й складно. Ми маємо розуміти, що християнство — це не щось мертве штучне, а це життя з Богом. Якщо християнин не зіпсував своїх стосунків із Творцем, то Він своєю чергою піклується про те, щоб устояти перед усіма спокусами, які сьогодні нам пропонує сучасне життя на землі.

Як я вже говорила, християнство — живе, а не мертве. І кожне живе творіння росте, удосконалюється, загар-

товується. Так і християни: якщо бажають залишатися в такому статусі та стані, то не повинні перейменовувати гріх, називаючи його якимось по-іншому. Кожну річ потрібно називати, як вона є. Якщо це корупція, то справжній, вірний християнин має точно знати, що це не є непорозуміння, а це є гріх. І якщо він ведеться на такі речі як корумпованість, релятивізм або ж подвійні стандарти, то, на превеликий жаль, виникає зустрічне запитання: «Чи справді я християнин?» Сучасним християнам важливо розуміти те, що проблема, нестабільність — вони були, є і будуть, а вже залежить від нас самих, як ми до них ставимося, за допомогою яких методів і шляхів ми маємо їх розв'язувати. Але ж вирішення незрозумілих ситуацій сьогодення досить просте для християн — це усвідомлення того, що всім, хто визнає Ісуса Христа своїм Господом, Він ніколи не відмовить у розв'язанні найскладніших життєвих ситуацій.

Бути справжнім християнином — це сильно, правильно, надійно й аж ніяк не корумповано. Бог є Той, Хто ніколи не запізнюється, Він є Бог, який любить порядок, тому якщо Він бачить наші благі наміри, то завжди дасть вихід, здавалося б, із неможливого.

Християни мають пам'ятати, що їхнє життя в сім'ї, державі, церкві ніяк не повинно розходитися з тими принципами й істинами, які вони пропагують для інших. Такі гріхи, як-от: лицемірство, гордіня, обман, обмовляння інших, жадібність — узагалі неприпустимі.

Щоб залишитися вірним християнином, не забувайте про Біблію, молитву та життя в побожності. А Бог завжди поруч, тому що Він так сказав у Своему Слові, тому що Він наш Творець, Цар, Спаситель, Друг і Порадник. Із Господом усе можливо пройти, і голвне — не страшно.

Розмовляла *Надія Доля*

ЯК СТАТИ ПОСЛІДОВНИКОМ ХРИСТА?

ЛЮБОВ

Чи є якась ознака, завдяки якій можна було б пізнати Христових послідовників? Військових ми вирізняємо від цивільних за одягом: військо має спеціальний однострій. Кожний народ має якусь характерну ознаку, за якою ви можете розпізнати країну походження представника цього народу. Або погляньте на раси людей. За рисами обличчя, кольором шкіри й волосся ви легко розпізнаєте, до якої раси належить ця людина.

Чи є якась характерна ознака правдивого християнина, послідовника Ісуса Христа, щоб і його можна було впізнати в цьому світі, вирізнити від інших?

Христові учні не мали жодного однострою. Христові послідовники є поміж усіма народами, в усіх країнах світу і серед усіх рас. Тому ні расове походження, ні культурні надбання, ніщо зовнішнє в людині не є ознаками Христового учня.

Ісус Христос говорить: «По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою» (Ів. 13:35). Любов є необхідною ознакою учня Христа. Без любові ви не зможете слідувати за своїм Учителем.

Де ж узяти таку любов, чи можна навчитися або отримати її від когось? Чи це залежить від нас, від мене, від мого зусилля?

Слово Боже пояснює, що любов Бога вливається Духом Святим у відроджене серце, яке відкрите для Бога. Але так само це залежить і від нашої волі. Христос каже: «Любіть один одного» (Ів. 13:34). Христос дає нам це зобов'язання, як заповідь, котру маємо виконувати, докладаючи своїх зусиль, із участю нашої волі.

Безумовно, що найкращим прикладом любові для всіх нас є наш Спаситель, наш Учитель і Господь Ісус Христос. Тому поглянемо разом на Нього, як Він учив Своїх учнів любити. Це докладно описує євангеліст Іван, розпочинаючи з 13-го розділу свого Євангелія, де йдеться про ніч перебування Христа з Його учнями. Євангеліст Іван був присутній тієї ночі, він сидів біля самого Учителя Ісуса Христа й описав, що він бачив і чув, будучи свідком усього. Тієї ночі всі 12 учнів разом з Ісусом зібралися в горниці, це значить — на другому

Бог, Ісус Христос має бути першим у нашому житті.

поверсі будинку. На той час у більшості людей помешкання були одноповерхові. Цей будинок мав одну простору кімнату на другому поверсі. Небагато ми знаємо про цей дім, але, можливо, внизу жив власник, а в кімнаті нагорі була приготовлена скромна вечеря, яку в Євангелії названо Господньою Вечерею: це була остання вечеря Ісуса з Його учнями.

Ця вечеря була пасхальною. На таку вечерю пекли ягня, що нагадувало жертвоне ягня, яке ізраїльтяни готували перед своїм виходом із єгипетської неволі. Ми знаємо, що ягня символічно вказувало на жертву Ісуса Христа.

Була там також невелика посудина з глини, яка нагадувала невідлиницьку працю, вироблення цегли з глини в Єгипті. У цю посудину наливався спеціально приготовлений соус. У нього вмочали сухий хліб. На столі лежала також гірка трава, яка вказувала на гіркоту рабського життя в Єгипті.

Найбільше захоплювала Іванову увагу любов, якою полюбив їх Ісус. Він пише, що Ісус полюбив їх до кінця! Більшої любові, як та, не було.

Ісус Христос говорить: «По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою» (Ів. 13:35).

Однак євангеліст Іван не подає однієї деталі того вечора, яку записав євангеліст Лука. А саме, що знялася поміж учнями суперечка, хто з них має вважатися за більшого (Лк. 22:24). Нелегко це уявити, але учні почали сперечатися, хто з них буде першим, більшим у Небесному Царстві, хто сидітиме по правіці Христа? Можливо, Петро доводив, що він усьому був першим, Іван підкреслював свою любов, близькість до Христа, Андрій казав: «Я греків привів до Ісуса», Пилип нагадував, що то він дістав хліб, який Христос розмозжив, тощо. Вони гаряче сперечалися поміж собою.

Але за столом був і Христос. То як Він показав їм Свою любов, як продемонстрував її на ділі, щоб вони її побачили й відчули?

У ті часи дороги були піщані, звичайна земля. Люди ходили в сандаліях, у куряві вулиць і, звичайно, їхні ноги на таких дорогах бруднилися. Коли хтось запрошував гостей, то був звичай, що господар садив біля дверей свого дому слугу, котрий мав рушника й умивальниці з водою. Як тільки запрошений гість підходив до дверей, слуга знімав його сандалі, мив і витирив ноги, і гість, залишаючи сандалі назовні, заходив до приміщення. Коли слуги не було, а збиралася просто група знайомих, друзів, у такому випадку один із них, найчастіше наймолодший, добровільно мав виконати обов'язок слуги. Не було б дивним, згідно зі східними звичаями, коли б один з учнів узяв рушника й помив ноги друзям. Проте того вечора, коли учні з Христом зібралися на вечерю, ніхто з учнів не хотів зайняти місце слуги, щоб помити ноги іншим. Ніхто з них не хотів принизитися в очах інших. Вони ж бо щойно сперечалися, хто буде старшим, а не слугою.

У 4-му вірші написано, що Ісус «устає від вечері, і здимає одягу, бере рушника й підперізується. Потому налив Він води до умивальниці, та й зачав обмивати ноги учням, і витирати рушником, що ним був підперезаний». Коли дійшла черга до Петра, той запротестував. Я думаю, що їм усім було

соромно. Тепер суперечка, хто має вважатися за більшого, затихла. Настала тиша. Учні зрозуміли і, напевно, були переконані в своєму серці, що вони були самолюбні.

З цього прикладу маємо велику науку. Слухайте уважно: «Щоб виявити свою любов, прихильність до друзів, чоловіка до дружини, чи дружини до чоловіка, батьків до дітей і дітей до батьків, поміж братами й сестрами, треба показати свою покірність, скромність. Але ми живемо в суспільстві, де панує правило: «Я маю бути першим». Замість того щоб сказати: «Прошу, пройдіть перші», ми відштовхуємо інших, намагаємось будь-що бути першими».

*Безумовно, що найкращим прикладом
любові для всіх нас є наш Спаситель, наш
Учитель і Господь Ісус Христос.*

Ісус знав Своїх учнів, Він бачив їхнє самолюбство й запитав їх: «Чи знаєте ви, що Я зробив вам? Ви Мене називаєте: Учитель і Господь, — і добре ви кажете, бо Я є, — і продовжує: — А коли обмив ноги вам Я, Господь і Вчитель, то повинні й ви один одному ноги вмивати. Бо то Я вам прикладав дав, щоб і ви те чинили, як Я вам учинив. По правді, по правді кажу вам: раб не більший за пана свого, посланець же не більший від того, хто вислав його. Коли знаєте це, то блаженні ви, якщо таке чините!» (Ів. 13:12–17).

У цьому запевненні Христа — «блаженні ви, якщо таке чините», тобто коли покірні, скромні, — ми бачимо велику правду, що щасливі люди не ті, які горді, не ті, що завжди тільки хочуть брати собі, але ті, які дають іншим.

Ті, хто свій час і своє життя присвячують іншим, щасливі й радісні. Самолюбні, скупі, горді не є щасливими людьми. Вони можуть мати гроші, багатство, але в душі вони зажурені, сумні, нещасливі. Журяться, що багатства замало, слави потрібно їм більше і як би все це, що вже є, не втратити, але ще більше надбати. Скрізь хочуть бути першими.

Недавно помер один диктатор, який за життя поставив собі золотий пам'ятник, на якому його золота постать тримала руками небо над країною. І що ж? Диктатора не стало, а країна є і небо не впало.

Один пасажир бачив, як люди наввипередки поспішали до літака. А в літаку він побачив, що всі сіли на свої місця, ще й деякі місця залишилися порожні. Навіщо було штовхатися? Яка різниця, хто втиснувся першим?

Христос дав приклад, як служити, як любити, але не тільки тих, які вже були з Ним, але й тих, які приймуть Його в майбутньому. Тих прийняти, дати їм місце поміж собою. У 20-му вірші цього ж розділу написано: «По правді, по правді кажу вам: хто приймає Мого посланця, той приймає Мене...»

Чи всі сприйняли цей заповіт?

*Правда в тому, що щасливі люди не ті,
які горді, не ті, що завжди тільки хочуть
брати собі, але ті, які дають іншим.*

Як це того часу зрозуміли учні, пише євангеліст Лука: «А Іван відповів і сказав: «Учителю, ми бачили одного чоловіка, що Ім'ям Твоїм демонів виганяв, і ми заборонили йому, бо він з нами не ходить». Ісус же йому відказав: «Не забороняйте, — бо хто не проти вас, той за вас!» (Лк. 9:49–50). Не важливо, що він не знаходиться поміж 12-ма або його немає навіть поміж 70-ти учнів. Він виконує роботу Божу.

А як нам бути? Чи важливо для нас, із якої конфесії той чи інший?

Власне, це перше, про що ми хочемо знати. Ми не запитуємо, яку працю виконує хтось, але чи він такий, як ми. «Коли Мене приймає, то прийміть і того, кого Я пошлю», — каже Христос. Правда любов не відганяє, не закривається, не обмежується, але каже «просимо», «приймаємо».

Любити тих, які перебувають у нашому колі, неважко. Можна мати прихильність і до тих, які нам симпатизують, але як бути з таким, як Юда, який зрадив Ісуса Христа? Як бути з тими, які відкидають Бога, налаштовані вороже, готові продати вас за срібняки? Як маємо поставитися до таких?

Подивімося на Ісуса, учимося від Нього. Ісус знав Юдин намір зрадити... Того вечора Він сказав учням, що один із них Його видасть. На Іванове, пошепки поставлене запитання: «Хто це, Господи?», Ісус відповів: «Це той, кому, умочивши, подам Я куска». І, вмочивши куска, подав синові Симона, — Юді Іскаріотському!» За тодішнім звичаєм, якщо господар подавав, умочивши в соус, кусень хліба, то це означало виявлення пошани до гостя. Ісус виявляє терпимість, пошану, дає нагоду одуматися, бо ще є час змінити рішення. Ми також припускаємося помилок, падаємо, і надзвичайно важливо, коли до нас, щоб допомогти й підняти, хтось ставиться з любов'ю, не осуджуючи за помилки.

Отже, Христос сказав до Своїх учнів: «Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви! По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою» (Ів. 13:34–35).

*Слово Боже пояснює, що любов Божя
вливається Духом Святим у відроджене
серце, яке відкрите для Бога.*

Це і є ознака Христового послідовника. Світ упізнає, що ви навчаєтеся в Христа, не по тому, чи ви ходите в неділю на богослужіння до церкви, чи голосно молитесь, але чи маєте любов і прихильність. Магніт любові притягатиме до вас людей...

Ми можемо запропонувати Христові все, чим володіємо, однак Він не буде вдоволений цим. Любов вимагає любові. Ніщо інше не може бути рівнозначним у цьому випадку. Ніщо не може замінити любові. Ісус Христос підходить до вашого серця й лагідним голосом запитує: «Чи ти любиш Мене?» Що ми можемо відповісти? Як глибоко це питання доторкнулося нашого серця?

ПОСВЯТА

Христос згуртував Своїх учнів довкола Себе на засадах любові. Христос прийшов у цей світ, як Він Сам сказав, щоб послужити людям. Він кликав і готував Своїх учнів також із тією метою, щоб вони служили іншим.

Христос не прагнув зібрати групу людей, щоб тільки разом співати, молитися та слухати проповіді. Його служіння — це особисті стосунки, охоплення всього життя послідовника-учня. Мабуть, ніде в іншому уривку Святого Євангелія не знайдемо, щоб Ісус так вичерпно й глибоко говорив про суть учнівства, як у Євангелії від Луки (14:25–33):

«Ішло ж з Ним багато людей. І, звернувшись, сказав Він до них: «Коли хто приходить до Мене, і не зненавидить свого батька та матері, і дружини й дітей, і братів і сестер, а до того й своєї душі, — той не може бути учнем Моїм! І хто свого хреста не несе, і не йде вслід за Мною, — той не може бути учнем Моїм! Хто бо з вас, коли башту поставити хоче,

перше не сяде й видатків не вирахає, — чи має потрібне на виконання, щоб, коли покладе він основу, але докінчити не зможе, усі, хто побачить, не стали б сміятися з нього, говорячи: «Чоловік цей почав будувати, але докінчити не міг». Або який цар, ідучи на війну супроти царя іншого, перше не сяде порадитися, чи спроможен він із десятима тисячами стріти того, хто йде з двадцятьма тисячами проти нього? Коли ж ні, то, як той ще далеко, шле посольство до нього та й просить про мир. Так ото й кожен із вас, який не зречеться усього, що має, не може бути учнем Моїм».

Ми можемо запропонувати Христові все, чим володіємо, однак Він не буде вдоволеній цим. Ніщо не може замінити любові.

Збиралося багато народу, які йшли за Ісусом. Чому вони слідували за Ним, яка була причина?

З Євангелії знаємо, що одні слідували за Ісусом, щоб Він їх нагодував. Є і в наші дні такі люди, які підуть за вами всоуди, щоб добре їсти й нічого не робити. Інша група людей ішла за Ісусом, бо Він чинив чуда. Було тоді багато таких, які хотіли бачити, як із нічого стає щось, чи то з води стає вино, чи померлий воскресає, сліпому відкриваються очі, чи щось подібне. Їх приваблювала популярність, щось нове, незвичайне, непередбачене. Євангеліст Лука пише, що «ішло ж з Ним багато людей». Так повторювалося щоденно, днями, тижнями й місяцями. Ісус знав серце кожного й мотив, чому вони слідують за Ним.

Але далі написано, що Ісус, обернувшись, сказав їм, хто може і хто не може бути Його учнем. Ісус повторив тричі, хто не може бути Його учнем.

Перший раз Ісус говорить: «Коли хто приходить до Мене, і не зненавидить свого батька та матері, і дружини й дітей, і братів і сестер, а до того й своєї душі, — той не може бути учнем Моїм!» (вірш 26).

Другий раз Ісус каже: «І хто свого хреста не несе, і не йде слід за Мною, — той не може бути учнем Моїм!» (вірш 27).

І третій раз: «Так ото й кожен із вас, який не зречеться усього, що має, не може бути учнем Моїм» (вірш 33).

Кожного разу Ісус говорить про посвяту, про необхідність узяти на себе зобов'язання, відповідальність. Проаналізуємо глибше ці Христові слова.

У першому разі Ісус каже про наші особисті стосунки. Христос не учить нас ненавидіти ближніх, бути ненавистниками, злими до батьків, рідних. Ні! Бо в усій Біблії говориться, як і в Божій заповіді, про любов і пошану до батьків, до своїх рідних. Ісус не заперечує біблійної науки. Зовсім ні. Ісус говорить тут про нашу відданість нашим найближчим у порівнянні з нашим ставленням до Ісуса. Бог, Ісус Христос має бути першим у нашому житті.

Він має бути на першому місці. Ті віруючі, які померли за віру в Ісуса Христа в снігах Сибіру, які сиділи роками у в'язницях, на яких роками чекали діти, жінки й батьки, а багатьох так і не дочекалися, вони теж любили своїх рідних, любили своїх дружин, своїх дітей, батьків, але вірність Христовим принципам для них була важливіша. Христос у їхньому житті був на першому місці. Молодим людям, навіть коли до них прийшла любов, але вони побачили, що одне з них може скалічити духовне життя другого, зашкодити вірі в Христа, краще розірвати стосунки. Спілкування з Христом є важливіше, ніж спілкування з людьми, особливо коли ті люди намагаються посісти перше місце в нашому житті.

Далі Ісус говорить про наші особисті цілі й бажання. У ті часи говорити про хрест означало говорити про смерть.

Коли люди бачили, що чоловік у супроводі римських воїнів, несучи на собі дерев'яного хреста, йде в напрямку Голгофи, вони знали, що та людина йде на смерть, вона помре. Хрест був символом смерті. Ісус каже, що хто хоче йти за Ним, має сказати «ні» для своїх особистих цілей і бажань, коли вони перешкоджають виконувати Божу волю.

Апостол Павло писав: «Тож благаю вас, брати, через Боже милосердя, повіддавайте тіла ваші на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу, і не стусуйтесь до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, — добро, приємність та досконалість». Він тут говорить, що ми не маємо жити звичаями світського життя, але бути іншими. Християнин має бути прикладом доброго студента, учня, спеціаліста, професіонала, громадянина. Проблема в тому, що ми не хочемо віддати себе на вівтар, на жертвник. Ми ж маємо сказати Господу, щоб не наша, але Його воля була в нашому житті.

В 15-му розділі Послання до римлян написано: «Ми, сильні, повинні нести слабості безсилих, а не собі догоджати. Кожен із нас нехай догоджає ближньому на добро для збудування».

Правдивий Христовий послідовник не може бути самолюбом, егоїстом. Я вірю, що Бог не вимагає від нас того, чого ми не можемо зробити. Уся проблема в тому, що наша людська природа каже: ми хочемо, щоб було по-нашому; я хочу йти своєю дорогою, а не Божою. Про це сказав пророк Ісаїя, що всі ми блукали, як вівці, розпорозились кожен на власну дорогу. Отож, насамкінець, говорячи про наші бажання, доцільно в контексті Христової вимоги поставити собі три запитання й щиро та чесно відповісти на них.

Той, хто хоче йти за Ісусом, має сказати «ні» для своїх особистих цілей і бажань, коли вони перешкоджають виконувати Божу волю.

Перше. Чи схвалює Бог мету вашого життя? Якби ви прийшли до Бога з написаними вашими цілями, чи поставив би Він печатку?

Друге. Що важливіше у ваших бажаннях: ваше «Я» чи пошана до Господа?

І третє. Чи ви готові змінити свою мету, коли Бог накаже вам це зробити?

Найбільша вартість нашого життя полягає в тому, щоб слідувати за своїм Творцем, бути Його послідовником і своїм життям впливати на інших, змінювати життя інших для їхнього добра і Божої слави. Нехай допоможе нам Бог бути такими! Амінь.

Леонід Якобчук, почесний професор
НаУ «Острозька академія»,
ведучий християнської радіопрोगрами
«Відвертість»

СІМ СМЕРТНИХ ГРІХІВ

Усі, мабуть, колись чули вислів «Сім смертних гріхів». І багато-хто, оцінюючи своє життя, апелює до цієї теми, мовляв, я ж не робив смертних гріхів, то моє життя не настільки пропаще. А от той... і далі поїхало...

Утім як і з десятима заповідями, так і з сімома смертними гріхами, коли ти попросиш людину перерахувати їх, то більшість не зможе назвати всі ці гріхи. Найбільше — три чи чотири. І в мене завжди в таких ситуаціях виникало питання — до чого ж тоді апелюють люди, за чим рівняють себе, якщо навіть не знають переліку того, на що потрібно рівнятись?

То що ж Церква вважає за сім смертних гріхів і як склався подібний список, на який, навіть не знаючи його повністю, посилаються люди?

Почати вивчення цього питання потрібно здалеку — із часів занепаду західної частини Римської імперії. Як відомо, Костянтин Великий переніс столицю імперії в нове місто, що було назване його ім'ям — Константинополь. Це спричинило повільний занепад західної частини імперії. Постійні напади різноманітних війовничо налаштованих племен (варвари, вандали, готи, гуни й інші племена), призвели до зuboжіння всього регіону. Нестабільна світська влада, чвари за римський престол, повстання в провінціях — усе впливало на розхитування ситуації.

У подібних обставинах лише Церква залишалась оплотом і острівцем стабільності. А якщо ще й згадати, що Лев I Великий — один зі знаменитих римських єпископів, якого вважають справжнім Римським Папою того часу, брав безпосередню участь у переговорах із гунами і готами, щоби ті не розграбовували Рим (до речі — певною мірою досяг успіху, бо Атілла відійшов від Риму, задовольнившись контрибуцією), то ми розуміємо, що Церква замінила собою в той час світську владу.

Проте в самій Церкві не було все так добре. Незважаючи на піднесення ролі римського єпископа й зміцнення його

впливу, значна частина західної Церкви потерпала від внутрішніх проблем. З одного боку, досі йшла суперечка щодо поглядів Арія, учення якого сприйняли в Галії й Британії. Хоча саму позицію александрійського теолога засудили як еретичну на Нікейському соборі 325 року, багато служителів Церкви й далі дотримувалися подібних поглядів і протиставляли себе офіційному Риму.

З іншого боку, після визнання християнства офіційною релігією Римської імперії 380 року імператором Феодосієм I Великим, у Церкву прийшла значна кількість неофітів. Власне, така тенденція простежувалася ще за часів імператора Костянтина. І це призвело до того, що рівень освіченості в Церкві почав невідворотно падати. Часто люди не вміли читати, були необізнані з основами віри, опирались лише на зовнішні атрибути поклоніння, приносили в християнську віру свої звичаї й розуміння побожності...

Пробачте за достатньо довгий вступ, але він необхідний, щоби хоч трішки зрозуміти ту ситуацію, у якій починає формуватися поняття списку смертних гріхів. Бо багато богословів того часу починають розуміти, що потрібно ухвалити, укласти якісь короткі й чіткі теологічні документи, які пояс-

нили б простим людям основи християнської віри. Ось так і починають проступати обриси переліку певних гріхів, які Бог абсолютно не сприймає й цурається яких — обов'язок кожного, хто називає себе християнином.

Не можна визначити, хто першим почав говорити про список гріхів. Подібні думки висловлювали багато ранніх Отців Церкви, наприклад, Кіпріан Карфагенський та Іван Кассіан. Можна зазначити лише те, що першим, хто почав говорити про помисли, які є не просто гріховними, а неприйнятними для Бога, був Євагрій Понтійський (345–399 рр.) — священник, чернець, письменник-теолог часів Римської імперії. Саме він у праці «Про вісім злих помислів» розробив учення, яке лягло в основу пізнішого вчення про сім смертних гріхів.

Подібний підхід виправдав себе й набув певної популярності в лоні Церкви. Адже таким чином можна було легко пояснити, що неприпустимо для християнина. Проте того вигляду, який ми знаємо сьогодні, учення набуло 590 року за часів римського єпископа, якого вважають офіційним першим Папою Римським Григорія I Великого. Він додав список із семи смертних гріхів у свій трактат «Тлумачення на книгу Йова, або Моральні тлумачення». А після праці Томи Аквінського, який посилався на цей перелік, учення стало частиною офіційної теології західної Церкви.

Проте спостережливий читач напевне вже помітив певну невідповідність у статті. Мається на увазі, що ми говоримо то про вісім, то про сім смертних гріхів. І варто пояснити, чому ці цифри різняться. Почнімо з того, що на самому початку йшлося про вісім гріховних помислів. Це:

1. Зажерливість (пожадливість до їжі).
2. Блуд.
3. Грошолобство.
4. Гнів.
5. Зневіра.
6. Смуток.
7. Марнославство.
8. Гордість.

Саме в такому вигляді цей список увійшов у вчення Православної церкви.

Проте Григорій I Великий переосмислив і переробив список гріховних помислів. Він об'єднав зневіру й смуток в одне, виділив заздрість в окремий гріх, а на перше місце поставив гордість як «корінь усякого зла, про яке ми говоримо і про яке свідчить Святе Письмо». До того ж він розбив гріхи на дві групи, поставивши першими «душевні» гріхи, а «тілесні» гріхи перемістивши в кінець списку. І таким чином у західній Церкві ми маємо наступний список (*лат. Peccata capitalia*):

1. Гордість, або марнославство.
2. Заздрість.
3. Гнів.
4. Лінь (духовний занепад, смуток).
5. Жадібність.
6. Зажерливість.
7. Блуд.

Саме такий перелік гріхів зустрічаємо в різних західних теологів (у того ж Томи Аквінського). А Данте в «Божественній комедії» описує сім кіл чистилища відповідно до цього списку.

Утім більшість церковних діячів розуміла, що не можна просто ухвалити список того, що Бог забороняє, не вказавши на те, що відповідає Божим вимогам. І ось, на противагу семи смертним гріхам, почав формуватися перелік чеснот, які в будь-яких обставинах будуть відповідати і Божій волі, і Слову Писання. Звісно, це не список добрих справ, що мають після смерті переважити гріхи (хоч багато людей саме так і думають). Це — ті чесноти, що є плодами роботи Духа Святого й побожного життя.

Чесноти (усі християнські конфесії тут одноставні):

1. *Любов і покірливість (смирненість)* — на відміну від гордості, що підносить себе й протиставляє себе іншим, ця чеснота полягає в щирій любові до Бога й до ближніх. А ще — вважає іншого вищим за себе, як у ставленні, так і в діях.
2. *Щедрість* — на противагу заздрості: задоволення тим, що маємо, відсутність прагнення до збагачення, милосердне ставлення до нужденних.
3. *Цнотливість, або чистота* — не лише збереження себе від статевої розпусти, а й пильнування своїх думок, слів і бажань. Збереження себе від розпусти світу.
4. *Доброзичливість* — відкритість до інших людей і готовність відгукнутися в час їхньої біди, щире бажання допомогти тому, хто потребує твоєї допомоги.
5. *Поміркованість* — протилежність до зажерливості: утримання від надмірного споживання їжі і, особливо, вина. Виховання тіла в покорі й привчання себе до скромного способу життя.
6. *Легідність* — ухиляння від думок і вчинків, продиктованих гнівом. А ще — виховання терпіння й християнської мужності у випробуваннях. Ця чеснота найближча до народного поняття «незлобливість».
7. *Старанність* — або пильність. Адже гріх ліні — це спершу гріх недбалства щодо себе, укладу життя

і стосунків із Богом. А чеснота старанності — це постійна, щоденна праця над власним характером, тверезе ставлення до себе, до свого життя, бажань і прагнень.

Усі ці чесноти спонукують нас спершу пильно придивитись до свого життя й до того, як у ньому відображається Слово Боже і Його Заповіді. Адже ці чесноти не можуть виявитися самі собою. Лише через роботу Святого Духа в нашому серці ми здатні принести Його плоди. І лише звіряючи своє життя з тим, що каже Господь у Своему дороговказівному Слові, можемо побачити й зрозуміти ті істини, що виявлять нам правильний шлях у житті.

З іншого боку, той, хто навчає когось цих чеснот, і сам у своєму житті має їх виявляти. Адже сила будь-якого вчителя — це його власний життєвий приклад. І в якийсь момент ми всі для когось стаємо вчителями. Тому список як гріхів, так і чеснот має бути надзвичайно актуальним насамперед для нас.

Розділяти гріхи на смертні й не смертні не варто. Нам здається, що коли ми розділимо гріхи на дуже страшні й не дуже страшні, це дасть нам якусь полегшення чи можливість виправдатись. Але апостол Яків писав у своєму листі, що навіть один гріх робить нас винними перед усім законом, бо навіть один гріх ставить перепопу й відділяє людину від Бога.

Звісно, ми живемо й робимо грішні вчинки (навіть ті, які не перераховані вище). Проте важливішим у подібній ситуації є не те, наскільки гріх важкий, а те, чи біжимо ми до Бога в покайні за прощенням і милістю. І чи вчимо ми інших у подібній ситуації спершу приходити до Бога. І список — це лише основні пункти. Він даний для того, щоб ми знали головне. Але наше життя набагато ширше цього списку: тому потрібно змінювати все наше життя згідно зі Словом Божим. І вчити дітей і себе повної залежності від Бога. Ось що головне...

Олег Блоцук, магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Скеля» м. Рівне

БЕЗЛІМІТНЕ ПРОЩЕННЯ

У Євангелії від Матвія 18:21–22 написано:

«Петро приступив тоді та запитався Його: Господи, скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз? Ісус промовляє до нього: Не кажу тобі до семи раз, але аж до сорока семи раз по семи!»

Чарівне слово «прости». Воно ніколи не користувалося попитом. Це слово боялися використовувати впродовж віків, замість того щоб просити пробачення, люди завжди шукали можливості виправдатися. А коли йдеться про те, щоб когось простити, то це ще складніше завдання.

Якщо нам так тяжко прощати людей:

- чому ми маємо це робити й до якої міри?
- яку користь принесе нам прощення?

1. Ісус — взірець прощення

Насправді просто розказувати людям, як правильно жити. Проте набагато складніше радити, спочатку переживши це самому. Ісус був особливим узірцем. Він не просто навчав людей, як правильно, Він Сам так робив.

Ісусові часто доводилося прощати людей у ситуаціях, коли простити по-людськи не можна й не треба. Але Він прощав завжди. І кульмінаційним прощенням була Голгофа. Усі, кому хотілося познущатися над Ісусом, це зробили:

- *«Тоді всі (учні) полишили Його й повтікали...»* (Мт. 26:56)
- *«Як щоденно Я з вами у храмі бував, не піднесли на Мене ви рук. Та це ваша година тепер, і влада темряви...»* (Мр. 14:49)
- *«А люди, які ув'язнили Ісуса, знущалися з Нього та били. І, закривши Його, вони били Його по обличчю, і питали Його, приговорюючи: Пророкуй, хто то вдарив Тебе? І багато інших богозневаг говорили на Нього вони...»* (Лк. 22:63–64)
- *«Тоді Ірод із військом своїм ізневажив Його й насміявся, зодягнувши Його в яснобілу одіж, і відіслав до Пилата Його»* (Лк. 23:11)

Реакція Христа:

«Ісус же промовив: „Отче, відпусти їм, бо не знають, що чинять вони!..“» (Лк. 23:34).

Цей приклад прощення достойний того, щоб його наслідувати. Ми бачимо благословенні наслідки цього вчинку Ісуса.

2. Прощати — це повеління Ісуса Христа для мене

Ісус не тільки залишив приклад, як необхідно прощати, а й повелів нам, Його послідовникам, щоб ми теж прощали людей. І ми не можемо тлумачити це повеління, як наказове тяжке покарання. Христос завжди бажав нам добра і благословень.

Перший праведник Степан, який постраждав за Христа, повністю послушався цього повеління: «І промовив: Ось я бачу відчинене небо, і Сина Людського, що по Божій правіці стоїть!... Та вони гучним голосом стали кричати та вуха собі затуляти, та й кинулися однодушно на нього!... І за місто вони його вивели, і зачали побивати камінням його. А свідки плаці свої склали в ногах юнака, який звався Савлом. І побивали камінням Степана, що молився й казав: Господи Ісусе,

прийми духа мого!... Упавши ж навколішки, скрикнув голосом гучним: Не залічи їм, о Господи, цього гріха! І, промовивши це, він спочив...» (Дії 7:59).

Коли Бог дає повеління, то в нас немає вибору, ми маємо слухати Його й виконувати це повеління. Тоді ми будемо мати великі благословення в житті.

3. Непрощення породжує душевні страждання і є подвійним покаранням

Чому нам важко простити? Тому що нас образили, а ми зовсім не були винні. Нам завдали рану, біль або створили певні незручності. Як наслідок — людська природа вимагає помсти. Тобто ми бажаємо, щоби Бог покарав наших кривдників хоча би настільки, наскільки вони завдали нам шкоди. Зрештою ми терпимо подвійне покарання. Одне те, що нам заподіяли, а друге — через неспокій та бажання помсти. Воно з'їдає нас зсередини.

Ананій і Сапфіра — це подружжя, яке образилося на те, що треба продати майно й усе віддати в руки апостолів. Замість того щоб поговорити з апостолами, вони вирішили обманути. І, як наслідок, отримали подвійне покарання, другим із яких була їхня смерть. «А один чоловік, на ймення Ананій, із своєю дружиною Сапфірою, продав був маєтка, та й з відома дружини своєї присвоїв частину з заплати, а якусь там частину приніс та й поклав у ногах у апостолів. І промовив Петро: Ананію, чого сатана твоє серце наповнив, щоб ти Духу Святому неправду сказав та присвоїв із заплати за землею? Хіба те, що ти мав, не твоє все було, а продане не в твоїй владі було? Чого ж в серце своє ти цю справу поклав? Ти не людям неправду сказав, але Богові! Як Ананій зачув ці слова, то впав та й умер... І обгорнув жах великий усіх, що це чули!» (Дії 5:1–5).

Багато із нас сьогодні можуть помирати духовно, бо не можуть простити. Нас образили батьки, шлюбна половина або навіть діти, і небажання простити спричинює глибоке розчарування Богом.

4. Коли ми прощаємо, то будемо прощені

Радісний момент прощення: коли ми прощаємо, то нас прощає Бог. Ми відчиняємо двері Божого благословення на наше життя. Біблія про це говорить наступне: «І прости нам наші гріхи, бо і ми прощаємо кожному боржникові» (Лк. 11:4а). Ми маємо поспішати прощати. Тому що кожен із нас багато помиляється, а кожна помилка — це біль для когось. І якщо ми не будемо прощати помилок іншим, то й нас не будуть прощати.

Коли Христос сказав Петрові, скільки треба прощати, то Він продовжив цю історію притчею: «Тим то Царство Небесне подібне одному цареві, що захотів обрахунок зробити з своїми рабами. Коли ж він почав обраховувати, то йому привели одного, що винен був десять тисяч талантів. А що він не мав із чого віддати, наказав пан продати його, і його дружину та діти, і все, що він мав, і заплатити. Тоді раб той упав до ніг, і вклонявся йому та благав: Потерпи мені, я віддам тобі все! І змилосердився пан над рабом тим, і звільнив його, і простив йому борг. А як вийшов той раб, то спіткав він одного з своїх співтоваришів, що був винен йому сто динаріїв. І, схопив-

ши його, він душив та казав: Віддай, що ти винен! А товариш його впав у ноги йому, і благав його, кажучи: Потерпи мені, і я віддам тобі! Та той не схотів, а пішов і всадив до в'язниці його, аж поки він боргу не верне. Як побачили ж товариші його те, що сталося, то засмутилися дуже, і прийшли й розповіли своєму панові все, що було. Тоді пан його кличе його, та й говорить до нього: Рабе лукавий, я простив був тобі весь той борг, бо просив ти мене. Чи й тобі не належало змилюватись над своїм співтоваришем, як і я над тобою був змилювався? І прогнівався пан його, і катам його видав, аж поки йому не віддасть всього боргу. Так само й Отець Мій Небесний учинить із вами, коли кожен із вас не простить своєму братові з серця свого їхніх прогріхів» (Мт. 18:21–35).

Суть цієї притчі в тому, що Христос нам простив багато більше, ніж нам доведеться прощати будь-кого. І тому ми не маємо права не прощати. А коли прощаємо, то самі будемо прощені.

5. Прощаючи, ми даємо Богові можливість простити

У Бога є Свої правила, згідно з якими Він чинить. Бог — не Бог хаосу. Він не може діяти, керуючись одними якостями й водночас знехтувавши іншими. Коли Він діє, то всі атрибути Бога працюють гармонійно.

В одному з текстів Біблії апостол Іван пише: «Кому гріхи простите, простяться їм, а кому затримаєте, то затримуються!» (Ів. 20:23). Уявімо ситуацію: вам, віруючій людині, завдали болю. Бог, у якого ви вірите, справедливий. Ви просите Бога, щоб Він помстився цій людині. Чи зможе Бог її помилувати? Вірш із Біблії, який записав апостол Іван, говорить, що Бог прощає тих, кому ми простили. Тому на Голгофі Ісус просить Отця, щоб Він простив Його винуватцям. Так само просить і Степан, коли його побивають камінням. І ми теж маємо так само прощати. Проклять і так достатньо на землі. Будьмо тими християнами, які прощають і благословляють людей.

Під час роздумів над цією статтею в моє життя увірвалася неприємна ситуація. Жінка з сусіднього під'їзду налякала мого сина. Він із переляку зістрибнув зі сходів і зламав собі ногу. Ми сповнилися гнівом до цієї жінки. Коли ж я почав молитися й роздумувати про Христа, Йова та Степана, то зрозумів, що треба простити й благословити. І коли ми так зробили в сім'ї, то наші серця сповнились спокоєм, любов'ю і співчуттям до цієї людини. Я дістав упевненість, що Бог теж її простив. І коли моя дружина спілкувалася з нею, то та жінка навіть попросила прощення.

Який можна зробити висновок?

Прощати треба постійно й завжди. Прощення дарує нам благословення.

Любомир Турчак,
сімейний психолог-консультант,
пастор євангельської церкви
«Дім Божий» м. Рівне

МУЗЕЙ ІСУСА ХРИСТА

Учні тримають у руках «музейні експонати»: солома, перо, молоток, свічка, хліб і чаша, мішечок із монетами, цвяхи.

1. Янби в Ісуса був музей,
Були б такі в нім експонати:
Жмуток соломи, Цар царів
Не в царських народивсь палатах.
Він народився у хліву,
Спеленаний лежав у яслах,
Простий пастух вклонивсь Йому,
Зоря світила і не гасла.
2. А ось наступний експонат.
Не залишив Господь творіння
З любові, не для нагород,
Ісус виходить на служіння.
Щоб правда виконалась вся,
Приймає хрещення в Йордані,
І чує голос від Отця,
Дух-голуб на плече сідає.
3. В музеї б молоток лежав,
Не раз його в руках тримали,
Коли ж Ісус людей навчав,
Не всі це з вірою приймали.
Свого Месію і Царя
Вони так холодно зустріли.
«Ось серед нас Його сім'я,
Він — просто тесля», — говорили.
4. Як темінь ночі насува,
Ця свічка світло нам дарує
І шлях освітлює вперед,
І бачимо, куди крокуєм.
Христос в п'ятьму гріха і зла
Приніс нам світло правди з неба,
До вічності вказавши шлях,
Лише повірити в це треба.
5. Наступний експонат беру
З тремтінням: хліб і нелих-чаша.
Ісус Христос йшов на борню
Із духом зла за душі наші.
В цих символах — Новий Завіт:
Пролита Кров, ломиме Тіло.
Таку ціну за людський гріх
Любов Господня заплатила.
6. Спонусою для багатьох
Земне багатство тут буває,
Бажання розкоші, утіх
Їх до Ісуса не гуснає.
Згадайте Юду, як носив
Він із пожегвами торбину,
А потім за гроші продав
Учителя, Людського Сина.
7. Цей цвях нагадає усім,
Що наш Спаситель був розг'ятий,
Він на Голгофському хресті
За нас погодився страждати.
Сміялись грішники над Ним,
«Зійди з хреста!» — Йому гукали.
Та Він наругу всю терпів,
Щоб ми навіки не вмиралі.
8. Померши, в третій день воскрес
І вічно в славі пробуває.
І вірних всіх на небесах
В Своему Царстві Він чекає.
Нехай солома, голуб, цвях,
Усі музейні експонати
Нагадують нам про Христа —
Він всім спасіння хоче дати.

Плід Духа

Послання до галатів 5:22-23: «А плід Духа: любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, лагідність, здержливість: Закону нема на таких!».

Радість — це одна з якостей плоду Святого Духа. Якщо Дух Святий є в людині, якщо людина дає Духу Святому здійснювати в собі роботу, то така людина зростатиме в радості!

Тож переконаймося, що Дух Святий і радість невіддільні, що радість є ознакою того, що в людині живе й працює Дух Святий. І деяким з нас, можливо, доведеться радикально переглянути звичний вираз свого обличчя! Бо якщо ви впевнені, що народжені згори, якщо ви впевнені, що Дух Святий живе у вас, то необхідно створити умови для Його роботи у вас. Тому що це автоматично не відбувається — ви можете насіння кинути, а воно плоду не принесе. Необхідно, щоб Дух Святий, Який у вас живе, зміг вас перетворювати так, щоб була радість.

Послання до римлян 14:17: «Бо Царство Боже не пожива й питво, але праведність, і мир, і радість у Дусі Святім».

Про що говорить нам цей уривок, яка його головна тема? Він — про Царство Боже, про природу цього Царства. Апостол Павло говорить, що Царство Боже — це не те, але... і пропонує визначення Царства Божого, суті, природи й основи Царства Божого. І одна з характеристик — це радість! Царство Боже полягає в радості, яку дає Дух Святий, або яка міститься в Дусі Святому.

Цей текст надзвичайно важливий! І ви бачите, що якщо немає радості Святого Духа, то говорити, що людина увійшла в Царство Боже, або що вона є громадянином Царства Божого — неможливо. Природно, ми не можемо все зводити до радості, тому що йдеться про три виміри — праведність, мир і радість. Однак радість невіддільна від Царства Божого і від Духа Святого, адже ми її знаходимо саме у Святому Дусі! Ось наскільки це важливо! Радість — це не те, що можна зберігати десь на периферії, і час від часу до нього повертатися.

1 Послання до солунян 1:6: «І ви стали наслідувачі нам і Господеві, слово

приймаючи в великому утискові з радістю Духа Святого».

Ось і відповідь на запитання: «Чия це радість?» Чия? — Духа Святого! Тобто, якщо людина спроможна радіти в багатьох скорботах, то це не тому, що вона оптиміст, а завдяки тому, що вона отримала радість від Духа Святого! Відповідно — це надприродне явище! Радіти в скорботах для людини протиприродно! Радіти в скорботах — це ненормально для грішної людини! Це можливо тільки силою Божою, силою Святого Духа! Тільки Він дає цю радість!

Дії апостолів 13:52: «А учні сповнялися радістю і Духа Святого».

Написано, що учні «сповнялися», — тобто це була дія, яка повторюється, регулярна, багаторазова, і ми знову бачимо, що Дух Святий і радість невіддільні! А стан, прямо протилежний радості, — це печаль, смуток, незадоволення, сум. Поглянемо в Біблію й побачимо, хто цей стан приносить в життя людини.

1 Книга Самуїлова 16:14: «І Дух Господній відступився від Саула, а напав його дух злий, посланий від Господа».

Дух Господній відступив, а злий дух це чий? Він від Господа, але не Господній! Нам важливо побачити, що робить злий дух, коли приходиться до людини. Що він робив? — Обурював, а що це означає? Тут використовується єврейське дієслово, що має значення «нападати, вражати, лякати, змушувати тремтіти, жахати». Злий дух приносить стан прямо протилежний радості! Коли приходиться Дух Святий, то він приносить радість, а коли дух злий приходиться, то приносить печаль, смуток, переляк і жах.

2 Послання до Тимофія 1:7: «Бо не дав нам Бог духа страху, але сили, і любові, і здорового розуму».

У нас живуть дві природи, два начала. І між ними постійно йде боротьба. Коли сказано, що Бог дав нам Духа, то якого Духа Бог дав нам?! Святого! Коли ми народжуємося згори, Бог дає нам Святого Духа. І Святий Дух даний нам замість якого духу? Замість духа страху! Ми бачимо, що Дух сили, цнотливості — це особистість, а дух бо-

язні — це біс, що приносить страх. Ми зараз говоримо про здорових людей, які піддаються з боку духовного світу двом полярно протилежним впливам, і за настроєм людини в конкретний момент часу можна судити про те, хто переважає! Є дух радості — Святий Дух, і є дух зневіри — дух зла, і між ними постійно йде боротьба! І тепер ключове питання — за ким вибір? Хто вирішує? Сама людина!

Задумайтеся тільки: у присутності живого, всемогутнього, люблячого Бога, у якого вірять усі християни, як можна бути зажуреним, сумним і безрадісним? Як можна перебувати в розпачі? І людина часто розумом розуміє, але в неї вже залежність, і все в неї в чорному кольорі, і немає, на жаль, Святого Духа, щоб сформувати в ній радість! Але це вибір — вибір людини! Ні Святий Дух, ні дух зла без згоди людини, без передумов, визначених у житті людини, не може себе проявляти! Це наш вибір!

Кінцева мета диявола — ослабити віру, щоб людина жила постійно в невпевненості, страху, зневірі, тремтінні! І так виявляються незатребуваними Божа благодать, Боже спасіння, Божа сила й Божа радість!

Ви чули про сім смертних гріхів? У католицькому вченні їх сім, а в православному — вісім. Тобто, певні гріхи богословами були виділені як найстрашніші. У православ'ї: обжерливість (непомірність у їжі), перелюб (блуд), жадібність (срібололюбство), печаль, гнів, зневіра, марнославство, гордість. У католицизмі: гордіня, заздрість, гнів, зневіра, жадібність, обжерливість, похоть. Відмінність у тому, що в католицькій церкві зневіри й печаль з'єднали разом.

Смуток і печаль названі одними з найстрашніших гріхів! Тому що, якщо вони постійно присутні, то людина перестає по-справжньому вірити в Божу силу! Отож обставини: брак грошей, проблеми у взаєминах, проблеми з дітьми, проблеми зі здоров'ям виявляються сильнішими, ніж усемогутній Бог, безмежний у Своїй любові, силі й благодаті! Ось що таке смуток! І цей стан протилежний радості!

Радість — це не веселощі, хоча веселощам теж є місце! Радість — це плід Духа, протилежний печалі й зневірі!

радість

Отже, що у вас на обличчі? Що у вас на душі? Що у вас на серці? Це вибір! Розумієте — ми даємо можливість Богові виявляти Себе в нашому житті, або ж даємо дияволу виявляти себе в нашому житті — ось наскільки серйозне це питання!

Відтак, яка перевага радості?

Книга Неемії 8:10: *«І сказав він до них: Ідть, їжте сите та пийте солодке, і послайте частки тому, в кого нема наготовленого. Бо святий цей день для нашого Господа, і не сумуйте, бо радість у Господі це ваша сила!».*

У чому користь радості? У чому перевага? Радість перед Господом — підкріплення для вас! За іншими перекладами, радість у Господі — це ваша сила! Коли людина радіє, дає Святому Духу її радувати, то це додає їй сили в духовному житті, сили для перемоги, сили для служіння! Іноді людина каже: «Я не радію, бо втомилася після роботи, або мала серйозні проблеми з дітьми чи з сусідами тощо». Тобто, людина наводить низку причин, які позбавили її сил, і наприкінці говорить: «З чого тут радіти, у мене вже й сили радіти немає?!»

А Біблія розглядає це питання під протилежним кутом: якщо ти починаєш радіти, то це дає тобі силу! Це треба прийняти без обговорення, це заповідь, це повеління — радійте, радійте, радійте! Якщо ж Бог нас до чогось закликає, то це означає, що Він дав нам необхідні ресурси для того, щоб це здійснити! І коли людина ухвалює рішення радіти, тому що так звелів Господь, і вірить, що має для цього всі передумови, — Святий Дух діє в її житті й постійно спонукає до радості. Перевага радості в тому, що вона додає сили! Така радість жодним чином не залежить від обставин! Вона взагалі з обставинами не пов'язана!

2 Послання до коринтян 7:4-7: *«У мене велика сміливість до вас, велика мені похвала з вас, я повний потіхи, збагачаюся радістю при всякому нашому горі. Бо коли ми прийшли в Македонію, тіло наше не мало спочинку ніякого, у всьому бідуючи: назовні бої, страхіття всередині. Але Бог, що тишить припущених, потішив нас приходом Тита, і не тільки його прибуттям, а й потішен-*

ням, що ним він потішився з вас, коли розповідав нам про вашу журбу, про ваш смуток, про вашу горливість до мене, так що я більше тишився».

Радість у горі — це оксюморон, поєднання непеєднуваного. Вони перебували в скорботі й водночас були сповнені радості! Ось що робить Святий Дух! Це надприродне явище. І що робить Бог, коли ми в скорботі? Він нас утішає! Що робив апостол Павло? Він завжди шукав привід для радості! Він завжди намагався сконцентруватися на доброму, на позитивному! Якщо у вас в одній сфері життя не все гаразд, то хіба в іншій сфері життя все також погано? Людина може зосереджуватись або на хорошому — і радіти, знаючи, що радість від Господа, або на поганому — і все більше й більше впускати в себе дух зневіри!

2 Послання до коринтян 8:1-2: *«Повідомляємо ж вас, браття, про Божу благодать, що дана Церквам македонським, що серед великого досвіду горя*

вони мають радість ясну, і глибоке їхнє убозтво збагатилось багатством їхньої щирости».

Серед великого досвіду горя вони мають ясну радість! І грошей немає, і переслідування, а вони радіють! Це плід Святого Духа!

Послання до євреїв 10:34: *«Ви-бо страждали й з ув'язненими, і грабунок свого майна прийняли з потіхою, віддаючи, що маєте в небі для себе майно неминує та краще».*

Вони розуміли й знали, що мають! Принаймні, навіть якщо все тут усе дуже погано, то ми знаємо, де наша Батьківщина — на небесах! Там нас чекає Батько! Там нас люблять, там нас ждуть, там наше багатство й наш спадок! Тому, коли ти знаєш, що для тебе Бог приготував, це дає сили й можливості радіти вже тут і зараз, попри всі обставини!

Послання до филип'ян 4:4: *«Радійте в Господі завжди, і знову кажу: радійте!»*

Олександр і Наталія Малюги,
магістранти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Скотт і Тереза Сіансеоли живуть у штаті Вермонт у США. Він — пастор невеликої євангельської церкви, вона — лікар-нейропсихолог. У них шестеро дітей, двоє наймолодших усиновлені в Україні, це особливі сонячні дітки — хлопчики-близнята зі синдромом Дауна.

Наше знайомство відбулося восени минулого року, коли подружжя Сіансеолів укотре відвідало Україну: пані Тереза була запрошена на конференцію, а Скотт Сіансеола знайомився зі служінням християнської місії «Надія — людям» у м. Рівному.

— Пане Скотте, зазвичай усиновлюють дітей подружні пари, які не можуть мати своїх кровних дітей, а у вас багатодітна сім'я. Як виникло таке бажання?

— Ви знаєте, подібною була реакція наших старших дітей: «Що це ви таке надумали? Чи вам бракує дітей?» Але коли ми пояснили свою позицію, усі діти нас зрозуміли й підтримали. Мабуть, через те, що вони люблять Бога, знають, яке Його серце, знають, що це Йому до вподоби.

Бог чудовий! Він ніколи не помиляється. Кожну людину Він створює досконало. І якщо в неї є якісь особливості, то це не випадково. Це виклик для нас, щоб ми дали таким дітям надію і майбутнє. І ця надія є тільки в Ісусі Христі.

— То ви від початку мали на меті всиновити дітей з особливими потребами?

— Так, ми з дружиною кілька років молилися, щоб всиновити дітей із синдромом Дауна. Наші серця були відкриті саме до таких діток. Можливо, через специфіку роботи дружини.

— А як сталося, що ви всиновили дітей з України й то відразу двох?

— Ми не ставили Богові жодних умов, але хотіли відчувати, що це та дитина, яка призначена нам. У США ми пройшли довгий і складний процес перевірки нашої сім'ї на відповідність усім вимогам для усиновлення. У певний період вели перемовини про всиновлення хлопчика Юола з Китаю. Проте виявилось, що згідно з китайськими законами не дозволяється

Їх об'єднало милосердя

здійснювати усиновлення людям, які мають зайву вагу, а в нас із дружиною була ця проблема. Коли ж нам вдалося її розв'язати: я скинув 70, а дружина 108 фунтів (вона дозволила мені про це говорити!), виявилось, що інша сім'я вже його всиновила.

Мене це дуже пригнітило, і коли 2014 року подруга моєї дружини повідомила їй, що в електронній базі з'явилася інформація про близнюків із Одеси і що вона переконана, що Бог приготував цих дітей для нас, я був абсолютно не готовий розпочинати новий процес перемовин. Та коли я побачив обличчя моєї дружини, то пообіцяв подумати. Перебуваючи в молитві, ми почали схилятися до того, що це Божа воля для нас. Але невдовзі дізналися, що інша сім'я вирішила забрати «наших» близнюків. Проте в Україні якраз почалася війна, і та сім'я побоялася приїжджати. Ми не знали, наскільки це насправді небезпечно, але ми знали, що краще бути в Божій волі в небезпечному місці, ніж поза Божою волею у себе вдома. Тому

ми приїхали в Україну й усиновили цих двох хлопчиків. Ми привезли їх у США, коли їм було по 10 місяців. Зараз Олександрові й Самуїлові по 6 років.

— Ви часто говорите про Бога. Яке місце віра займає у вашому житті?

— Я ріс у католицькій сім'ї. Наді мною виконували всі необхідні Таїнства. І я в дитинстві також виконував усе, чого від мене вимагали, тобто був зразковим хлопчиком.

Коли мені виповнилося 15, у житті мого старшого брата відбулися певні духовні зміни і він почав говорити мені про особисті стосунки з Ісусом Христом, та я не хотів його слухати, бо вважав, що мені це не потрібно. Я хотів мати друзів і боявся, що якщо стану надто релігійним, вони від мене відвернуться. Метою мого життя було догоджання людям, а не Богові.

Так я прожив до 25 років. За цей час я зустрічав ще багатьох людей, які свідчили мені про живу віру в Бога. Одним

із них був мій начальник на роботі. Він був молодіжним пастором у баптистській церкві в нашому місті, і він був хорошим прикладом у роботі й стосунках. Ми потоваришували, та коли він запрошував мене до своєї церкви, я завжди ввічливо відповідав, що дякую, колись зайду. Мій друг використовував кожну слушну нагоду, щоб поговорити про Бога. Він любив Бога і любив про Нього говорити.

Моя основна робота полягала в догляді за неповносправними людьми в спеціальному закладі. Тим, які могли навчатись і щось робити, ми допомагали опанувати якийсь фах і знайти своє місце в соціумі. Вечорами я підробляв у крамниці, неподалік якої стояла церква, куди неодноразово запрошував мене мій друг.

Завдяки бесідам з віруючими людьми й дії Святого Духа, який, як я тепер розумію, працював над моїм серцем, я усвідомлював свою потребу в Христі, розумів, що формальна приналежність до церкви не спасає...

19 листопада 1994 року я пам'ятаю так, ніби це було вчора. То була середа. І цілий день у мене був особливо сильний страх, що я можу потрапити в аварію, загинути й опинитися в пеклі. Продаж ішов погано, і бос відпустив мене додому не о 21-й як зазвичай, а о 19-й. Та замість того щоб піти додому, я зайшов у церкву, сів в останньому ряду й прослухав усю службу. А потім підійшов до пастора і після бесіди з ним покаявся. Не було нічого містичного, я просто зробив те, в чому мав потребу, — помолвився й прийняв Христа у своє серце як свого особистого Спасителя і Господа.

— Як ви стали пастором?

— Це відбулося дуже просто й природним чином, адже тепер Господь ке-

рував моїм життям. Я відчув Божий поклик проповідувати Його слово, залишив другу роботу й вечорами навчався в біблійному коледжі, після закінчення якого мені доручили служіння в одній невеликій общині.

Коли я завершував навчання, я познайомився зі своєю майбутньою дружиною. Я щасливий, що вона також знає і любить Господа, і шукає Його волі у своєму житті.

Господь подарував мені побожну дружину. У Посланні святого апостола Якова написано: «Чиста й непорочна побожність перед Богом і Отцем оця: зглянутися над сиротами та вдовицями в утисках їхніх, себе берегти чистим від світу» (1:27).

— Ви з дружиною вже багато разів приїздили в Україну. Це пов'язано з усиновленням дітей?

— Не тільки. Це більше пов'язано з професією моєї дружини, яка викладає інклюзивні методи роботи з дітьми, що мають особливі потреби. Протягом останніх п'яти років вона була в Україні 26 разів, проводила конференції в багатьох регіонах. Вона також служить дітям-сиротам по всій країні, ділячись любов'ю Христа й навчаючи їхніх учи-

телів та опікунів техніки догляду за дітьми з важкими фізичними вадами.

— Для України це новий досвід. А як ці методи працюють в американських школах? Як навколишні сприймають ваших хлопчиків?

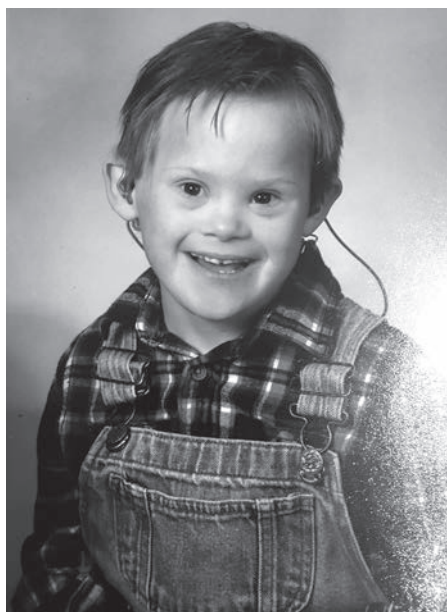
— Олександр і Самуїл мають не лише особливий набір хромосом, але й деякі фізичні вади. Приміром, Олександр практично не чує, тому вчимо його спілкуватися мовою жестів. Однак, можу з упевненістю сказати, що наші хлопчики щасливі. Ми їх любимо, і вони це знають. Вони відвідують звичайну школу (у цьому й полягає інклюзія), і їх там приймають. Звичайно, учителю в класі допомагають асистенти, які знають особливості поведінки таких дітей.

Буває важко, тоді особливо треба пам'ятати, що Бог створив нас різними, але ми всі потрібні Богові й одне одному. Виявляючи любов і милосердя до ближнього, ми стаємо схожими на Бога, який є Любов. Люблю притчу Ісуса Христа про милосердного самарянина. Вона записана в Біблії, у Євангелії від Луки 10:25–37, і закінчується повелінням: «Иди, — і роби так і ти!»

Я маю надію, що з часом усе менше дітей потраплятимуть у сиротинці. У США немає окремих закладів для сиріт, як в Україні. Дітей виховують у прийомних сім'ях. Такі сім'ї мають фінансову підтримку від держави. Церкви також активно опікуються такими сім'ями.

Однак у нашій країні, як і у вас, залишається велика проблема — це соціальні сироти. Багато дітей мають біологічних батьків, але не відчувають батьківської турботи. Їхні батьки ув'язнені, або алкоголіки чи наркомани, або мають інші залежності чи просто не піклуються про них. Коли така дитина опиняється в сиротинці, вона починає думати, що нікому не потрібна, неповноцінна. Але це не так. Ми як християни маємо допомогти таким дітям і дати їм надію, не лише сказавши, що Ісус їх любить, але й показавши це на ділі.

Розмовляла **Надія Доля**

Олександр

Самуїл

СВЯТО ІЗ СУМНОЮ ІСТОРІЄЮ

Ми, українці, любимо святкувати. Одні свята успішно замінюємо іншими: поганські — християнськими, християнські — радянськими, радянські — християнсько-поганськими... Головне — щоб був вихідний, щоб зібралась гарна компанія, щоб було що на стіл поставити. Останніми роками в Україні намагаються запровадити ще кілька новітніх для нас свят, стосовно яких тривають гарячі дискусії в соцмережах і навіть у владних колах.

Утім свято, про яке поговоримо сьогодні, повертається до нас поступово й без зайвого шуму, ідеться про традицію святкувати іменини або, як ще часто кажуть люди, день ангела. Але насправді іменини і день ангела — не одне й те ж. У християн православної і католицької традиції іменини —

це особисте свято, що припадає на день, у який Церква відзначає пам'ять однойменного святого, а день ангела — це день хрещення.

Тож зараз говоримо саме про іменини. Зазвичай у цей день вітають усіх Анн чи Володимирів, Ірин чи Андріїв, Тетян чи Юріїв, зичать їм усіляких гараздів і в такий спосіб роблять для них свято. Одні імена популярніші й згадуються навіть кілька разів на рік, інші — практично відсутні в цьому святковому списку. Та мало хто в ці дні пам'ятає тих Божих людей, яких варто згадувати, тому що про них говорить нам Слово Боже: «...майте в пошані таких, бо за діло Христове наблизився був аж до смерті, наражаючи на небезпеку життя...» (Флп. 2:20–30).

У II столітті після Різдва Христового за царювання імператора Адріана (117–138 рр.) у Римі жила благочестива вдова Софія. У неї були три дочки. Дівчаток звали Пістіс, Елпіс і Агапе, що в перекладі з грецького на старослов'янську мову означає Віра, Надія, Любов відповідно.

Мати виховувала дочок у скромності, вірі та християнській побожності, незважаючи на гоніння на християн. Навчала любити Бога й не прив'язуватися до земних благ. Слух про приналежність до християнства цього сімейства дійшов до імператора, і він побажав особисто побачити трьох сестер і матір, що виховала їх. Ставши перед імператором, вони сміливо засвідчили про свою віру в Ісуса Христа, що воскрес із мертвих і дає вічне життя всім, хто вірує в Нього.

Здивований сміливістю юних християнок, імператор відіслав їх до родовитої жінки Палладії, якій наказав переконати їх відректися від віри. Проте всі аргументи і красномовство наставниці-язичниці виявилися марними, і сестри-християнки не зреклися своїх переконань. Тоді їх знову привели до імператора Адріана, і він став наполегливо вимагати, щоб вони принесли жертву поганським богам. Він обіцяв їм подарунки, а коли це не подіяло, став погрожувати. Та дівчата твердо сповідували свою віру в Спасителя Ісуса Христа.

Тоді імператор наказав піддати дочок Софії жорстоким тортурам.

«Я з радістю піду до мого коханого Господа Спасителя», — сказала Віра. Вона мужньо схилила свою голову під меч і так віддала свій дух Богові. Молодші сестри Надія і Любов, натхненні мужністю старшої сестри, зазнали подібних мук. Усе це відбувалося на очах матері. Її не піддали тілесним мукам, але прирекли на ще сильніші душевні муки від розлуки із замученими дітьми. Вона померла через три дні на могилі своїх дочок.

На момент смерті Вірі було 12 років, Надії — 10, а Любові — лише 9 років.

Так три дівчинки і їхня мати показали, що для людей, яких зміцняє благодать Святого Духа, тілесна слабкість і страждання не є перешкодою до прояву мужності, стійкості й вірності.

День пам'яті мучениць Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії щороку відзначають 30 вересня. Цього ж дня святкують свої іменини жінки з такими іменами. Тож нехай ці християнські чесноти й мудрість будуть їхніми невід'ємними якостями для слави нашого Трьединого Бога Отця, Сина і Святого Духа!

За матеріалами Вікіпедії

В. А. Тропінін. Святі мучениці Віра, Надія, Любов і їхня мати Софія, 1818.

Полотно, олія, 124×78,5.

Вінницький обласний художній музей, Україна.

КНИГА ПОЕЗІЙ

Заняття з духовно-морального виховання для дітей старшого дошкільного віку

Мета: закріпити знання дітей про Біблію, про Божі заповіді, про моральні закони життя з Богом; розвивати творчі поетичні здібності, уміння римувати методом спроб і помилок, на основі стимулювання творчої активності, коли в процесі творчої діяльності пропонують висловити якнайбільше варіантів на запропоновану тему (ТРВЗ), виховувати моральні якості: доброту, правдивість, повагу до батьків, надію на Бога.

Матеріал: Дитяча Біблія, книги поезій, тематичні малюнки, клей, ножиці.

Словник: Біблія, Бог, Божі Заповіді.

Оксана Фісак, вихователька
ЗДО № 36 «Пролісок» відділу
освіти Добропільської міської ради
Донецької обл.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

Вихователька. Діти, нещодавно на святі ви розповідали вірші про весну, про маму. Хто хоче розказати?

Діти розповідають вірші, які вони вчили на свято.

Тема «Весна»

Гей, весна іде,
Все навкруг цвіте,
Сонце лле в поля
Світло золоте (В. Лефтії).

Тема «Мама»

Ще в колисці немовля
Слово «мама» промовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові:
Мати, матінка, матуся,
Мама, мамочка, мамуся! —
Називаю тебе я, рідна ненечко моя (В. Гринько).

Фізкультхвилинка

Гра «Рими»

Діти стоять у колі. Вихователька кидає м'яч і називає слово, дитина підбирає до цього слова риму. Наприклад:

Діти — квіти, знати — читати, садок — медок, знаю — співаю, дитина — калина, казати — спати, сонце — віконце, луги — сніги, пташка — мурашка, казка — ласка, дивлюся — молюся, річка — стрічка, любить — голубить, шишки — горішки, маленькі — зелененькі, зайчик — побігайчик, котик — муркотик, вовчик — братик, лисичка — сестричка.

Вихователька. Так, бачу, ви вмiєте римувати та знаєте багато прекрасних віршiв. Вірші пишуть поети. Це дуже талановиті люди. А з вас хтось мріє стати поетом? Ви ж теж талановиті!

Діти, ви багато знаєте про Біблію, про Божі Заповіді, про добрі вчинки, тому пропоную вам скласти вірші на тему Святого Письма. Спробуємо? Я буду вам казати перший рядок, а ви його продовжите. Ми запишемо всі вірші, і в нас буде власна книга поезій. Почали.

- Якщо Біблію читати... (то про Бога будеш знати, будемо пісні співати, буде Бог оберігати);
- Треба ближнього любити... (як собі йому радити; з усіма треба дружити, і добро усім робити);
- Шість днів треба працювати... (сьомий — Богу віддавати, в сьомий — всім відпочивати, в сьомий — Бога прославляти);

- Шануймо свого батька й матір... (щоб було щастя в кожній хаті, то усі будуть багаті, будеш довгі літа мати);
- Чужої книжки, іграшки, малята... (без дозволу не можна брати, краще дітям не чіпати);
- Вранці станеш на підлогу... (скажи одразу: «Слава Богу!», помолитись треба Богу, треба дякувати Богу);
- Якщо будеш уступати... (всі захочуть разом грати, будеш добрих друзів мати);
- Перед справою кажи: (Боже правий, допоможи; Господи, благослови, щоб все вийшло, Боже допоможи);
- Якщо хочеш добрим стати... (треба людям помагати);
- Щоб тобі не розізлились... (Богу треба помолитись);
- Перед тим, як підкріпитись... (треба Богу помолитись);
- Після їжі не поспішай... (дякувати не забувай);
- Мурашку та квітку, малята... (не треба даремно топтати);
- Перед тим як лягти спати... («На добраніч!» всім сказати).

Вихователька. Я записала всі ваші рядки, а зараз кожен вибере малюнок (підібрані за темою). Виріжте його, наклейте на аркуш, потім прикрасимо нашу книжку, підпишемо, зшиємо аркуші. Нашу Книгу поезій поставимо на полицю, а коли прийдуть мами й тата, то дамо їм почитати.

ІСТОРІЯ ПРО ТЕБЕ. ЖИТТЄВИЙ ВИБІР ЛЮДИНИ

Оксана Віролайн, учителька початкових класів КЗО СЗОШ №147 І–ІІІ ст. ім. В. Чорновола Дніпропетровської міської ради

Мета уроку: показати приклад безмежної Божої любові та важливості людської довіри до Нього; підкреслити необхідність свідомого вибору у житті кожної віруючої людини, використовуючи інтерактивні методи навчання; поширити світогляд учнів за допомогою створення нових предметів, висновків.

Очікувані результати: після цього уроку учні мають:

- розмірковувати щодо взаємозв'язку вчинків людини та їх наслідків;
- висловлювати власне розуміння щодо необхідності первинності моральних і духовних потреб;
- усвідомити необхідність власного вибору кожної людини.

Комбінований тип уроку з елементами інноваційних технологій, а саме:

- використання мультимедійного обладнання (робота з презентацією);
- невеличкий мозковий штурм, оскільки йдеться про учнів 1-го класу;
- психологічний підхід до вирішення проблем адаптації першокласників (образ, страхів, непорозуміння у спілкуванні);
- розвиток дрібної моторики рук, завдяки використанню гри у пісочниці.

Біблійна основа: Ів. 3:16; Рим. 3:23; Бут. 2:7; 1 Кор. 15:3–4; Ів. 1:12.

Обладнання: Біблія, ілюстрації за темою, папір, олівці кольорові, шмат тканини, сірники, сухий очерет, відеоматеріал, проєктор, пісочниця, пісок, записки — послання від ангела.

Міжпредметні зв'язки: читання, трудове навчання, образотворче мистецтво, основи здоров'я.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

Вступне слово вчителя

Сьогодні в нас незвичайний урок. Цей урок про вас. Коли-небудь ви чули про такий урок, щоб на ньому розповідалося про вас? (Відповіді дітей.) Тоді будьте особливо уважними на нашому незвичайному уроці.

II. Актуалізація опорних знань. Робота з презентацією

2.1. Фронтальне опитування

Слайд 1. Жовте тло

- Який колір ви бачите зараз на екрані? (Жовтий.)
- Що вам нагадує цей колір? (Сонечко, курчатко, світло.)
- Це все правильно. Усе, що ви назвали, створив великий і всемогутній Бог. А найголовніше те, що він створив кожного з нас (Бут. 2:7) такими, які ми є.
- Навіщо такий великий і всемогутній Бог створив людину, створив нас із вами? (Щоб усі ми були щасливими.)

Слайд 2. Чорне тло

2.2. Розповідь учителя з елементами бесіди

- Що вам нагадує чорний колір? (Відповіді дітей.)
- Коли я дивлюсь на цей колір, то згаду про гріх. Що на вашу думку є гріх? (Відповіді дітей.)
- А чи буває у вас, що ви ображаєтесь на когось або ж вам хтось дуже не подобається, що навіть не хочеться з ним дружити? Можливо, хтось вас дражнить або ж глузує з ваших друзів? Можливо, ви бачили, як когось ображали й не хотіли з ним дружити?

Діти розповідають конкретні ситуації, учасниками або свідками яких їм доводилося бути.

2.3. З'ясувальні запитання вчителя: «Чи правильно я зрозуміла...», «Наскільки я зрозуміла...»

Слайд 3. Червоне тло

2.4. Фронтальне опитування

— Про що нам розповідає червоний колір? (Відповіді дітей.)

2.5. Розповідь учителя

— Коли я дивлюся на цей колір, то згадую Ісуса Христа. Він є Сином Божим. Він знав про те, що люди грішать, і тому прийшов на цю землю, щоб померти за людей, щоб вони були вільні від гріхів. Бог настільки полюбив Своє створіння — людину, що послав на землю Свого Єдиного Сина Ісуса Христа заради нас, людей.

Слайд 4. Біле тло

Розповідь учителя

— Цей колір говорить про чистоту. Так і Ісус Христос прощає людині, очищає всі її гріхи, щойно вона попросить, звернувшись до Бога.

III. Мозковий штурм. Підготовча робота до психологічного розвантаження учнів

3.1. Проблемне запитання

— Отже, коли ми просимо Бога в ім'я Ісуса Христа простити всі наші гріхи, Він прощає все та навіть ніколи не згадає про них. Як це відбувається?

3.2. Обговорення

Учні почергово висловлюють абсолютно всі, навіть алогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується й не обговорюється до закінчення висловлювань.

3.3. Висновки — предметна частина уроку

Учитель розкладає на столі чорну тканину, на яку кладе аркуші з надписами: «Проблема», «Образа», «Біль», «Гнів», «Тривога» та ін. Тканину згортає.

— Усі свої образи й інші неприємності людина тримає в собі. Коли приходять Христос, то покриває всі наші гріхи перед Богом (*чорну тканину накриває білим рушником*). Але це чорне іноді довго може залишатися в нашому серці, поки ми самі його звідти не приберемо.

IV. Практична робота. Звільнення від проблем, пов'язаних з адаптацією першокласників

4.1. Розповідь-пояснення завдань практичної роботи

Зараз ми спробуємо зазирнути у своє серце. Якщо там є образа, біль, смуток, спробуйте це відобразити на папері, який отримуєте.

Завдання для вас: поки грає музика — намалювати всі свої переживання. Аркуші зі своїми переживаннями потрібно зім'яти та покласти на чорну тканину, що лежить на столі. (*Якщо одного аркуша не вистачить, діти беруть ще.*)

Звучить класична музика, діти малюють свої страхи, образи, переживання. Коли роботу закінчено, всі малюнки зав'язують у вузлик з чорної тканини, на якому написано: «Горечко».

4.2. Прогноз.

— Як ви думаєте, що буде відбуватися далі? (*Відповіді дітей.*)

4.3. Пояснення подальших дій

— Наші образи, негаразди, проблеми, печалі — усі тут, у цьому мішечку. Для того щоб нам більше ніколи про них не згадувати, пропоную його спалити надворі.

Діти разом з учителем йдуть надвір, утворюють коло. В центрі вчитель викладає невеличке вогнище зі старого паперу та сухого очерету. Разом спалюють мішечок із «Горечком».

V. Узагальнення і систематизація знань

5.1. Фронтальне опитування

— Як ви думаєте, чи існує така людина, яку Бог не знає? Не любить?

— Чи може Бог не простити людині, яка просить у Нього вибачення?

— Чи варто нам просити вибачення один в одного?

— Що потрібно робити з нашими образами, тривогами?

— Хто чекає від нас прохання про таку допомогу?

5.2. Підсумкове слово вчителя

Тепер у нашому класі житимуть тільки добро, радість, взаєморозуміння та повага. Адже кожного з вас Бог створив особливим і кожного з вас Він дуже любить.

ЗАХОПЛЮЮСЬ, ДОСЛІДЖУЮ, ВИВЧАЮ

Інтегрований урок з елементами вивчення лексики англійської мови для учнів 5 класу

Мета: ознайомити учнів з основними питаннями Книги Буття поєднуючи з вивченням лексики англійської мови за метою Іллі Франка; зацікавити біблійною теорією створення світу; вчити усвідомлювати свою місію на землі; викликати захоплення та почуття вдячності за все живе та неживе, що нас оточує; навчати досліджувати правдивість отриманої інформації; розвивати критичне мислення, уміння аналізувати; спонукати до вивчення Слова Божого; формувати емоційно-ціннісне ставлення до чужої праці; виховувати бережливість, життєлюбство, бажання наслідувати любов Творця.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: презентація за віршем М. Баліцької «Мій Бог», ватмани, фарби, кольорові стікери, запис мелодії.

*Немає краю дивуванням
Цій злагожденості й красі.
За творчість, мудрість, досконалість
Тобі вклоняємося всі.*

ПЕРЕБІГ УРОКУ

1. Організаційний момент

2. Мотивація навчальної діяльності

Часто в клопотах, турботах люди забувають бачити навколишню красу, милуватися природою, черпати мудрість від звичайних спостережень, насолоджуватися спілкуван-

ням із ближніми та пізнавати себе. І якщо зробити крок і спробувати пізнати все це, ви неодмінно пізнаєте Бога, адже Він усюдисущий, Він будить нас теплим промінням, шелестить тихеньким дощем, співає пташиними піснями, дає поради голосом незнайомої людини, дає ласку маминими обіймами та дарує неповторні почуття батьківства.

Тетяна Литвиненко, учителька християнської етики та англійської мови Москаленківського НВК Чернobaївського р-ну Черкаської обл.

Багато людей дякують Йому за це та оспівують у своїх віршах. Послухайте ці зворушливі слова Марії Баліцької та прогляньте відеослайди.

Мій Бог

Ти всюди: в сріблястих росах,
В барвистих квітах, у пишних косах.
В травах зелених, густих, шовкових;
У верховітті гаїв дубових...

Ти серед снігу, Ти серед льоду,
Тільки Ти робиш завжди погоду.
Ти Всюдисущий, Ти Наймудріший,
Моєму серцю ти наймиліший.

Володарюєш Ти над морями,
Над океанами і над степами,
Знаєш краплинки усі і піщинки,
І пораховані всі волосинки...

Ти підіймаєш води метрові
І розсуваєш гори пудові,
Зрушуєш скелі, вітри спиняєш...
Над усім в світі ти владу маєш.

Ти дозволяєш саду цвісти,
І достигати плодам кажеш Ти.
Ти незворушний, премилостивий,
У своїх діях Ти незрадливий.

Благословляєш діток, щоб родились,
Хочеш, щоб мами за них молились.
Молитва мами творить дива,
Молитва мами — сила жива.

Ти повертаєш пташок в рідний край,
В ріднім краю лиш справжнісінький рай:
Тут виростають в гнізді пташенята,
І Ти їх охоче навчаєш літати.

Хочеш, щоб люди були, як пташата —
Навчилися землю свою шанувати,
Мали потіху навіть з малого
І відверталися завжди від злого.

Сонце Тебе славить теплим промінням;
Гори Тебе славлять дужим камінням;
Хмари Тебе прославляють дощами,
Градом дрібненьким і диво-снігами...

Зірки прославляють Тебе мерехтінням —
Ніжно-чарівним нічним світінням.
Вітер — обіймами, місяць — сріблінками.
Ранок — малими роси краплинками.

Грізний орел і крихітна пташка,
Кожний листочок і кожна комашка:
Тварини усі славлять співом сердець,
Адже Ти є для усього Творець.

Ти — Господь Бог наш, наша Твердиня,
Наш Охоронець, наша Святиня.
Наша Надія, наша Сторожа,
О, порятуй же усіх нас, Боже.

Ти — Сотворитель Землі і Неба:
Візьми, благаю, усіх нас до Себе.

Марія Баліцька

3. Повторення та систематизація вивченого матеріалу

Вирішення проблемної ситуації «За біблійною історією»

Мені потрібна ваша допомога: я хочу перекласти цей чудовий вірш та історію створення світу за сім днів на англійську мову. Потрібно з'ясувати, що і коли відбулося.

А для цього розгорнімо нашу Біблію та зачитаймо.

Гра «Господня творчість за днями»

На дощці прикріплені дні тижня, на стікерах — слова англійською мовою. Учні за допомогою вчителя клеять стікери до відповідного дня, пригадуючи та вивчаючи нову лексику.

Monday — понеділок	Light — світло
Tuesday — вівторок	Water — вода
Wednesday — середа	Ground — ґрунт
Thursday — четвер	Mountin — гора
Friday — п'ятниця	Sea — море
Saturday — субота	Tree — дерево
Sunday — неділя	Grass — трава
Flowers — квіти	Man — чоловік
Sun — сонце	Woman — жінка
Moon — місяць	Snake — змія
Birds — птахи	Rest — відпочинок
Fish — риба	Animals — тварини

4. Прийом «сторітелінгу»

Хочу розповісти вам історію про дуже розумного хлопчика з іншої школи. Він гарно навчається і мріє стати науковцем, найбільше полюбає фізику, хімію та біологію. Звати його Максим, і він частенько любить повторювати, що він атеїст. Так говорить його улюблений блогер-дослідник, на якого хлопчик хоче бути схожим. Він не вірить в історії з Біблії, вірить лише в себе, силу свого мозку, та вважає, що людина — коваль свого життя.

Діти, а як ви вважаєте, чи усе залежить від людини?

Одного разу на уроці фізики вчитель його дуже здивував, розповідаючи про прилад, який не під'єднаний до джерела струму — безкорисний, як людина без Бога.

— Ви що, вірите в Бога, Вікторе Івановичу? — хотів покепкувати Максим.

— А як же в Нього не вірити? Хто тоді створив усю цю красу?

— Матерія сама розвивалася, набувала форм, свідомості...

— То ти віриш, що через певний час ось цей шматок металу сам запрацює без твоєї допомоги, без струму? — учитель показав на старенького трансформатора.

— Але ж наука не може довести існування Творця...

— Але й того, що Бога не існує, також не може довести!

Я, знаєш, про що часто думаю, досліджуючи Біблію? До того, як ми доторкнулися до Дерева пізнання добра і зла, наш мозок взагалі не функціонував. Ми були підключені до Джерела і серцем усе відчували, а зараз наш мозок функціонує на 10 %, лише на 10, розумієш? А у Бога на 100 %! Ти уявляєш який величний Він фізик, хімік чи біолог?! Ні, нам без його допомоги ніяк не обійтись...

Чи пам'ятаєте ви історію гріхопадіння? Як ви думаєте, про що далі йтиметься в оповіданні?

І приснився Максимові сон, ніби він — сучасний дорогий хороший мобільний телефон. Як же цікаво було побувати в цій ролі: скільки функцій він міг виконувати, яку пам'ять мав, складні операції робив, усі англійські слова знав. Утім гординя зародилася в його електронній душі: розумів, що кращий за всі гаджети. Мама частенько приклала його до щоки, коли говорила з подругами, тато більше часу проводив, та й із сестричкою не сварився — рада йому була Тетянка.

Все було добре до того часу, поки не розрядився Максимко-телефон. Зарядний пристрій загубився, і він довго лежав нікому не потрібний та самотній.

Що може зробити сам телефон, щоб зарядитись?
Чиєї допомоги потребує?

Чиясь тепла рука взяла Максима, лагідно тримаючи, чийсь добрий голос промовив: «Ти потрібний. Я допоможу». Він знову відчув життя, побачив знайомий образ із дитячої Біблії. Це був Він — Ісус.

Хлопчик прокинувся... Сон відійшов, але пережитий досвід залишився, зворушив, надихнув досліджувати Книгу про Великого Творця, Його заповіт, Його Сина...

Майбутній науковець уперше розгорнув Біблію.

Відкриймо й ми Святе Письмо і прочитаймо Ісусову молитву. А потім вивчимо її англійською за методикою Іллі Франка, порівнюючи слова обох мов.

Отче наш, що є на небесах!

Нехай святиться Ім'я Твоє.

Хай прийде Царство Твоє,

Нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі.

Хліб наш насущний дай нам сьогодні.

І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим.

І не введи нас у спокусу,

Але визволи нас від лукавого.

Бо Твоє є Царство, і сила, і слава

Навіки. Амінь.

Гра «Читач — перекладач»

Учитель зачитує по рядку молитву, учні почергово промовляють із пам'яті рядки українською мовою.

Our Father

Who are in heaven

Hallowed be Your Name

Your Kingdom come

Your Will be done

On earth as it is in heaven.

Give us today our daily bread

And forgive us our sins

As we forgive those

Who sin against us.

And lead us not into temptation

But deliver us from evil.

For Your is the kingdom

And the power and the glory

Of the Father and the Son

And the Holy Spirit,

Now and forever

And to the ages of ages.

Amen

Зараз разом зачитаймо англійський варіант. Прийом хорового промовляння.

Словникова робота. Зверніть увагу, що в англійській мові є два тлумачення слова «небо»:

Sky — верхній шар атмосфери, блакитний простір із хмарами;

Heaven — місце перебування Бога, янголів, добрих сил.

Вправа «Упізнай слово» (робота в групах)

На ватманах зображені яблуни з англійськими словами згідно з темою уроку. Групам пропонується якомога скоріше перекласти їх, користуючись власними гаджетами.

God — Бог;
Kingdom — царство;
Power — сила;
Earth — планета Земля;
Sin — гріх;
Glory — слава;
Temptation — спокуса;
Spirit — дух;
Holy — Святий.

Домашнє завдання

Роздати учням тексти Ісусової молитви та запропонувати надписати над кожним словом англійського тексту його переклад, аналогічну роботу виконати з еквівалентом рідної мови.

Підсумок уроку

- Хто надихнув Максима досліджувати?
- Яку роль відіграв учитель?
- Чи завадить наука вірі в Творця?
- Чи є людина ковалем свого щастя?
- Які слова англійською ви запам'ятали?

Мене так зворушила ця історія та поезія Марії Баліцької, що захотілося написати власного вірша. Ось послушайте:

А я закохана у Бога.

Я вдячна за все те, що Він дає.

І хто мені там що не каже,

Я вірю! Ні, я знаю, що Він є!

А я закохана в добро.

Так гарно мати у собі частинку Бога,

Коли заповнює воно усю тебе —

Не треба у житті більше нічого.

А я закохана у пізнання.

Цікаво все досліджувати і вивчати.

Творити і отримувати знання,

Щоб тим, ким Бог створив спочатку, знову стати.

Тетяна Литвиненко

Завершальна вправа «Скринька вдячності»

Запропонувати учням написати три речі, за які вони вдячні Творцеві.

Учені говорять, що для життя людини потрібні чотири речі:

1. повітря;
2. вода;
3. їжа;
4. світло.

Біблія говорить, що Ісус Христос:

1. «Дихання життя» (Бут. 2:7; Кол. 1:16);
2. «Жива вода» (Ів. 4:14);
3. «Хліб життя» (Ів. 6:35);
4. «Світло для світу» (Ів. 8:12).

Учені мають слухність.

Нам потрібний Ісус, щоб жити.

Християнські мотиви у творі Г. К. Андерсена «Снігова Королева»

Зоя Говорунець, учителька світової літератури, етики, християнської етики Черкаської ЗОШ І–ІІ ст. № 5

Урок для 5 класу

Мета: простежити, як у казці відобразилися християнські символи й мотиви, довести, що вони не випадкові елементи; дослідити основні епізоди казки й знайти аналогії в Біблії, провести (за допомогою дев'ятикласників) компаративний аналіз казки та біблійних текстів; дослідити та довести, що «Снігова Королева» не просто казка, а філософський твір; допомогти учням осягнути велич, красу та силу людського серця; формувати навички роботи з підручником, виразного читання та переказу тексту, вміння виокремлювати ключові епізоди й деталі, коментувати їх, визначати роль у творі; розвивати вміння характеризувати персонажі, узагальнювати прочитане, розв'язувати проблемні питання; виховувати щирість, вірність у дружбі, почуття відповідальності за власні вчинки; працювати над формуванням комунікативної, емоційно-ціннісної, літературознавчої та загальнокультурної компетенцій; спонукати дітей замислюватися над важливими проблемами буття, співчувати, відгукуватися на чужий біль.

Обладнання: презентація, портрет Г. К. Андерсена, учнівські ілюстрації, карта «Шлях Герди до Кая».

Тип уроку: урок-дослідження.

Форма проведення: урок-подорож.

Андерсен навчив мене світлої віри в перемогу сонця над темрявою й доброго людського серця над злом.
К. Паустовський

Ненависть побуджує сварки, а любов покриває всі вини.
Пр. 10:12

Тут диявол із Богом бореться, а поле битви — серця людей.
Ф. Достоевський «Брати Карамзови»

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

Діти, сьогоднішній урок нам допоможуть провести учні 9 класу. Це діти, які брали участь у міській і всеукраїнській олімпіадах «Юні знавці Біблії», що відбувалися в Острозькій академії. Вони знають Біблію, орієнтуються в біблійних текстах, можуть і вміють проводити дослідження. Сьогодні вони будуть нашими консультантами, і ми разом здійснимо компаративний аналіз казки «Снігова Королева» та біблійних текстів.

Спробуємо довести, що «Снігова Королева» не просто казка, а серйозний філософський твір.

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Зверніть увагу на епіграфи до уроку. Що хотіли сказати К. Паустовський, Ф. Достоевський і цар Солломон, написавши ці рядки? (*Добро, любов завжди перемагають зло, ненависть. Ареною зіткнення Бога й диявола стають серця людей.*)

Одного разу в старому бідному домі в Копенгагені на підвіконні сидів хлопчик. У руках у нього була єдина іграшка — олов'яний солдатик. Мати хлопчика вишивала біля вікна. У цей час у глибині вулиці з'явився високий і дуже худий пан у чорному. Він швидко йшов, розмахуючи руками. Був негарний, але витончений. Жінка підняла голову й сказала синові: «Ось іде наш пан Андерсен, під його коліскові ти так добре засинаєш». Хлопчик зіскочив з підвіконня, схопив свого єдиного солдатика й вибіг на вулицю. Підбігши до казкаря, він поклав іграшку в його руку. Це був нечувано щедрий подарунок, і Андерсен зрозумів це. Він закріпив іграшку в петлиці сюртука як дорогоцінний орден і витер сльози.

III. Актуалізація опорних знань

1. Презентація лепбуки «Андерсен. Фрагменти біографії»

Діти, ми працювали з вами над біографією Андерсена — людини, яка від-

давала людям доброту свого серця. Група біографів підготувала лепбуки. Ми не будемо докладно зупинятися на біографії казкаря, але яке відкриття для себе ви зробили? (*Андерсен був глибоко віруючою людиною. В радянські часи цензори вирізали з його казок усі згадки про Бога й християнську віру.*)

2. Віртуальна подорож на батьківщину Ганса Крістіана Андерсена

Учитель. Працювала в нас і група географів та істориків. Про подорож, яка чекає нас сьогодні, можна лише мріяти. Батьківщина Андерсена, що ми про неї знаємо? Слово географам.

1. На карті світу під великим Скандинавським півостровом можна побачити ще один, що своїми контурами нагадує людську долоню. Його називають Ютландія, тут, на півночі Європи, розташувалася Данія — маленька скандинавська країна. У Данії народився й прожив життя великий казкаря Ганс Крістіан Андерсен.

2. Данія займає 407 островів, із них заселені лише 72. Найвідомішими є Зеландія, де розташована столиця країни Копенгаген, Фюн, острови-близнюки Лолланн і Фальстер, а також віддалений майже на 200 км на схід у Балтійському морі острів Борнгольм.
3. На узбережжі столиці Данії Копенгагена туристів зустрічає неофіційний символ країни — казкова Русалонька. Бронзова Русалонька примостилася на камені біля берега річки, яка відділяє Данію від Швеції. Вона має 1,25 м у висоту й важить 175 кг.
4. Подорожуючи вулицями Копенгагена, можемо переконатися, що це справжнє місто-квітник: кожен куточок землі оброблений із любов'ю, кожна квітка оточена турботою.
5. У центрі міста є парк Тріволі, де можна побачити китайські пагоди, середньовічні замки, тобто можна потрапити з однієї епохи в іншу, із сучасності в давнину.
6. У Данії дуже люблять природу й дбайливо ставляться до неї. Тут багато доглянутих місць, в яких можна вгадати епізоди казок Г.К. Андерсена.
7. У центрі міста, навпроти міської ратуші, встановлено пам'ятник великому казкареві.

Учитель. Якою інформацією поділяться з нами консультанти-дев'ятикласники?

8. Форма правління у Данії — конституційна монархія. Фактичний керівник держави — король. Владу здійснює парламент. Офіційна мова — данська.
9. Рівень життя в Данії високий, зарплати — одні з найвищих у Європі: приблизно 5-6 тис. євро в місяць. Це країна з високорозвиненим сільським господарством. Багато українців їдуть на заробітки в Данію.
10. У Данії довга холодна зима, коротке холодне літо. На болотистих ґрунтах ростуть мохи, трави, лишайники.
11. Через Скандинавський півострів проходить лінія Північного полярного кола. Тут можна спостерігати північне сяйво. На уроках природознавства ви вивчали, скільки триває полярна ніч? (Пів року.)

Учитель. Сьогодні ми працюємо над казкою «Снігова Королева». Географи отримали ще одне індивідуальне завдання: намалювати карту мандрівок Герди у пошуках Кая. На карті зобразити шлях дівчинки.

Очікувана відповідь.

Герда почала свій маршрут зі столиці Данії — Копенгагена. Через річку, яка відділяє Данію від Швеції, вона попала в цю країну. В Швеції Герда потрапила до бабусі-чарівниці, яка хотіла залишити дівчинку в себе, до принца з принцесою та побувала в кублі розбійників. Завдяки Маленькій Розбійниці, на спині північного оленя, із лісів коло містечка Уме через Ботнічну затоку Герда потрапляє до Фінляндії. Саме тут, на півночі Скандинавського півострова, розташована Лапландія. Лапландія — країна без кордонів, це провінція Фінляндії. Вона межує зі Швецією, Норвегією та Росією, омивається водами Балтійського моря.

Це дача Снігової Королеви. Оленів тут більше, ніж людей. Полярне сяйво тут видно найкраще. Узимку температура іноді опускається до -60°C , а влітку — до $+10^{\circ}\text{C}$. Рованієм — столиця провінції, є рідним містом Санта-Клауса. Саме тут, завдяки своєму люблячому серцю, Герда знайшла Кая, звільнила його від чар Снігової Королеви й повернулася з ним у Копенгаген. А справжнє царство Снігової Королеви, її найулюбленіший палац розташований біля Північного полюса, на острові Шпіцберген, який входить до складу Норвегії.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

Учитель. А тепер почнімо роботу над однією з найцікавіших казок Андерсена — «Снігова Королева».

1. Робота над першою історією

«Снігова Королева» — казка в семи історіях. Щось є в числі «сім» незвичайне, сакральне, символічне. Що це? Зверніть увагу на тему уроку.

У нас працювала творча група нумерологів — людей, які досліджували символічне значення цифр. Слово їм.

Число «сім» — найпоширеніше. Поряд із трійкою, це загальний символ для всіх релігій. Сім оповідань — це сім днів творіння: «І скінчив Бог дня сьомого працю свою, і спочив у день сьомий від усієї праці Своєї, яку був чинив. І благословив Бог сьомий день, і освятив його» (Бут.2:2–3).

«Через сім днів води потопу линули на землю» (Бут. 7:10).

«І він зачекав (Ной) ще сім днів інших і знову випустив голуба» (Бут. 8:10).

На питання Петра: «Господи, якщо мій брат грішить проти мене, скільки разів я повинен прощати йому? Аж до 7 разів?». Ісус відповів так: «Говорю тобі, не до 7, а до 77 разів» (Мт. 18:21–22).

З числом 7 ми зустрічалися в усній народній творчості, на уроках української літератури.

Учитель. Які ви знаєте казки, прислів'я, приказки, історії, пов'язані з числом «сім»?

Сім раз відмір, а один відріж.

Один з сошкою, а семеро з ложкою.

Сім п'ятниць на тиждень.

Сім верст до небес і все пішки.

Краще один раз побачити, ніж сім раз почути.

Семеро одного не чекають.

Де одинець — хазяйству кінець, де сім — щастя всім.

«Білосніжка і семеро гномів».

«Вовк і семеро козенят».

«Мертва царівна і сім богатирів».

Про щось невідоме ми кажемо «за сімома печатками».

Коли хтось почуває себе щасливим, то він на «сьомому небі від щастя».

Бесіда на розуміння прочитаного

- Як називається перша історія казки «Снігової Королеви»? («Дзеркало і його скалки»)
- З чого починається ця казка? (Оповіданням про чарівне дзеркало)
- Чиє це дзеркало? (Троля)
- Хто такий троль?

Індивідуальне повідомлення

Троль — велетень (у німецько-скандинавській міфології). Тролі живуть усередині гір, де зберігають свої скарби. В усній народній творчості тролі зазвичай шкодять людям, викрадають у них худобу, виявляються людоїдами.

- Знайдіть у тексті, як автор називає троля. (Суций диявол.)
- У Андерсена троль — диявол (злий дух, чорт, сатана). Добро чи зло несе троль? (Зло.)
- Яку властивість мало дзеркало? (Усе хороше й прекрасне зменшувалося до неможливого, а все бридке й погане здавалося ще гіршим.)
- Як же змінювався світ у дзеркалі? (Чудові краєвиди виглядали вареним шпинатом, а найкращі люди — потворами.)
- Троль здійснює злу справу, яка його реакція? (Він радіє своїм злим діям.)
- Знайдіть у першій історії слова, які характеризують дії троля. (Резотав. Змайстрував, радів, сміявся до ризи в животі, немов від лоскоту.)
- Хто з вас спробує написати сенкан до слова «троль»?
- Яке горе принесли людям уламки дзеркала? (Люди, які потрапляли під владу троля, тобто поранені скалкою в око або в серце, починали бачити тільки погані бік життя і ставали тільки поганим бік життя і ставали злими, агресивними. Вони переставали вірити в добро, ставали байдужими й недовірливими, глузливими й ненависними.)

- Скалка дзеркала вразила нашого героя. Куди вона потрапила? (Касві скалка дзеркала потрапила в око й у серце.)
- Перевтільтесь в літературного героя. Розкажіть від імені Герди, як змінюється дитина.

(Бідолашний Кай! Скалка попала йому прямо в серце, і воно перетворилося на холодну крижинку. Кай не бачить нічого хорошого, навколо нього все гидко: троянду точить черв'як, бабуся не так ходить, робить не те, що потрібно, а я зовсім негарна. Він почав передражнювати бабусю, сусідів, усі їхні недоліки виставляючи напоказ; захоплено грав зі збільшувальним склом, яке, роблячи предмети більшими, фактично спотворювало речі, перекинувало вигляд світу. Мій названий брат став злий, агресивний, жорстокий, він присікався до кожного мого слова, але, незважаючи на це, я його все одно дуже люблю.)

- Як ви думаєте, чому розбилося дзеркало? (Дзеркало розбилося внаслідок провалу спроби троя (диявола) «посміятися над ангелами і самим Творцем». Над ними не можна сміятися, бо це сили Добра і Світла.)
- Ми підійшли до з'ясування основного конфлікту казки.

Словникова робота

Конфлікт — зіткнення в художньому творі протилежних явищ, подій, учинків, персонажів, поглядів.

- Які сили конфліктують у казці? Зверніть увагу на епіграф. (Добро і зло. Любов і ненависть. Бог і диявол.)

Гра «Доміно». Робота в парах

Складіть «доміно», підбираючи синоніми до слів «добро», «зло».

ДОБРО — вірність, любов, милосердя, співчуття, прощення, терпіння...

ЗЛО — жорстокість, егоїзм, ненависть, зрада, агресія, жадібність, неорганізованість, хвалькуватість, обман, байдужість, лінь, заздрість...

Гра «Люстерко»

Учитель. У серці кожної людини живе і добро, і зло. Зло несуть негативні якості характеру, з якими людина веде постійну боротьбу. І ось сьогодні я пропоную, дивлячись у наше чарівне дзеркало, назвати свою негативну якість, від якої вам би хотілося позбутися. Це нелегко, але ж у вас є таке бажання. Спробуймо...

А як далі? Будемо жити з негативними якостями характеру чи боротимемося з ними? Негативні якості — це крижинки, які потрібно розтопити. Наприкінці уроку ми магічимо відповідь на запитання: чи є в моєму серці крижинки і як їх розтопити?

Перша історія є прологом, вступом. У ній ще немає дії, немає головних героїв, але вона пояснює, чому трапляються нещастя саме з Каєм. А ви здогадуєтесь? (Кай самовпевнений і хвалькуватий. Він хвалився, що посадить Снігову Королеву на гарячу грубку й вона розтане.)

Яку інформацію нам доповнять дев'ятикласники?

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Дослідники вважають, що уламки дзеркала — диявольські спокуси, від яких людині важко врятуватися. Слово «спокуса» з церковнослов'янської мови перекладається як «випробування». Кай не витримав цього іспиту, оскільки був схильний до гріха.

2. Робота над другою історією казки «Снігова Королева» — «Хлопчик і дівчинка»

Гра «Аукціон знань. Найуважніший читач»

- Де жили Кай і Герда? (У великому місті. У кімнатах на горіщі.)
- Як ставилися діти одне до одного? (Любили, як брат і сестра.)
- Що росло в дерев'яних горщиках у батьків Герди та Кая? (Троянди, зелень.)
- Як розважалися діти влітку? (Бігали в гості одне до одного через дах, сиділи під трояндами, гралися й читали книжки.)
- Як пояснює бабуся, чому замерзають вікна? (Снігова Королева заглядає у вікна й дмухає.)
- Як розважалися діти взимку? (Нагрівали мідні монети на печі й прикладали до замерзлих вікон.)
- Чий це портрет: «Жінка була така прекрасна і ніжна, вся з іскристої криги. Очі її блищали, як дві ясні зірки, проте не було в них ні спокою, ні тепла?»
- Скільки разів Кай зустрічався зі Сніговою Королевою? (Двічі.)
- Чому Кай перестав відчувати холод? (Снігова Королева поцілувала його, її поцілунок був холодніший за кригу. Хлопчик замерз, перестав відчувати холод, а після другого поцілунку забув усіх рідних.)
- Чи знає Снігова Королева про отруйність своїх поцілунків? («Більше тебе не цілуватиму, бо інакше ти умреш».)
- Чи змінилося ставлення Кая до Снігової Королеви після поцілунків? (Вона більше не здавалася йому крижаною. Це була довершеність: вродлива, розумна, чарівна.)

- Яка наука захоплювала Кая? (Математика.)
- Скільки років Кай жив із крижаним серцем? (Два.)

3. Історія третя. «Квітник жінки, яка вміла чаклувати»

Бесіда на розуміння прочитаного

- Як дівчинка потрапила до бабусі, що зналася на чарах? (Герда вирушила на пошуки Кая. Бабуся витягнула човен, у якому пливла дівчинка, з річки.)
- Які чари використовує старенька? (Забирає пам'ять у дівчинки, розчесавши їй волосся золотим гребінцем. Знищує куці троянд, бажаючи залишити Герду в себе.)
- У квітнику та будинку бабусі немає ніяких неприємностей, але чи відчуває Герда себе щасливою? (Це ілюзія земного щастя. Квіти в цьому світі можуть розповідати лише казки. Хіба може бути щасливою людина, у якій забрали пам'ять?)
- Як ви ставитеся до жінки, яка вміла чаклувати? (Чаклунка — егоїстка, яка любить тільки себе. Це зло, яке маскується під добро. У чомусь вона схожа на Снігову Королеву.)
- Що насторожило Герду в саду бабусі? (Відсутність троянд.)
- Де дівчинка побачила троянди? (На капелюсі чарівниці.)
- Про що розповів дівчині трояндовий куц? (Кай не помер. Під землею його немає.)
- Скільки часу Герда прожила в бабусі, яка знала чари? (Весну, літо й осінь.)
- Чому холод пізньої осені не зупиняє Герду? (Вона по-справжньому любить Кая, хоче його знайти.)

Біблійні образи, символи та мотиви в казці

Учитель. Троянди неодноразово зустрічаються на сторінках казки і навіть допомагають Герді позбутися чар чаклунки. Що ж символізує троянда в християнстві?

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Троянда — цариця квітів

У християнському мистецтві троянда «спочатку славилася як райський квітка, символ чистоти й святості». Згодом вона стає символом Діви Марії, яку зображували сидячою в раю серед трояндових куців. Червона троянда стала також символом крові Христової. А в Андерсена троянди, залишаючись символом християнської любові, зберігають пам'ять дітей про себе й про Бога.

Мансарда з трояндами — Боже Царство

Дослідники вважають, що мансарда з трояндами — прообраз Божого Царства, чому? Тому що «Кай і Герда любили один одного, як брат і сестра. Вони були добрі, веселі, щасливі», поки не з'явилася Снігова Королева й не відвезла хлопчика в холодне снігове царство. Можна порівняти мансарду з трояндами з раєм, Божим Царством, де щастя наповнює людські серця, а Кай і Герда — це біблійні Адам і Єва до гріхопадіння.

Учитель. Якщо є рай, то повинне бути й пекло. Де ж воно?

Крижана вічність Снігової Королеви — образ пекла.

Царство Снігової Королеви, куди потрапляє Кай, «холодне, порожнє, мертве». У ньому немає життя, любові, співчуття. Воно подібне до пекла.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Крижана вічність — образ пекла

За скандинавським уявленням у пеклі холодно. Сама Снігова Королева символізує смерть. Крижана Діва, Фея Льодів, Снігова Відьма — так називають її в народних скандинавських казках.

Царство Снігової Королеви Андерсен порівнює з царством смерті, із загробним світом. Кая, що потрапив туди, рідні вважають мертвим.

Учитель. На уроках музичного мистецтва ви вчилися слухати музику. Ви прослухали два уривки — це композиції Антоніо Вівальді «Пори року», які асоціації виникли? (Перший уривок — це ніжність, щирість, доброта, щастя. Другий — агресія, жорстокість, насильство. Перший асоціюється з раєм, другим — із пеклом.)

Герда бачить троянди на капелюшку чаклунки й відразу все згадує. Вона біжить із саду бабусі на пошуки Кая.

• Яку рослину вона зустрічає край дороги? (Край дороги росте терновий куц із червоними ягодами.)

• Для чого він на шляху Герди, яка його функція? (Попереджає Герду про випробування, які вона має здолати.)

Звернімося за більш докладною інформацією до наших консультантів.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Терновий куц — символ страждань

Терновий куц, покритий ягодами, — символ страждань, випробувань, які чекають Герду на її нелегкому шляху.

Про покладання на Ісуса Христа вінця з терну пишуть три євангелісти: «І, сплвіши з тернини вінця, поклали Йому на голову і дали Йому в праву руку трос-

тину і, стаючи перед Ним на коліна, глузували з Нього, кажучи: Радій, Царю Юдейський!» (Мт. 27:29).

На уроках мистецтва ви будете знайомитися з картинами художників на біблійну тематику. Зверніть увагу на картину Гвідо Рені «Ісус у терновому вінку». Як же боляче, коли колючки так жорстоко впиваються в тіло, які страждання терпить людина!

4. Історія четверта. «Принц і принцеса»

• Як поводить дівчинка, почувши розповідь крука про принцесу та хлопчика, якого вона вважає Каєм? («О, як билося серце Герди від страху й нестримного бажання побачити Кая!»)

• Чому Герда відмовилася жити в палаці? (Ййцейнадумкунеспало. Дівчинка хотіла знову вирушити в далекі мандри на пошуки Кая.)

5. Історія п'ята. «Маленька розбійниця»

• Що ви можете сказати про характер Маленької розбійниці? (Це невиховане, розбещене, вперте, свавільне, дике дівчисько.)

• Як характер розкривається у вчинках? (Кусає матір за вухо, трусить голуба, лоскоче шию оленя ножем тощо.)

• Які деталі портрета говорять, що вона здатна на добро? («Очі в неї були чорні, але якісь сумні», «серйозно глянула», «вистерла сльози», «зітхнула», «обійняла однією рукою Герду».) Очі — це дзеркало душі. У злих людей очі сумними не бувають.

• Як і чому вона допомогла Герді? (Відпустила на волю північного оленя, щоб він відвіз Герду в Лапландію. Віддала хутрянні чобітки, рукавиці матері, підсунула м'яку подушечку, дала їжі на дорогу. Герда розтопила в її серці льодяні крижинки. Вона стала милосердна, співчувала Герді; але не хотіла показати свою доброту, адже була розбійницею. Вона грубо попрощалася, напевно, щоб не розплакатися самій.)

• Зверніть увагу на ілюстрації. На уроках малювання у вас зараз тема: «Зимовий пейзаж». На тлі зимового пейзажу ви малювали епізоди з казки Андерсена.

Маленька розбійниця. Зовні грубувата, невихована, але яке серце вона має? (Добре серце.) А Снігова Королева така гарна, що Кай не міг відвести від неї очей. А скільки зла вона зробила? (Зачарувала й викрала Кая. Заморозила голубів, коли летіла в Лапландію)

• Що важливіше: зовнішня краса чи добре серце? (Зовнішність не показник людяності)

Учитель. Маленька розбійниця допомагає Герді дістатися до Лапландії. У нас урок-дослідження. Подумайте, чи залишає Бог Герду одну серед розбійників? Хто підказує, де шукати Кая? (Лісові голуби, які вижили після крижаного подиху королеви)

Символом чого є голуби? (Любові, миру, чистоти.)

Правильно, але глибше й повніше символіку цього образу пояснять нам консультанти.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Голуб — Божий вісник

Голуби в розбійницькому замку — це Божі вісники, які підказують, де шукати Кая.

Голуб — птах, якого часто згадують у Біблії. У Старому Завіті — у зв'язку з ім'ям Ноя. «І голубка повернулася до нього вечірнього часу, ... і Ной дізнався, що вода зійшла з землі» (Бут. 8:11)

У Новому Завіті голуб є символом Святого Духа, що зійшов на Спасителя під час хрещення.

На уроках мистецтва ви будете знайомитися з картинами епохи Відродження. Зверніть увагу на картину Леонардо да Вінчі та його учня Андреа дель Верроккіо «Хрещення Христа».

У християнському мистецтві голуб з оливковою гілкою в дзьобі — символізує дух світла і правди, чистоти і святості.

Учитель. Маленька розбійниця, побачивши Кая, сказала: «От, пройдисвіт!... Не знаю чи ти вартий того, щоб за тобою бігали аж на край світу».

А й справді, чи вартий Кай того, щоб заради нього пройти стільки випробувань? (Вартий. Людина завжди варта того, щоб за неї боротися.)

6. Історія шоста. «Лапландка і фінка»

• Як лапландка поставилася до Герди? (Сповнена співчуття, намагається допомогти. «Ах ви ж бідолахи».)

• До кого лапландка порадила звернутися за допомогою? (До фінки.)

• У чому фінка бачить силу Герди? («Хіба ти не бачиш, яка велика її сила? Не бачиш, що їй підкоряються і люди, й тварини? Адже вона босоніж обійшла півсвіту! Не в нас позичати їй сили! Сила — в її чистому дитячому серці». Герда сильною своєю щирістю, сердечністю, добротою.)

• Чому порятунок Кая фінка вважає найскладнішим випробуванням для дівчини? (Вона повинна, діставшись до палацу, перемогти і чари Снігової Королеви, і байдужість Кая, і злі сили, які оселилися в його серці. Крім неї цього не зробить ніхто.)

- Лапландка, щоб допомогти Герді, пише фінці листа. На чому? (На сушеній рибі-трісці.)
- Що робить фінка з листом? (Вивчає напам'ять і кидає його в котел із варивом.)

Учитель. У казці риба є і письмовим словом, і їжею. Як ви думаєте, що символізує риба? Ви цього не знаєте, але запам'ятайте те, що розкажуть консультанти.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Лист на сухій рибі-трісці

Риба — ранньохристиянський символ, який знаменує самого Христа. Грецьке слово «риба» складається з початкових літер слів: Ісус Христос, Божий Син, Спаситель.

Ісус Христос навчає словом. Це Божественна природа Христа.

У древніх катакомбах Риму, де збиралася перші християни, учені виявили чітке зображення риби, що несе на спині кошик з хлібами й посудину з вином.

Хліб і вино — продукти, які використовуються в таїнстві Євхаристії (Причастя). Їх було встановлено Самим Христом на Таємній вечері напередодні Пасхи.

У Євангелії від Матвія читаємо: «Ісус узяв хліб і поблагословив, і давав Своім учням, і сказав: Прийміть, споживайте, це тіло Моє. І взявши чашу, і подяку вчинивши, Він подав їм і сказав: Пийте з неї всі, бо це кров моя нового заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів» (Мт. 26).

Перші християни, малюючи на піску рибу, так відрізняли своїх від чужих.

Учитель. У шостому оповіданні олень просить фінку: «Не виготовиш ти для дівчинки такого зілля, яке дало б їй силу дванадцяти богатирів? Тоді б вона здолала Снігову Королеву!»

«Силу дванадцяти богатирів! — відповіла фінка. — Так, а чи багато в цьому толку?».

З цими словами вона взяла з полиці великий шкіряний сувій і розгорнула його: на ньому стояли якісь дивні письмена; фінка почала читати їх і читала до того, що її в піт кинуло».

Що ж це за дванадцять богатирів, чи можемо ми провести паралель з біблійними історіями? Послухаймо наших дев'ятикласників.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Дванадцять богатирів — дванадцять апостолів

Дванадцять богатирів — це дванадцять євангельських апостолів. Апо-

толи (від грец. *Аπόστολος* — посланник, вісник) — найближчі учні Ісуса Христа, обрані Ним і послані благовістити про Царство Боже й улаштування Церкви земної. Дослідники вважають, що в казці вони символізують саме Церкву земну.

- Чому ж фінка відкинула допомогу «богатирів», тобто Церкви земної й почала шукати допомоги в древніх свитках?

Очікувана відповідь.

Можливо, тому що головне — Бог у душі й у серці. Не так важливо, яку церкву ти відвідуєш, головне — жити відповідно до Божих заповідей.

7. Історія сьома. «Що трапилось у палаці Снігової Королеви і що сталося потім»

- Яке військо було в Снігової Королеви? (Військо Снігової Королеви — це великі потворні їжаки, стоголові змії, крижані ведмежата)

- Яким чином Герда здолала це військо? (Коли вона почала шепотіти «Отче наш», грізні ангели зі списками й щитами прийшли на допомогу й розметали військо Снігової Королеви.)

- Де ви знайшли матеріал, що Герда шепоче молитву «Отче наш», адже у ваших книжках після слова «шепече» стоїть крапка. (В Інтернеті й у виданні «Снігової Королеви» видавництва А-ба-ба-га-ла-ма-га.)

- Діти, ви молодці. Запам'ятайте, що «Отче наш» — це Господня молитва.

- Перевтільтесь в літературну героїню. Розкажіть від імені Герди, як ви врятували Кая.

Орієнтовна відповідь.

Я підбігла до Кая, обійняла його, пригорнула до себе й гірко заплакала, адже він не впізнав мене. Мої щирі сльози розтопили його крижане серце. Він згадав і мене, і бабусю, і наш дім, і троянди.

Кай не розумів, чому він перебуває в цьому холодному пеклі, він розридався й плакав так довго й сильно, що скалка витекла з ока разом зі сльозми. Я розцілувала Кая, і він ожив остаточно. Це був мій Кай! Усі були щасливі, навіть крижинки, які, танцюючи, склали слово «вічність». Снігова Королева уже не мала над нами ніякої влади!

- Кай плаче. Що символізують сльози Кая? (Очищення від гріхів.) Тепер послухаємо доповнення консультантів.

Індивідуальне повідомлення учня-консультанта

Сльози Кая — символ покаяння, очищення.

«Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені» (Мт. 5:4).

Кай, «виплакавши» своє падіння, свій гріх, знайшов щастя, втішився.

Повернення Кая — повернення блудного сина

Коли ми говоримо про повернення Кая додому, на думку спливає одна біблійна історія: притча про блудного сина: «...треба було радіти і веселитися, бо цей брат твій був мертвий і ожив, був пропав і знайшовся» (Лк. 15:11–32). Блудний син покався, зрозумів свої помилки, і батько не тільки простив, а й влаштував гучний бенкет на його честь.

Художники постійно зверталися до теми покаяння. Зверніть увагу на роботи Рембрандта «Повернення блудного сина» і Тиціана «Покаяння Марії Магдалини».

Учитель. Випробування, перенесені Гердою, — християнська самопожертва в ім'я любові до ближнього.

Уважають, що найпіднесеніші рядки про любов у Біблії належать апостолові Павлу. «Гімном любові» називають 13 розділ з 1 Послання апостола Павла до християн Коринфа: «Любов довго-терпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечестно, не шукає свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою: Все покриває, всьому вірить, всього сподівається, все переносить».

- То чому ж Герда виявилася сильнішою від Снігової Королеви?

Очікувана відповідь.

Герда любить по-справжньому, не скаржиться, не думає про себе, вона жертвує собою заради Кая, витримує всі випробування. Герда — сильна, смілива, вірна, віддана в дружбі, хоробра, щира, цілеспрямована, наполеглива. Щира молитва, гаряче серце, віра, надія, любов допомагають дівчинці перемогти.

- Дуже багато випробувань випало на долю Герди. Вона не злякалася, достойно їх пододала. І ви зрозуміли, що даремно зустрівся на її шляху терновий куш, який попереджав про страждання. Ви писали сенкани до образу Герди. Зачитайте.

VI. Підбиття підсумків уроку

1. Теорія літератури

- У казках Андерсена, як і в душах людей, постійно йде боротьба. Між чим і чим? (Між добром і злом, любов'ю і ненавистю.)

- Як називається літературний прийом, де використовується різке протиставлення? (Антитеза)

Антитеза — це різке протиставлення життєвих явищ, понять, почуттів, думок чи характерів.

Антитеза надає творові більшої виразності, робить його напруженішим, динамічним.

Наприклад: Бог — троль, добро — зло, любов — ненависть, самопожертва — егоїзм, краса — потворність, сніжинки — троянди, холодне — гаряче, Герда — Снігова Королева...)

• У серці кожної людини живе і добро, і зло. Зло несуть негативні якості характеру. Дайте письмову відповідь на проблемне запитання: як розтопити ті крижинки, які є в моєму серці? Напишіть твір одним реченням.

2. Християнські мотиви у творі

Учитель. Не тільки в казках Андерсена, а в багатьох творах української і зарубіжної літератури письменники звертаються до біблійних мотивів. Напевне для того, щоб показати, якою повинна бути людина, як вона повинна прожити своє життя, на що орієнтуватися.

Протягом уроку ми шукали біблійні мотиви, образи й символи в казці. Які висновки ви можете зробити?

Орієнтовні відповіді.

5 клас

- Тема віри в Бога присутня практично в кожному творі Андерсена. Він один із найбільших християнських, істинно віруючих письменників.
- Андерсен навчав дітей і дорослих добра й намагався наблизити їх до Бога.
- У безвихідних ситуаціях Герда читає молитву «Отче наш» і перемагає.
- Дружба, любов до ближнього — одне з найсильніших і найпрекрасніших почуттів. З рідною людиною ми ділимо навіл і радості, і печалі.
- Легше жити на світі, коли знаєш, що поруч із тобою є справжній друг.

9 клас

- Для нас було відкриттям, що всім відома казка «Снігова Королева» побудована на основі біблійного сюжету.
- Людина завжди варта того, щоб за неї боротися.
- Людність — краса людського серця — це та сила, яку не в змозі ніщо перемогти.
- У кінці казки бабуся сидить на сонечку й голосно читає Євангеліє: «Якщо не будете як діти, не увійдете в Царство Небесне!» На думку Андерсена, той увійде в Царство Небесне, хто до кінця днів своїх зуміє зберегти в собі чисту віру в Бога, любов до всього живого, дитячу щирість і безпосередність, милосердя, прощення, співчуття.

• Казка Андерсена «Снігова Королева» розповідає про добро і зло, про терпіння і любов. Усі ці цінності мають християнське коріння. Вони вчать нас, що жити з Господом у серці, незважаючи на всі випробування й негаразди, — це жити щасливо!

3. Поетична хвилинка

Я хочу закінчити урок словами великого казкаря:

«Світ прекрасний! Радійте життю!
Будьте оптимістами! Боріться за людину, серце якої покрите льодом!
Будьте терплячі в досягненні мети!
Не шкудуйте часу і сил, щоб виховати в собі людяність, чуйність і доброту!»

VII. Домашнє завдання (за вибором)

1. Твір-есе «Чи є в моєму серці крижинки? Як їх розтопити?» (Лінь, обман, заздрість, байдужість)
2. Розповідь від імені Герди. Що пережила Герда, шукаючи Кая?

3. Розповідь від імені Кая. Що пережив Кай, перебуваючи в крижаному царстві Снігової Королеви?

Джерела

1. Стасевич В. А., Болурова-Кунавина П. В. Християнські мотиви в казках Г. Х. Андерсена «Снігова Королева» // Юный ученый. — 2015. — №2.
2. Харламова Р. Тайны «Снежной Королевы» // Тайны и преступления. — 2012. — №1.
3. Энциклопедия для детей. Т.6. Ч.2. Религии мира. — 3-е изд., испр. и доп. // Гл. ред. М. Д. Аксенова. — М.: Аванта+, 1998.
4. Конспект уроку «Г. К. Андерсен «Снігова Королева» [Електронний ресурс] // Освітній проект «На Урок» — Режим доступу: <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-g-k-andersen-snigova-koroleva-62836.html>
5. Г. К. Андерсен «Снігова Королева». Велич краси людського серця. Антитеза. [Електронний ресурс] // Освіта UA — Режим доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/in_lit/12343/
6. Г. К. Андерсен «Снігова Королева». Авторська оцінка героїв твору [Електронний ресурс] // Всеосвіта — Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/g-k-andersen-snigova-koroleva-avtorska-ocinka-geroiv-tvoru-40402.html>

НАМ БИ ЩИРОСТІ БІЛЬШЕ...

Нам би щирості більше людської
У стосунках, словах, почуттях,
Щоб не бути байдужим до болю,
Що знебарвлює друзів життя.

Нам би більше людської довіри,
Щоб серця відкриватись могли, —
На палітрі буденності сірій
Проявились би всі кольори.

Нам людської б відвертості більше,
Милосердя, терпіння, добра,
І тоді би не тільки у віршах
Веселково розквітла земля.

Нам би більше любові до Бога
Щиросердя в покуті гріхів,
Щоб відкрилася в небо дорога,
Та, що ти не ходив ще по ній.

Нам би спраги до Божого Слова,
З дня у день пізнавати Творця,
Щоб були наші душі готові
Вслід за вірою йти до кінця.

Нам би миру Господнього й волі,
Сили духу в часи перемін,
Щоби кожен, мов доблесний воїн,
Всі спокуси в житті переміг.

Нам би більше навчитись прощати,
Щоб гординю смирити в собі.
Якщо жити — то щиро кохати
Спершу Бога, а потім весь світ!

Лариса Козинюк

ВІРА

(Прогулянка галереєю героїв віри)

Урок для учнів середніх класів

Олена Коваль, старша вчителька
основ християнської етики
Тернопільської ЗОШ I–III ст. № 28

Мета уроку

- **навчальна:** зрозуміти, що таке віра, на чому вона базується;
- **виховна:** виховувати в підлітків бажання щиро довіряти Богові, Його Слову й жити вірою;
- **розвиваюча:** розвивати в підлітків бажання читати й знати Біблію.

Головна істина уроку: Віра в Божі факти — шлях до благословенного життя. Віра спасає Рахав. Її видно по ділах.

Біблійна основа: Рахав рятує розвідників, а вони — її та рідних (Іс. Нав. 2:1–24; 6:16–7,22–25); Рахав у родоводі Ісуса Христа (Мт. 1:5–6); діла Рахав свідчили про її віру (Як. 2:25); галерея героїв віри (Євр. 11:1–31).

Ключовий вірш: «Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове» (Рим. 10:17).

Додаткові вірші: «Праведний житиме вірою своєю» (Ав. 2:46; Рим. 1:176; Гал. 3:116; Євр. 10:38а).

Наочності й обладнання: Біблія для кожного учня, схеми, кольорові ілюстрації.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Вступна частина

Привітання. Молитва. Пісня

II. Мотивація навчальної діяльності

III. Засвоєння нових знань, формування основних умінь і навичок

1. Тема нашого уроку виражається одним словом: «Віра».

У світі немає людей, які б ні в що не вірили. Навіть первісні племена мають віру. Але сьогоднішній урок присвячений не просто вірі в те, що уявляють собі люди, а вірі в Бога. Фактично, більшість людей відчуває глибоку внутрішню потребу віри в Бога.

Що ж таке віра? Це слово вживається в Біблії 239 разів. І це вказує на те, що Бог надає вірі великого значення. У Біблійному довіднику є таке визначення: «Віра — абсолютна довіра людини Богові, яка не дозволяє їй за будь-яких обставин відступити від Нього».

Біблійна віра має дві особливості: вона бере початок у Слові Божому й завжди безпосередньо зв'язана з Ним (базується на Ньому).

Вона має справу з невидимим світом і з речами, які є реальними, але ми їх не можемо бачити. Віра — це властивість, подарована Духом Божим, здатним підняти нас до невидимого Божого світу й дати у володіння те, чого ми неспроможні бачити. Віра завжди в реальному часі, тут і зараз (не в майбут-

ньому). Віра повинна мати під собою фундамент, те, на що вона спирається і що є істинним. Що ж це? Ісус дає відповідь: «Слово Твоє (Боже Слово) є Істиною» (Ів. 17:17).

Людина, обмірковуючи щось, може думати про це будь-де. Якось і я, думаючи про віру, стояла на залізничному вокзалі. До прибуття мого потяга залишалося пів години. Приїхав якийсь поїзд, зупинився. І переді мною опинився локомотив, потім 1-й вагон, далі було видно 2-й і т. д. І тут я подумала, що можна провести паралель: локомотив — це Божі факти, Слово Боже, Бог, Його істина. А 1-й вагон — це віра. І як не може 1-й вагон рухатись сам, так і віра. Вона рухається Словом, яке сказав Бог, фактами, які Він зробив. Вона безпосередньо поєднана із Божим Словом. 2-м вагоном можуть бути наші почуття, наступними — наші різні справи, захоплення...

«Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове» (Рим. 10:17).

1-й вагон після локомотива, а не навпаки. Від того, що людина слухає і читає Слово Боже, у її серці народжується віра. Або це ще можна зобразити піра-

мідою, де основою є Слово Господнє, Божі факти. На них ґрунтується віра, а почуття йдуть від фактів і віри. Біблія містить правдиві історичні факти.

Факт — це щось істинне. Наприклад, $2 + 2 = 4$. Це математичний факт, незалежна істина. Цей факт залишати-меться істиною навіть тоді, коли жодна людина не буде вірити йому. Знаємо такі євангельські факти: Ісус Христос прийняв покарання за наші гріхи, помер мученицькою смертю; Він був похований; Бог воскресив Його на третій день. Ці факти є істиною, незалежно вірять у них люди чи ні.

Через віру в ці факти ми від Бога отримуємо праведність. Саме це є підґрунтям для віри Божої. Вона не спирається на емоції, почуття, бо вони сьогодні одні, а завтра інші. Факти Слова Божого — незмінні. Це повинно відповідати Божому порядку: спочатку основа — Божі факти, Бог, Його Слово; далі — віра, що базується на них і третя сходинка — емоції, почуття як наслідок нашої віри і послуху. Це можна зобразити схемою.

Мал. 1. Божі факти — це фундамент.

Мал. 2. Віра базується на Божих фактах.

Коли людина практикує таку віру і їй підпорядковані всі сфери її життя, то вона стає праведною. «Праведний житиме вірою» (Ав. 2:4).

Великий Божий чоловік Д. Л. Муді довго молився до Бога, щоб дав йому більше віри. Але здавалося, що його віра не збільшується. Одного дня він прочитав: «Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове» (Рим. 10:17). Розуміння прийшло як спалах — віра приходить від Слова Божого! Муді почав старанно вивчати Біблію, її факти, щоб точно зрозуміти, що саме промовляє Господь Своїм Словом. Він вірив цьому Слову і застосовував його в своєму житті. Відтак його віра невпинно росла, і він мав велику віру Божу! Такими були мої роздуми на тему віри.

2. Через декілька днів я читала Книгу Ісуса Навина — про Рахав.

У серці цієї жінки зародилась і почала зростати віра в Бога через те, що вона слухала про Божі діла (факти) й роздумувала над ними.

Жила вона в місті Єрихон. Дім її стояв упритул до міського муру і через одне вікно було видно цей мур. Гості, які зупинялися на нічліг у домі Рахав, оповідали їй про народ, що вийшов з Єгипту і наближається до Ханаанської землі. Розповіли про Бога цього народу настільки могутнього, що висушив Червоне море і знищив єгипетське військо. Цим народом були ізраїльтяни. Це були факти, які почула Рахав.

Спочатку її охопив страх: що буде, якщо ці люди прийдуть в Єрихон? Але вона фокусувалася на Богові, на тому, Яким Він є і що зверху. Так у її серці зародилася віра в Бога. А одного разу друзі з хвилюванням розповіли їй, що ізраїльтяни вже прийшли до Йордану й зупинились на іншому березі навпроти Єрихона! Більшість людей були впевнені, що місто неможливо завоювати, адже його оточують неприступні мури.

Але Рахав думала інакше. Вона розуміла, що Бог Ізраїля зовсім не такий, як їхні аморейські боги. Це живий Бог, Якому все можливо! Знаючи факти, як Бог вивів рабів з Єгипту, їй захотілося вірити в такого Бога і служити Йому. Очевидно, вона почала молитись до Нього, щоб Бог зберіг її від загибелі.

Одного разу ввечері, перед закриттям міських воріт, у двері до Рахав по-

стукали. Двоє незнайомців просили заховати їх. Жінка одразу ж здогадалась, що це ізраїльтяни. Вони вмовляли: «Заховай нас! За нами женуться!» Рахав відвела їх на дах свого будинку, заспокоюючи: «Не бійтесь, я вас не викажу!» Потім заховала їх у снопах льону. А з вулиці вже доносився шум. Воїни гримали в двері її будинку і кричали: «Рахав! Іменем царя, відчини! Люди, які увійшли до твого дому, вивідувачі!» Серце жінки стислося від страху, але вона спокійно відповіла: «Ви шукаєте людей, які заходили до мене? Вони пішли якраз перед тим, як зачинили ворота. Швидше біжіть за ними і ви доженете їх!» На щастя, вони повірили Рахав і помчали до міських воріт. Небезпека минула. Коли гості запитали, чому Рахав допомагає їм, адже вони вороги, та відповіла: «Я знаю про те, що ваш Бог дав вам цю землю, бо чула факти, що Він висушив перед вами води моря. Ваш Бог — це Бог на небесах вгорі і на землі долі. Присягніть, що врятуєте мене і моїх рідних від смерті, так само, як я врятувала вас!» Розвідники пообіцяли порятунок за умови, що вона не викаже їх. Вони розуміли, що не минули б смерті, якби Рахав не допомогла.

Уночі жінка спустила ізраїльтян мотузкою через вікно, яке було в міській стіні. Вона звеліла їм утікати в гори і там переховуватись три дні. До того часу переслідувачі вже встигнуть повернутися. Рахав і врятовані нею люди домовилися, що на її вікні, яке знаходиться в міській стіні, буде вивішений знак: червона мотузка. І коли Єрихон впаде, всі, хто буде в цьому домі, врятуються.

Ізраїльтяни перейшли через Йордан, а всі жителі Єрихона зі страхом готувалися до війни.

Одного разу вранці жителі Єрихона прокинулися від звуків сурми. Вони забралися на дахи будинків, щоб подивитися, що відбувається. І побачили ізраїльське військо. За воїнами йшли сім чоловіків у білих одежах і сурмили в сурми. Слідом йшли люди, які щось несли. А потім, дивна річ, безперервним потоком тягнувся весь народ: і чоловіки, і жінки, і діти. Під пильними поглядами жителів Єрихона ізраїльтяни обійшли міські мури і повернулись у свій табір. Наступного дня все повторилося. Рахав теж спостерігала за цими переміщеннями. Вона запросила родичів у свій дім, щоб дати їм сховище і відкрила таємницю порятунку. Шість днів ізраїльтяни обходили міські мури. Сьомого дня вони знову прийшли вранці, але цього разу вони не повернулись у свій табір після першого обходу, а пішли вдруге, втретє і так до сьомого кругу...

Раптом пролунав гучний звук сурми, а потім бойовий клич такої сили, що у всіх перехопило подих! І мури Єрихона з гуркотом обвалилися. Ізраїльтяни увійшли в місто і заволоділи ним.

А що трапилося з Рахав? Воєначальник Ісус Навин наказав своїм посланцям урятувати Рахав та її рідних. Розвідники слідкували за вікном, де була червона мотузка. Коли мури впали, вони увійшли в її дім і вивели звідти Рахав з родиною у безпечне місце. А всі інші жителі міста загинули.

У Біблії говориться, що один із посланих, а саме Салмон потім одружився з Рахав. Їхній син Вооз був дідусем царя Давида. Так Рахав стала прародичкою Ісуса Христа і згадується серед Його предків.

— Чому із усіх врятувалася лише Рахав із родиною? (Відповіді учнів.)

У Святому Письмі говориться, що молоді жінку Рахав спасла віра в Бога. Спочатку вона чула факти, які вершив Господь. Від цього на місце страху прийшла тверда віра в Бога живого. Ця віра проявилася в її ділах і в житті. Тепер вона жила не страхом, а вірою.

3. А зараз більш практичне завдання. Ми прогуляємося галереєю... Це буде не звичайна галерея, а галерея героїв віри. У 1-й залі галереї (умовно, це одна зі стін кабінету) розвішені схеми. (Учні можуть ходити й розглядати зображення. Завдання: проаналізувати їх і впізнати біблійних героїв, які жили вірою.)

Учні, які зібрались біля схеми, де зображені дошки, крук, голуб, веселка, обмірковують свою відповідь. Очікувана відповідь: Ной. (Надалі це може бути 1-ша команда.)

Інші учні зібрались біля зображення намету, зоряного неба, трьох посланців і піску. Їхня очікувана відповідь: Авраам. (Це 2-га команда.)

У класній кімнаті ще є зображення жезла та скрижалей із заповідями. Очікувана відповідь: Мойсей. (Це 3-тя команда.)

У класі можуть бути й такі зображення: арфа, праща, камінець. Відповідь: Давид. (4-та команда.)

Учитель. Перейдемо в інший зал галереї. Тут можна розглянути справжні картини про героїв віри, які розміщені на іншій стіні кабінету. Варто вказати їхні характерні риси, розповісти те, що ви про них знаєте. Також можна користуватись Посланням до євреїв, 11 розділ. Його ще називають Галереєю героїв віри.

1 команда (очікувана відповідь): Віра Ноя дивилась в майбутнє і діяла. «Вірою Ной, як дістав був об'явлення про те, чого ще не бачив, побовав-

шись, зробив ковчега, щоб дім свій спасти; нею світ засудив він, і став спадкоємцем праведності, що з віри вона» (Євр. 11:7).

2 команда зачитує Євр. 11:8–10, 12, 17–19 про віру Авраама.

3 команда зачитує про Мойсея — Євр. 11:23.

4 команда розповідає про віру Да-вида.

4. Ключовий вірш уроку: «Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове» (Рим. 10:17). Рахав кожен день жила вірою в Єдиного Бога. Усі ті герої віри, яких ми розглядали, прогулюючись галереєю, і читали про них в 11-му розділі Послання до євреїв, щодня жили вірою. Ця віра спасла кожного з них, і її було видно у їхніх вчинках.

(Кожне слово вірша написано іншим кольором. Це слово читають ті учні, які мають відповідний колір в одязі. Так розучують ключовий вірш уроку.)

5. Застосування

Людина належить і до матеріального, і до духовного світу одночасно. Її душа нічим іншим задовольнитися не може, крім перебування в Бозі. Реальний Бог бажає спілкуватися з людьми. Ось чому ми говоримо про справ-

жню віру. Мати віру — значить вірити тому, що Бог відкриває в Біблії, і жити згідно з цим. А Бог відкривається через Свого Сина Ісуса Христа, відкриває нам Свій план спасіння, що: Христос помер за наші гріхи; був похований; Бог воскресив Його з мертвих на третій день. І останнє впливає з попередніх фактів: якщо ми повіримо свідченню смерті й воскресіння Ісуса за нас, ми виправдані й уже є праведними. Тобто, ми отримуємо праведність від Бога через віру в ці факти.

— А як у людське серце приходиться віра? На це запитання Біблія дає чітку відповідь, що віра приходиться від слухання Слова Божого і тих фактів, які там записані. Що більше людина слухає й читає Слово Боже, то міцнішою стає її віра.

IV. Закріплення навчальних досягнень

Варто дати відповідь «так» або «ні» на такі твердження:

- 1) Віра — це абсолютна довіра людини Богові, яка не дозволяє їй за будь-яких обставин відступити від Нього. *(Так)*
- 2) Віра має справу з видимими, реальними речами. *(Ні)*

- 3) У людське серце приходиться Божа віра через слухання новин по телебаченню й інтернету. *(Ні)*
- 4) У людське серце приходиться Божа віра через слухання Божих фактів, що записані в Слові Божому. *(Так)*
- 5) Свою особисту віру треба завжди базувати на Божих фактах. *(Так)*
- 6) Віра в Божі факти — це шлях до благословенного життя. *(Так)*
- 7) Що більше людина читає й слухає Слово Боже, то слабшою стає її віра. *(Ні)*
- 8) Віру Рахав було видно по її ділах. *(Так)*
- 9) Рахав згадується серед предків (попередників) Ісуса Христа. *(Так)*
- 10) Вооз (син Рахав і Салмона) став дідусям царя Давида. *(Так)*
- 11) Продовж: «Тож віра від...».
- 12) Скажи, кого ти можеш назвати героєм віри? Чому?

V. Підсумок уроку

Отже, варто завжди свою віру базувати на Божих фактах. Віра в Божі факти є шляхом до благословенного, щасливого життя.

МОРАЛЬНІ ЧЕСНОТИ В ЖИТТІ КОЖНОГО З НАС

Година спілкування

Заняття з елементами тренінгу для учнів 8 класу

Віталіна Данильчук, кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Мета: розкрити сутність поняття «моральні чесноти» і «цінності»; навчити школярів розуміти значення моральних чеснот у своєму житті та житті суспільства, оцінювати свої дії; удосконалювати вміння аналізувати, працювати в групі; виховувати бажання розвивати християнські чесноти; формувати соціальну, громадянську та життєву компетентності.

Обладнання: мультимедійна презентація, добірка цитат із Біблії, роздавальні матеріали, фліпчарт, стікери, маркери.

Біблійна основа: Іс. 58:7; Мт. 5:16, 42; 13:44–48; Рим. 12:9; Флп. 2:3; Кол. 3:9; Як. 5:16.

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Українська хартія вільної людини

Учитель. У сучасному українському суспільстві, охопленому низкою криз, неабияк відчувається втрата моральних ціннісних орієнтирів. Дедалі очевиднішим стає те, що будь-які порушення або відсутність культури поведінки, недотримання загальноприйнятих етичних норм негативно відбиваються на моральному й емоційному стані суспільства, його фізичному та психічному здоров'ї. Відтак моральні знання мають не менш важливе значення для нашого повноцінного розвитку, ніж знання з конкретних навчальних предметів. Як казав свого часу відомий філософ Г. С. Сковорода: «Що може бути шкідливіше за людину, котра володіє знаннями найскладніших наук, але не має доброго серця».

Сьогодні поговоримо про моральні християнські чесноти та цінності, які необхідно формувати/розвивати в собі для того, щоб бути «людиною з добрим серцем».

— А що ж кожен із нас розуміє під словом «чеснота» і «цінність», які асоціації в нас виникають, коли ми чуємо ці слова?

Вправа «Асоціації»

Учні записують по 2-3 асоціації до слів «чеснота», «цінність» маркером на фліпчарті або на стікерах і кріплять їх на фліпчарт.

Чеснота (добročесність) — це позитивна моральна якість людини. Чеснота є якістю або властивістю, яка вважається морально доброю і, таким чином, оцінюється як основа моральних законів, принципів і цінностей. Це результат виявлення необхідних і загальних ознак стійких позитивних моральних якостей людини.

Визначень сутності поняття «цінності» є багато. Наприклад, **цінність** — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе. У найзагальнішому розумінні, цінності — це те, що особливо важливе для людини.

— Як співвідносяться чесноти та цінності?

Чесноти — моральні якості, які є основою цінностей. Цінності слугують базовими орієнтирами й підказками до дії. Це своєрідний дороговказ. Уявлення про добро і зло, щастя, мету та сутність життя, красу, честь і гідність тощо складають систему цінностей, формуючи яку, ми тим самим стверджуємо, на яких засадах прагнемо будувати своє життя.

З'ясувавши сутність понять «чеснота», «цінність», подумавши, які людські моральні якості можна вважати християнськими моральними чеснотами, і складемо перелік таких чеснот. *(Відповіді учнів, записи на дошці.)*

— Що про моральні чесноти нам говорить Біблія?

Вправа «Про яку чесноту йдеться»

«З голодним своїм хлібом поділися; введи в дім бідних, безпритульних; побачивши голого, вдягни його; від брата твого не ховайся» (Іс. 58:7) *(Щедрість)*

«Хто просить у тебе — дай йому, а хто хоче позичити в тебе — не відвертайся від нього» (Мт. 5:42) *(Щедрість)*

«Не робіть нічого через суперечки або ради марної слави, але в смиренномудрості шануйте один одного вище себе» (Флп. 2:3) *(Смиренність)*

«Любов нехай буде нелицемірна; ненавидьте зло та турбуйтеся до доброго!» (Рим. 12:9) *(Любов)*

«Не кажіть неправди один на одного, якщо скинули з себе людину стародавню з її вчинками» (Кол. 3:9) *(Чесність)*

«Признавайтесь один перед одним у своїх прогріхах, і моліться один за одного, щоб вам уздоровитись. Бо дуже могутня ревна молитва праведного!» (Як. 5:16) *(Чесність)*

Слова з Біблії дуже глибокі за змістом і змушують нас багато над чим задуматися й багато що переосмислити.

Низку сюжетів, тією чи іншою мірою присвячених моральним чеснотам, зустрічаємо в художніх творах українських і зарубіжних авторів. Для прикладу, пригадаймо твір видатного французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц», головний герой якого розмірковує про цінності дорослих людей, які він не може зрозуміти: «Дорослі дуже люблять цифри. Коли розповідаєш їм, що в тебе з'явився новий друг, вони ніколи не питають про головне. Ніколи вони не скажуть: «А який у нього голос? В які ігри він любить грати? Чи ловить він метеликів?».

Вони питають: «Скільки йому років? Скільки в нього братів? Скільки він важить? Скільки заробляє його батько?». І після цього вважають, що пізнали людину...»

А чи замислювалися ви:

- На що кожен із нас звертає увагу, характеризуючи ту чи іншу людину, на її внутрішні якості, чесноти чи все ж на зовнішні (кількісні) ознаки?

- Що ми найбільше цінуємо в людях? Які моральні чесноти для нас є важливими в людях?

- Біблія нас учить, щоб ми турбувалися про свій внутрішній світ, тобто більше турбувалися про Царство Небесне. На що ми витрачаємо своє життя?

Учитель зачитує учням притчу про скарб та перлину.

Притча про скарб та перлину

«Царство Небесне подібне це до захованого в полі скарбу, що людина, знайшовши, ховає його, і з радости з того йде, та й усе, що має, продає та купує те поле.

Подібне це Царство Небесне до того купця, що пошукує перел добрих, а як знайде одну дорожочинну перлину, то йде, і все продає, що має, і купує її.

Подібне це Царство Небесне до невода, у море закиненого, що зібрав він усячину. Коли він наповниться, тягнуть на берег його, і, сівши, вибирають до посуду добре, непотріб же геть викидають» (Мт. 13:44-48).

Бесіда

- До чого подібне Царство Небесне?
- Що відчуває людина, яка знаходить скарб?
- Яких перел шукає купець?
- Що відбувається, коли він знаходить найціннішу перлину?
- З чим порівнюється скарб, перлина, поле?
- У чому полягає цінність небесних скарбів?
- Що найцінніше в нашому житті?

Досліджуючи притчу, можемо з упевненістю сказати, що скарб і перлина — це Царство Небесне, це Ісус Христос. І той, хто його знаходить, є щасливою людиною, він залишає все та йде, щоб більше дізнатися та зберегти те, що знайшов.

Віра та єдність з Богом є найбільшим скарбом і повнотою життя. Коли людина примиряється з Богом, вона віддає йому своє серце, і Господь поселяється в ній Духом Святим. Ми перестаємо жити для себе, а, наслідуючи приклад Христа, живемо для Бога.

Це видно в тому, як змінюються наші цінності.

Коли ми довіряємо своє життя Богові, Він наповнює нас плодом Святого Духа, який виблискує в нашому житті, немаче діамант.

Вправа «Діамант»

Об'єднати учнів у групи. Кожна група отримує набір карток, на яких записані християнські чесноти (любов, радість, мир, віра, надія, милосердя, співчуття, справедливість, довготерпіння, поміркованість, мудрість, доброта, правдивість, миролюбство та ін.). Їх треба розташувати у формі діаманта й охарактеризувати.

		1		
	2		3	
4		5		6
	7		8	
		9		

Запитання для обговорення

- Яку чесноту ви поставили на 1-ше місце у своєму житті? Чому це для вас важливо?
- Що ви відчували, коли виконували цю вправу? Як вам працювалося в групі? Чи враховували думки один одного?

Немає неправильних діамантів. Під впливом різних життєвих ситуацій, умов та обставин, наш «діамант» може обернутися, змінюючи свою ієрархію, набуваючи нових ознак — цінностей. Важливим є те, що саме від праці майстра — кожного з нас — залежить, яким буде цей діамант.

— **А як називають ознаки стійких негативних моральних якостей?** (Моральні вади або пороки).

Вправа «Знайди пару»

Робота в групах. Кожна група отримує набір карток, на яких записані моральні чесноти (добročесності) і моральні вади, які необхідно зіставити й знайти протилежності. Якщо слово-антипод відсутнє, група має запропонувати власний варіант.

Роздавальний матеріал

Моральні чесноти (добročесності) і моральні вади: любов, віра, надія, милосердя, співчуття, справедливість, поміркованість, мудрість, доброта, правдивість, миролюбство, байдужість, задрісність, самовпевненість, жадібність, брехливість, нетерпимість, агресивність, лихослів'я, жорстокість, підлість, користолюбство, підступність та ін.

Розрізняють:

- моральні вади, що виявляються в схильності до проступків розумом (свідомістю): байдужість, самовпевненість, жадібність тощо;
- моральні вади, що виявляються в схильності до проступків словом: брехливість, нетерпимість, лихослів'я тощо;
- моральні вади, що виявляються в схильності до проступків ділом: жорстокість, користолюбство, підступність тощо.

Запитання для обговорення

- Як християнські чесноти впливають на наше життя?
- Як впливають на життя моральні вади?
- Який вплив чесноти та вади мають на розвиток нашого суспільства, нашої держави?

Християнські чесноти наповнюють наше життя змістом, змінюють його на краще. Однак, за словами Г. Гегеля, людина, здійснивши моральний учинок, ще не стає добročесною: вона тоді добročесна, коли цей спосіб поведінки є постійною якістю її характеру. Тому добродій є творцем добра. Прийнято вважати, що добро роблять комусь. Насправді, результати добрих учинків істотно впливають на духовний світ і характер буття як того, хто «одержує» добро, так і того, хто його «дарує». Результати добрих учинків (добро) оприявлюються в духовній і матеріальній культурі народу й людства загалом.

Знецінення християнських чеснот, розвиток і поширення моральних вад призводить до руйнування особистості, сім'ї та держави.

А тепер з'ясуємо:

- Які моральні чесноти та моральні вади притаманні нашому класу? (Відповіді учнів.)
- Що кожен із нас робить для того, щоб моральні чесноти розвивалися, реалізовувалися й змінювали якість нашого життя?

Вправа «Моральні чесноти нашого класу»

Робота в групах. Кожна група отримує картки з таблицею, яку треба заповнити. Після виконання вправи представник від кожної групи презентує роботу групи.

- Які прояви моральних чеснот спостерігаємо в нашому класі? Назвіть конкретні приклади.

- Що ви робите для того, щоб вони розвивалися, реалізувалися?
- Що необхідно робити для розвитку цих чеснот?

Моральна чеснота	Яким чином вона виявляється?	Що необхідно робити для її розвитку?
Справедливість		
Доброта		
Правдивість		
Любов		
Милосердя		
Щедрість		
Ваш/інший варіант		

Вправа «Компліменти»

Стаємо в коло, називаємо ім'я сусіда праворуч і притаманну йому чесноту.

Учитель. Знання про християнські чесноти мають спонукати нас бути добрішими, більш чуйними, реагувати на потреби інших. «Що більше добра ми робимо оточуючим, то більше самі буваємо щасливі» (К. В. Гуфеланд).

Важливо пам'ятати, що християнські чесноти можуть проявлятися в нас лише завдяки Христу. Без Нього ми не можемо виявляти Його характеру. Він не просто приклад для наслідування, це не тільки система цінностей, але й Сам Творець цих цінностей. Він і Його Слово мають бути для нас найвищим авторитетом, адже кожна людина відповідає перед Богом за свої вчинки, за свою поведінку. Це потужний стимул вийти з нашого егоїзму, який природний для людини, і перейти на інший рівень цінностей, тобто любити іншу людину. Бо саме це є основою життя християнина.

Бажаю кожному з нас пам'ятати слова з Біблії: «Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі» (Мт. 5:16).

МОРАЛЬНІ ЧЕСНОТИ ХРИСТІЯНИНА

Урок для 11 класу

Мета: поглибити знання учнів про чесноти та їхнє значення в житті християнина; розвивати в учнів уміння аналізувати, порівнювати й узагальнювати факти; працювати з Біблією й іншими джерелами інформації; розвивати творче мислення, пам'ять та увагу; сприяти формуванню в учнів християнського характеру.

Обладнання: Біблія, картки із завданнями, ватман із «квітцелом», словники та інша довідкова література.

Тип уроку: урок формування знань, умінь і навичок.

Ольга Прокопович,
м. Рівне

А ви, браття, не втомлюйтеся,
коли чините добре.

2 Сол. 3:13

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

Вітання

Вправа «Чи всі готові?»

Учитель. Чи все необхідне ви приготували до уроку (називає частини тіла, а учні показують їх або торкаються):

- ваші голівки — щоб думати;
- ваші вухка — щоб чути;
- ваші оченята — щоб усе бачити;
- ваші руки — щоб їх підіймати;
- ваші серця — щоб усе відчувати й сприймати?

II. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учитель. Я теж готувалася до уроку й знайшла одну історію (оповідання Вс. Нестайка «Руденький»), з якою і вас залюбки ознайомлю. Але мені потрібна ваша допомога.

[Методичні рекомендації. Можна застосувати метод «Читання з передбаченням», під час якого вчитель, зачитуючи текст, робить паузи, а учні мають змогу висловити свої думки та передбачити подальший перебіг розповіді.] Отже...

Руденький

(Пауза. Як ви думаєте, про кого ця історія?)

На дитячому майданчику гралося двоє хлопчиків і дівчинка.

(Пауза. Що було далі?)

Бабуся кожному дала по цукерці.

(Пауза. Як ви думаєте, це були братики й сестра чи друзі?)

Чорнявий хлопчик швидко тицьнув цукерку до рота. Тим часом руденький хлопчик і дівчинка свої ще тільки розгортали.

(Пауза. Який подальший перебіг подій?)

Ураз чорнявий вихопив у дівчинки цукерку й дременув у під'їзд. Дівчинка зойкнула, скривилась і заплакала.

(Пауза. І що було далі?)

Руденький подивився на дівчинку, тоді на свою цукерку, тоді знову на дівчинку, а далі... тицьнув їй цукерку і швидко пішов геть. Наче боявся, що вона поверне її.

(Пауза. Що зробила дівчинка?)

Коли руденький проходив повз дідуся, який сидів на лавці і все бачив, дідусь усміхнувся до нього і сказав:

— Ти зробив правильно. Ти хороший хлопчик.

(Пауза. А як би ви зреагували в цій ситуації?)

Руденький спинився і почервонів. Потім зітхнув:

— Ні, дідусю, я не зовсім хороший...

(Пауза. Як ви вважаєте, чому хлопчик так сказав?)

Мені не хотілось віддавати... правда... І чому поганим бути легко, а хорошим — важко? Мені інколи хочеться бути поганим. Але... соромно.

(Пауза. Що ви відповіли б хлопчикові?)

Дідусь пильно подивився на руденького і сказав:

— Ну, тоді я помилився. Пробач.

(Пауза. Чому дідусь так сказав?)

Але дідусь продовжив:

— Ти не просто хороший хлопчик. Ти справжній молодець! Бо в тебе є совість. А совість, хлопче, — це в людині головне.

І дідусь ласкаво поплескав руденького по плечу.

Учитель. Цей руденький не тільки справжній молодець, але ще й гарний філософ. Адаже справді, — чому так важко бути хорошим?

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Сприйняття нового матеріалу

1. Учитель. У перекладі з грецької мови слово «чеснота» означає «приспосовувати когось до чогось; формувати». Близькими за значенням до слова «чеснота» є слова доброчесність, благочестя, добродетель (старослов'янське).

Це слово досить часто зустрічається в нашій мові, і розуміють його як «якість або властивість людини, яку вважають морально доброю і, таким чином, оцінюють як основу моральних законів, принципів і цінностей» (wiki).

2. Вправа «Квітчел» (КВІТка ЧЕСНОТ Людини)

Запропонувати учням назвати і записати чесноти на «пелюстках» квітки, супроводжуючи їх влучними афоризмами, приказками, прислів'ями тощо.

Наприклад:

- «Хто людям добра бажає, той і собі має» (українське прислів'я)
- «Хто чисте сумління має, — спокійно спати лягає» (українське прислів'я)
- «Когось обманеш на день, а себе — не все життя» (фінське прислів'я)
- «Приховати обман — теж обман» (античний афоризм)
- «Зароблена копійка краща краденої гривні» (українська приказка)
- «Якщо ти сам, — думай про свої помилки; якщо ти в товаристві, — не говори про помилки інших» (чеське прислів'я)
- «Учися доброму, то й погане на ум не прийде» (українське прислів'я)

3. Учитель. Чи достатньо пелюсток у «квітчелі»? Скільки всього чеснот має людина? (Відповіді учнів.) Одна юна міс, описуючи майбутнього чоловіка, використала аж 100 чеснот! Звісно, класифікувати чесноти можна по-різному. Римляни, наприклад, нараховували 13 чеснот, до яких, зокрема, залічували дисципліну, духовний авторитет, гумор та ощадливість. За Платоном та Т. Аквінським кардиналь-

ними чеснотами вважали лише чотири: справедливість, стійкість (мужність, сила духу), розсудливість (обачність) і поміркованість (тверезість), бо навколо них гуртувались інші чесноти.

- «Жити добре — це ніщо інше, як любити Бога всім своїм серцем, усією своєю душею і всім своїм розумом. Бережемо для Нього всю нашу любов (через поміркованість), яку жодне нещастя не може похитнути (належить до мужності), яка кориться лише Йому Одному (це є справедливість), яка пильнує, щоб розпізнати кожну річ, щоб не бути заскоченим підступом і брехнею (завдяки розсудливості)» (Св. Августин, «Про мораль Католицької Церкви»).
- «Чеснота краще, ніж багатство й почесність» (Георгій Кониський, український філософ, письменник, церковний і культурний діяч, XVIII ст.).
- «Чеснота, якщо її хвалити, збільшується і росте не лише в душі однієї людини, а й інших закликає до наслідування» (Феофан Прокопович, український богослов, поет, математик, філософ, XVIII ст.).
- «Чеснота полягає в тому, щоб уникати зла, а добро чинити» (Св. Василій Великий).
- «Якщо хочемо осягнути Царство Небесне, то замало звільнитись від гріха, але ще треба багато вправлятися у чеснотах» (Св. Іван Золотоустий).
- «Уподібнитися Богові — ось мета чеснотного життя» (Св. Григорій Ніський, IV ст.).

Чесноти, які вказані в Біблії, зокрема, у Новому Завіті, також можна згрупувати, як:

- чесноти служіння Христа (усі Його вчинки продиктовані любов'ю до людей);
- чесноти Нагірної проповіді (розкривають призначення людини на Землі);
- чесноти євангельських притч (навчають людей мудрості Божої та використання її у своєму житті);
- чесноти апостольських послань.

4. Учитель. У всі часи питання моральності людської істоти хвилювало психологів і поетів, художників і філософів, музикантів і педагогів, батьків і дітей, людей простих і людей учених. Усі ми помічаємо якісь проблеми в цій сфері в суспільстві загалом і особливо в окремих людях.

Ось як це побачила поетеса Ірина Кохан.

Людські чесноти

Людські чесноти — правда, вірність, доброта —
З лиця Землі зникають невблаганно.
Немов стирає їх чиясь важка рука,
Оповиває їх густим, липким туманом.
Нема й любові у людських серцях,
І милосердя вже давно забуте.
Лиш гіркота полину у слівцях,
Здається, що добро у кайдани закуте....
Я закликаю: схаменіться, люди,
Задумайтеся про своє життя!
Ще трохи — гряне грім, і пізно буде...
Не буде в світлий край вже вороття,
Не знатимуть ні діти, ані внуки,
Що то таке у злагоді і мирі жить....
Не прирікайте їх на гіркі муки.
І не змарнуйте цю останню світлу мить!

У статті «Внутрішня гігієна» (Gazeta.ua) Володимир Єрмоленко, філософ, письменник і телеведучий каналу «Громадське», зауважує, зокрема, таке:

«Сьогодні, у першій чверті XXI ст., тілесна гігієна є чимось цілком очевидним і зрозумілим... Ми вже не мислимо життя без щоденного душу й регулярного миття рук.

Але з'явилась інша проблема. Ми чистимо тіла, але забруднюємо мозок. Інформаційний бруд летить на нас щодня безсоромними потоками...

Утім, час внутрішньої гігієни настав. Гігієна розуму... Наш мозок, як і наше тіла, потребує турботи та гігієни...»

І цю турботу премудрий Отець наш Небесний вже тисячі років через Слово Своє виявляє до нас:

- «Нехай вас не зводить ніхто словами марнотними, бо гнів Божий приходить за них на неслухняних, — тож не будьте їм співниками!» (Еф. 5:6–7).
- «...і не стосуйтеся до віку цього, але перемініться від новою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, — добро, приємність та досконалість» (Рим. 12:2).

5. Учитель. То чому ж, усе таки, бути поганим легко, а хорошим — важко? Зупинимось на цьому детальніше.

Усі вчинки людини поділяють на дві категорії.

Учинки людини	
Нейтральні	Моральні
Учинки, які людина чинить мимовільно та несвідомо (спонтанні рухи під час сну; реалізація фізіологічних потреб людського організму; учинки дітей, що не досягли повноти усвідомлення своїх діл тощо).	Учинки, які особа чинить свідомо й обмірковано; сама дає згоду на них своєї особистої волі; є результатом самовладання і морального вибору людини.

Моральний вибір людини полягає в її самовизначенні стосовно системи цінностей і способів їх реалізації в лінії поведінки чи окремих учинках. Моральним уважають лише такий вибір, за якого людина керується моральним мотивом — внутрішньою спонукую до дій, її реалізацією та орієнтацією на моральні чинники.

Коли Бог створив людину, — цю унікальну істоту, — то вона отримала певні права й обов'язки. І спочатку було все добре: у прохолоді дня Еденського саду Бог спілкувався з людиною, збагачуючи її духовно, наповнюючи її Своєю праведністю. Людина, маючи свободу вибору, вчилася робити правильний вибір, перетворюючи його на істинну свободу. Ця істинна свобода ніколи не відділялась від Божої правди і не протиставлялась їй. Але коли Бог допустив випробування і людина не пройшла його, — усе змінилось. Унаслідок гріхопадіння людина стала схильною вибирати не тільки добро, але й зло. Гріхопадіння стало катастрофою для всього Всесвіту. А люди, які народжувалися після цього, мали гріховну природу. Для грішних людей вибрати гріх, зло — це нормально, легко і просто. Але це не подобається Богові, тому що природа Бога — інша, Він святий. І Він любить людей, Своє творіння. Тому у світ прийшов Ісус Христос, Син Божий, щоб стати людиною і повернути людям утрачену природу, повернути їм утрачений статус синів Божих, дітей Божих. Для людей це також легко — адже вмирав за них Ісус Христос особливою смертю. Для людей важко інше — повірити в це, зробити правильний вибір. Коли ж цей вибір зроблено, — Бог змінює природу людини, повертає їй статус дитини Божої. Але, оскільки люди живуть у просторі і часі, живуть у грішному світі, то їм важко усвідомити ці зміни, усвідомити свій новий статус і перелаштуватись на життя в ньому. Щоб бути дитиною Божою, треба ще й жити як дитина Божа, як Ісус Христос. А це важко. Але, докладаючи зусиль і покладаючись на Божу допомогу, — можливо!

6. Учитель. За часів імператора Адріана жила в Римі вдова на ім'я Софія, що в перекладі означає «знання, мудрість». Вона була християнкою і дочок своїх виховувала так, щоб вони могли в житті виявляти ті чесноти, імена яких вони

мали — Віра, Надія, Любов. 137 року цих дівчаток, яким було лише 12, 10 і 9 років, за їхні християнські переконання закатували до смерті на очах їхньої матері, яка молилася, щоб Господь допоміг її донечкам витримати таке випробування і не зректись Бога.

До речі, з часів Ісуса Христа й до сьогоднішнього дня по всьому світу в тій чи іншій формі, християни зазнають утисків, гонінь і переслідувань за свої переконання і своє честотне життя.

Вправа «Мозковий штурм»

[Методичні рекомендації. Учнів класу об'єднати в чотири групи, кожна з яких має охарактеризувати одну з чеснот: віра, надія, любов, мудрість. Через 3–5 хв. ознайомити присутніх з результатами своєї роботи.]

Очікуваний результат.

1 група. Віра — це сприйняття людиною чого-небудь як істини, іноді навіть без перевірки, тільки на основі внутрішнього, суб'єктивного переконання, що не потребує ніяких доказів. Віра — це подарунок від Бога, Який хоче відкрити людям Себе, Свою істину та закони. І людина вірить, що є Бог, що Біблія — це Його записане Слово до нас, і приймає це безумовно. «А віра — то підстава сподіваного, доказ небаченого... Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду» (Євр. 11:1, 6).

2 група. Надія — це стан сподівання, що виникає при очікуванні людиною бажаної події, передчуття такої події. Надія повністю покладається на віру, відкриває перед людиною ті вічні блага, які Бог обіцяв їй через Ісуса Христа: спасіння і вічне життя в Царстві Божому. «Тримаймо непохитне визнання надії, вірний-бо Той, Хто обіцяв» (Євр. 10:23).

3 група. Любов — це внутрішній духовний потяг, глибока повага, шанобливе ставлення людини до когось. Любов — це наслідок дії віри в наших серцях, яка виявляється у прихильності нашого серця до Бога, це безкорисна любов до ближнього. Любов — це найвища і найпрекрасніша чеснота. «А тепер залишаються віра, надія, любов, — оці три. А найбільша між ними — любов!» (1 Кор. 13:13).

4 група. Мудрість — це володінням знанням, розумінням, досвідом, інтуїцією та обачністю. Мудрість — це також розважне шукання правди, яка робить людину вільною. Мудрою є та людина, яка чинить все згідно з Божою волею. «Страх Господній — початок премудрості, а пізнання Святого — це розум» (Пр. 9:10). «А мудрість, що зверху вона, насамперед чиста, а потім спокійна, лагідна, покірлива, повна милосердя та добрих плодів, безстороння та нелукава» (Як. 3:17).

Учитель. Отже, віра, надія і любов — це найголовніші чесноти християн, які виявляються у постійному прагненні їхньої душі до пізнання Бога і виконання Його Заповідей, тверда схильність і спроможність до постійного творення добра з радістю, ціною жертв і всупереч зовнішнім і внутрішнім перешкодам. Навколо цих чеснот групуються всі інші чесноти.

Чесноти не є творчістю людини чи культурологічним продуктом. Вони є вищими природними і надприродними цінностями, які людина повинна розвивати, докладаючи максимум зусиль. «Від днів же Івана Христителя й досі Царство Небесне здобувається силою, і ті, хто вживає зусилля, хапають його» (Мт. 11:12).

Бог створив людину не тільки розумною, моральною, релігійною істотою, але й соціальною. Ми не одні в цьому світі: є й інші люди — зі своїм життям, своїми потребами та

бажаннями. Ми покликані дбати про інших, хоча інколи ми буваємо роздратовані чи незадоволені. І схильні пояснювати це тим, що «не ми такі, а світ такий». Ось послухайте одну цікаву історію.

«Стомившись від галасливого та неспокійного міста, де все відволікало від молитов і роздумів, один чоловік вирішив знайти тихе й спокійне місце. Пішов він до лісу, де не було жодної людини, але не зміг зосередитись, бо йому заважав спів пташок.

Тоді чоловік піднявся в гори і зупинився на чудовій полонині. Однак знову не зміг заглибитись у роздуми, бо йому заважало сюрчання коників.

Нарешті у пошуках тиші він заліз у печеру. Там було дуже тихо, але десь углибині ледь чутно капала вода. І ці звуки дуже дратували чоловіка.

Тоді чоловік збудував собі будиночок, використавши новітні звукоізоляційні технології. Зачинив усі вікна та двері... Проте в повній тиші все голосніше і голосніше чулося «тік-так, тік-так». Зірвав чоловік годинник з руки й розбив об стіну.

Сів, заспокоївся, глибоко вдихнув — ось зараз, нарешті, настане ідеальна тиша. І раптом почув: «тук-тук, тук-тук». Це стукало його серце...»

Ця історія показує нам, що всі проблеми, як і їх розв'язання, містяться не десь зовні, а всередині нас самих. І немає сенсу шукати добро «там, де нас нема». Є сенс знаходити добро там, де ми є.

Уважається, що добро роблять комусь. Насправді ж результати добрих учинків істотно впливають на духовний світ і якість буття як того, хто «одержує» добро, так і того, хто його «дарує». Тому результати добрих учинків мають значення для духовної і матеріальної культури як окремого народу, так людства загалом.

V. Осмислення об'єктивних взаємозв'язків

1. Вправа «Асоціативний куц» (учні мають дібрати дієслова, які асоціюються зі словом «добро»).

добро робити допомагати рятувати
дарувати розрадити піклуватися ділитися
співчувати підтримувати

2. Вправа «Пункт прокату ідей»

[Методичні рекомендації. Об'єднати учнів у чотири групи. Кожна група отримує картку із описом ситуації для аналізу. Через 2–3 хв. група пропонує ідею виходу із ситуації. Наприклад:

1 група. Однокласник постійно ображає дівчат, навіть без причини. Що ви порадили б однокласнику? А дівчаткам?

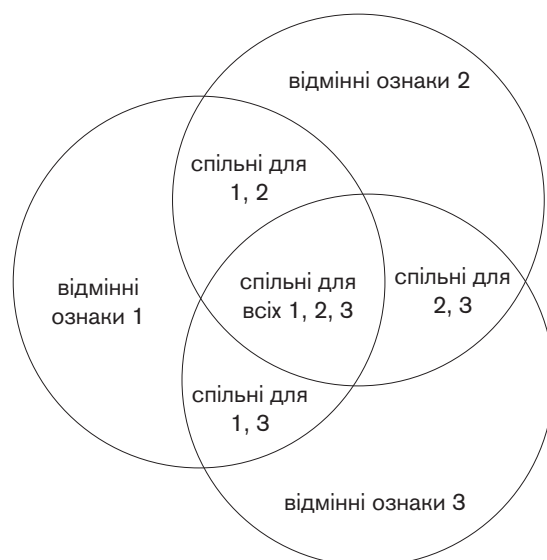
2 група. Ви знайшли чималу суму грошей. Навіть знаєте, хто її загубив. Для тієї людини ця сума — крапля в морі. І ніхто не бачив, що знахідка — у вас. Як ви вчините?

3 група. Шестикласники хотіли після уроків пограти у футбол, але майданчик зайняли семикласники, які, незважаючи на прохання, не йшли з поля. Тоді шестикласники почали їм заважати. Семикласники покинули гру й полізли в бійку. Як вийти із ситуації?

4 група. Ви з подругою (другом) прийшли в кінотеатр. Ваші сусіди заважають вам, використовуючи нецензурні вислови. Що робити?]

3. Скласти діаграму Вена для понять «честь», «чесність» та «чеснота».

[Методичні рекомендації. Діаграма дає можливість порівняти поняття, згрупувавши спільні та відмінні ознаки. Часто для діаграми використовують кола, що перетинаються. Кіл може бути 2, 3 або більше.]

Наприклад:

4. Вправа «Фразеологічний зворот»

Учитель пропонує учням за допомогою фразеологічного звороту описати свої враження від уроку.

Наприклад: бальзам на душу,
каша в голові,
друге дихання,
байдики бив,
ні в зуб ногою,
мотав собі на вуса,
зуби поламав,
мозок закипів тощо.

IV. Підсумки уроку

1. Усі чесноти — це дар Божий людині.
2. Відповідальність людини полягає в тому, щоб розвивати й примножувати чесноти.
3. Найбільші християнські чесноти — віра, надія і любов.
4. Провадячи чеснотне життя, люди мають можливість впливати на суспільство.
5. Усі чесноти від ділення ними з іншими людьми мають властивість зростати.

VII. Домашнє завдання

Написати твір-роздум на тему: «Як я можу вплинути на світ навколо мене?»

СВІДОК ВОСКРЕСІННЯ

Сценарій позакласного заходу

Підготували вчителі християнської дошкільної студії «Маленька академія» м. Здолбунів Рівненської обл.
Зліва направо: **Аліна Тукай, Лідія Романчук, Катерина Швора, Анастасія Остапчук, Анастасія Заморіна, Валентина Гребеньова.**

СЦЕНА 1

Автор. Колись дуже давно в невеличкому селі біля Єрусалима жив хлопчик, який понад усе на світі хотів мати коня. Не минуло й дня, щоб він не уявляв себе відважним воїном верхи на благородному скакуні. А коли через село проїздили колоною солдати на своїх конях, хлопчик довго-довго дивився їм услід, обіцяючи собі, що зробить усе можливе аби до них приєднатися.

Хлопчик.

Яке це щастя — мчати на коні,
Наздоганяти прохолодний вітер!
Я мрію, бачу наяву й у сні,
Що маю жеребця найкращого на світі!
Ще трохи підросту, ще назбираю
(трусить мішечок з грошима) —
І мрію давню я свою здійсню:
Коня гнідого я собі придбаю —
Найкращого коня у цім краю!

Автор. Тато хлопчика був простим фермером, що засівав поля й доглядав за тваринами, яких у їхньому господарстві було чимало. Але чоловік дуже любив свого єдиного сина й тому напередодні його дня народження відправився до конюшні, де, як казали, розводили найкращі породи коней.

Та на батька чекало розчарування — усіх жеребців забрали до армії, аби тренувати їх і зробити з них військових коней. Хазяїн конюшні, побачивши, що бідолашний фермер дуже засмутився й побрів додому, низько опустивши голову, наздогнав його й запропонував узяти замість коня віслюка — лагідного, сумирного й зовсім

молодого, ще жодна людина не сідала верхи на нього.

Чоловікові так не хотілося повертатися додому з порожніми руками, що він погодився взяти віслючка, подякував хазяїнові й пообіцяв дбати про нього якнайкраще.

Щойно хлопчина угледів батька, що на мотузці вів осла, вибіг до нього і, навіть не дочекавшись татової розповіді, нахмури брови, надув губи, відвернув погляд і промовив:

Хлопчик.

Тату, я ж коня хотів!
Нащо ти осла привів?
Мене хлопці засміють,
Ще, чого бува, поб'ють?!
Навіть сісти на такого —
Це ганебно для будь-кого.
Може, сам кудись втече?
Забери його з очей!!!

Ображений хлопчик утікає, а тато прив'язує віслюка і також іде зі сцени.

Автор. Так і лишився віслючок на подвір'ї сам-один, прив'язаний до старого дерева — відкинутий, нікому не потрібний і скривджений...

Сумна пісенька Віслючка

*Ой! Моя пісенька сумна!
Але не моя у тім вина,
Бо без друзів, любі діти,
Дуже важко в світі жити,
А тому і пісенька сумна!*

СЦЕНА 2

Автор. Та не довго сумував наш віслючок наодинці, адже ми вже згадували, що тварин на фермі було багато: і рогаті, і хвостаті, і крилаті, — а також

були серед них молоді коні, які лише другу весну допомагали хазяїну працювати в полі. Ще здалеку побачивши новоприбулого віслюка, пихаті жеребці вичікували хвилинку аби покепкувати з малої тваринки.

Хлопчики-жеребчики з'являються під ковбойською мелодією, вихваляються.

Коник 1.

Скажем правду без прикрас:
Ну куди тобі до нас?
Що за масть і куці ноги? —
Не пройдуть і пів дороги.

Коник 2.

Ну погляньте, що за хвіст!
Хто тобі його погриз?
І підків немає, певно?
Ти ж харчі їси даремно.

Коник 3.

Буду, друзі, я відвертий —
Віслюки народ упертий:
Неслухняні, некмітливі,
Нечупари галасливі.

Коник 4.

І на що ти тільки здатен?
Бурдюки й мішки тягати,
По арені лиш ходити,
На собі дітей возити.

Коник 5.

Інша справа — жеребець,
Справжній красень, молодець.
І блищить на сонці грива,
Як гарцюю норовливо.

Коник 6.

Нас господарі шанують,
Збрую дорогу купують.
Щіткою ретельно чистять
І овес дають нам їсти.

Коник 7.

Переможці ми усяди,
Кінь завжди потрібен людям.
І на полі, і в бою,
Генералові й царю.
Ми в пошані повсякчас,
Ну куди тобі до нас?

СЦЕНА 3

Автор. Сутеніло, а віслучок і далі стояв на прив'язі, куняючи під деревом. Аж ось його розбудили чийсь стурбовані голоси. (*Виходять учні.*)

Учень 1¹. Поглянь! Чи не той це віслучок, якого ми шукаємо?

Учень 2. Напевно, той. Бачиш, він ще зовсім молодий, і, мабуть, ніхто з людей ще на нього не сідав. Ходімо відв'яжемо його.

Учень 1. Зачекай лишень... Щось я того...

Учень 2. Що? Чи не злякався бува?

Учень 1. Та не злякався... Але якось не можу наважитись... А як люди побачать? Що тоді? Що ми тоді скажемо?

Учень 2. Ти, Хомо, як завжди: крок уперед, а два назад. У всьому сумніваєшся. Чи не Учитель нас послав? Чи не Він навчив нас, що відповісти? Чого ж нам боятися? (*Підходять, відв'язують віслучка.*)

Хазяїн (вибігає). Гей! Що ви там робите? Я зараз спущу собак! Яке зухвальство! Це мій віслучок!

Учень 2. Пробачте, пане, але ваш віслучок потрібен для Господа. (*Хазяїн мовчки розводить руками.*)

Автор. Віслучок не знав, що йому й робити — може, показати нарешті свій характер: упертися й із місця ані руш? Та вирішив, що ліпше скоритися своїй долі, і тихо почимчикував за чоловіками.

А як виявилось, у Бога були особливі плани щодо малого ослика: увечері його з подвір'я забрали учні Ісуса, а вже вранці він покійно підставив спину своєму новому Хазяїну. А потім дивувався, коли по дорозі в Єрусалим люди вибігали їм назустріч, стелили під ноги свій одяг і пальмове віття й голосно вигукували: «Осанна Сину Давидовому! Благословенний, хто йде у Господне ім'я! Осанна Цареві Ізраїля!» Нарешті віслучок зрозумів, що везе на собі Царя!

СЦЕНА 4

Виходять діти, сцена в'їзду Ісуса Христа в Єрусалим з елементами танку.

СЦЕНА 5

Автор. Лише зараз, святкуючи з народом в'їзд Христа в Єрусалим, а згодом дізнавшись від старших й інші

¹ Діалог учнів узяті зі сценарію Анжели Чудовець.

СУМНА ПІСЕНЬКА

Сл. і муз. Анжели Чудовець

Ой! Мо-я пі-сень-ка сум-на! А-ле не мо-я у тім ви-на, Бо без дру-зів, лю-бі ді-ти, Ду-же важ-ко в сві-ті жи-ти, А то-му і пі-сень-ка сум-на! Бо без дру-зів, лю-бі ді-ти, Ду-же важ-ко в сві-ті жи-ти, А то-му і пі-сень-ка сум-на!

новини, хлопчик зрозумів, що це саме на його віслучкові в місто в'їхав Месія. О, як же він шкодував, що так недбайливо поставився до ослика й відкинув його!.. Не раз він думав і уявляв, що віслучок повернувся до них на ферму — от тоді він попросив би в нього прощення і вони стали б найкращими друзями! Як же зрадив хлопчина, коли й справді побачив, що ослик наближається до ферми, і відразу кинувся йому назустріч!

Хлопчик (вибігає з відром води).

Ти до мене повернувся!

Як же я тебе чекав!

Милий мій сіренький ослик

Значно кращий від коня!

Сам Ісус до міста в'їхав,

Верхи на тобі сидів!

Ось поїж, попий водички —

Ти тепер назавжди мій!

Хлопчик іде зі сцени, з'являється корівка.

СЦЕНА 6

Корова. Доброго ранку, віслуче! Відтоді, як по тебе прийшли учні Ісуса, ми більше не бачились. Ти такий схвилюваний, розкажи мерщій, де ти був?

Віслучок. Люба корівко! Минуло лише кілька днів, та я побачив стільки всього, що мушу чимшвидше з кимось поділитися! Того дня виявилось, що я знадобився Самому Ісусові, уявляєш? Як же билось моє серденько, коли Цар в'їжджав на мені до Єрусалима! Натопив людей вихвалював мого вершника, а я намагався якомога обережніше везти Його, аби не спіткнутись об жоден камінь. Та подій, що відбулись потім, я зовсім не очікував...

Автор. Один з учнів зрадив Ісуса та видав Його тим, хто шукав Його смерті. А віслучок увесь час тихенько слідував за своїм новим Господарем та чув Його

палку молитву в Гефсиманському саду. Тоді він не зовсім розумів, що означали Ісусові слова, та точно знав, що Ісус Сам дозволив Себе заарештувати, аби Своїми стражданнями викупити світ від гріха. Коли солдати повели зв'язаного Ісуса в палац, ослику не вдалося пробратися за його ворота, але він знайшов шпаринку в огорожі, через яку міг трішки бачити, що там відбувалось!..

Віслучок. О Корівко, немає меж людській жорстокості! Сльози градом лились з моїх очей, коли я бачив, як вони знущались із мого Царя, а я нічого не міг вдіяти... А потім... потім я погано пам'ятаю: була гора, три хрести, сміх вояків, брязкіт зброї... Я приліг у кущах за великим каменем зовсім знесилений після безсонної ночі, тоді мені здавалось, що все скінчено... Але раптом земля здригнулась і настала велика темрява! Від несподіванки я підскочив на всі чотири копита! Люди запанікували, хтось почав голосно плакати, хтось нарешті зрозумів, що вони накоїли — убили Божого Сина! Та вже було пізно...

Автор. Наступного дня Ісуса поховали в печері, а віслучок із сумом провадив Його в останню дорогу, намагаючись іти навшпиньки, аби ніхто не почув стукоту його копит по камінню та не здогадався, що він усе ще поруч. Вхід прикрили величезним каменем, та чомусь приставили сторожу. Віслучок не знав куди йому йти, що робити далі: не стало Того Єдиного, кому він справді був потрібен, хто не посоромився сісти на нього верхи й проїхатися перед усіма! Тому ослик вирішив, що побуде біля печери ще трішки, адже йому кортіло дізнатись, що тут роблять ці озброєні вояки. Він вирішив, що перед тим, як помандрує світом, переночує ще одну ніч біля свого Господаря — Царя.

Віслучок. Рано-вранці, щойно перші несміливі промені сонця торкнулися заспаної землі, почувся страшений гуркіт — це камінь від гробу відвалений був, а сторожа перелякалась страшенно! І, о диво, мій Цар виїшов живий! Від подиву й захоплення я не міг зрушити з місця! У цей час до печери прийшли жінки й побачили Його, — як же вони зраділи! А Ісус сказав, аби вони поспішили до учнів і передали їм радісну звістку: Він живий! І навіть сказав, що чекатиме їх у певному місці! Я ж вирішив, що також повинен розповісти всім, кого знаю, цю новину — Христос воскрес! Немає більше суму! Який чудовий день!!!

Віслучок іде зі сцени, корівка лишається.

СЦЕНА 7

Пісня Корівки

Всі звірята на подвір'ї, прокидайтесь
І від дивної новини звеселяйтесь!
Щойно я від віслучка її дізналась:
Нині чудо із чудес на світі сталось.
Він Господнього став свідком
воскресіння —
Через це отримав рід людський
спасіння.
Бо забрав Ісус на Себе всі провини.
Прославляймо разом Божого ми Сина!
Му-му-му! Розказати ще кому?
Щоби поклонилися всі Йому.
І корівонька з телятком, півень, кури
та курчатка, жабки, коні, порося —
Бога славить вся земля!

СЦЕНА 8

Автор. І почала ця радісна звістка ширитися по всьому подвір'ю — її одне одному передавали всі мешканці ферми.

Вибігає курочка з курчатами

У днину весняну
потішив Бог маму,
послав їй синочків —
жовтеньких клубочків
і двійко дівчаток —
пухнастих курчаток.

Як тільки покинули
хатки-яєчка,
почули ми гарну
новину здалечка!
Хіба ж не прекрасно,
хіба ж не чудово
дізнатись курчаткам
цю звістку ранкову?!

Її нам матуся
рідненька сказала,
коли під крило
нас до себе збирала.
Повідала ненька,
що щастя велике

ПІСНЯ КОРІВКИ

Муз. Анжели Чудовець

Всі зві-ря-та на по-дві-р'ї, про-ки-дай-тесь І від див-но-ї но-ви-ни зве-се-
ляй-тесь! Щой-но-я від віс-луч-ка її ді-зна-лась: Ни-ні чу-до із чу-дес на сві-ті
ста-лось. Він Гос- Си-на! Му-му-му! Роз-ка-за-ти ще ко-му? Що-би по-кло-ни-ли-ся
всі Йо-му. всі Йо-му. І ко-рі-вонь-ка з телятком, півень, кури та курчатка, жабки,
ко-ні, по-ро-ся — Бо-га сла-вить вся зем-ля! І ко- сла-вить вся зем-ля!

наповнило Землю,
принесло їй втіху.
Христос знов живий!
Він воскрес! Всі радіють!
і Богу співають усі,
як уміють!

Я мрію рости
і, як тато мій, півник,
вставати раненько
й, неначе будильник,
дзвінким голосочком
гучніш якомога
будити подвір'я і славити Бога!

Ідуть зі сцени.

СЦЕНА 9

Автор. Долетіла ця новина й до пташечок, що залюбки дружили з фермерськими качками й курами, і до барвистих метеликів, що залітали поласувати гречаним пилюком на фермерські поля, і до іншої комахні.

Пісня Горобчика

Як не славити Того,
Хто створив усе це диво, —
Килимами по землі
Розстелив поля і ниви;
Хто наповнив ці ліси
Зелен-шумом, дивоцвітом,
І розкинув, мов шатро,
Неба синь ясну над світом.

Приспів.

Слава Богу, слава Богу.
Світла й сонячна дорога!
Бог того не забуває,
Хто Йому хвалу співає.

Як не славити Того,
Хто створив усе це диво, —
Хто дарує взимку сніг,
А весною — теплу зливу;
Хто вбирає восени

Горобину у намисто,
Прикрашає всі стежки
Золотим, багряним листом.
Як не славити Того,
Хто тримає нас за руку
І по сходинках шкільних
Нас веде у світ науки;
Відкриває це життя,
Мов захоплюючи казку,
І дарує нам любов
І тепло Своєї ласки.

Танок метеликів.

СЦЕНА 10

Автор. Хазяйські коти й песики ніяк не могли помиритися: то собачки підстержуть котів і ганяються за ними так, що курява здіймається, а то котики, нагостривши кігтики, вистрибнуть зненацька... Але погляньте лише на те, як звістка про воскресіння Христа може змінювати все довкола.

Котик 1.

Тільки влігся на осонні,
Чую гамір я спросоння.
Хто Мурнявчика посмів
Позбавлять солодких снів?

Котик 2.

Це курчатка розпищались!
Що там знову у них сталось?
Не дають спокійно спати,
Спинку сонцю підставляти.

Песик 1.

Вам, котам, лишень би спати,
Нам же двір охороняти,
Служать песики невтомно
А ви — лінтюхи відомі!

Котик 1.

Ось, що я скажу вам, ням...
Я мишей всю ніч ганяв,
А тепер от на світанні
Хочу карася в сметані,

ПІСНЯ ГОРОВЧИКА

Сл. і муз. Анжели Чудовець

7 Як не сла-ви ти То-го, Хто ство-рив у-се це ди-во, - Ки-ли-ма-ми позем-лі
13 роз-сте-лив по-ля і ни-ви; Хто на-пов-нив ці лі-си зе-лен-шумом, ди-во-ці-
19 том і роз-ки-нув, мов шагро, не-ба синь яс-ну над сві-том. Сла-ва Бо-гу, сла-ва Бо-
25 гу. Світ-ла й со-няч-на до-ро-га! Бог то-го не за-бу-ва-є, хто Йо-му хва-лу спі-ва-
31 1 2
є. Сла-ва є... Дм D

Хочу я молочну пінку
І м'якесеньку перинку,
Буду до вечери спати,
Смачно-вдячно мурррррротати!

Пісик 2.

Годі мріяти про сни!
Гавчику, ти поясни,
Розкажи їм, як корівка
На зорі співала дзвінко,
Всьому двору сповістила:
«Звеселіться! Сталось диво!»

Пісик 1.

Коли був я цуценям,
Я питання це вивчав.
Книгу Книг я прочитав,
Назавжди запам'ятав —
Бог цей світ так полюбив,
Врятувати захотів.
Історичний день сьогодні —
Воскресіння це Господнє.

Котик 2.

І чому це повсякчас
Ви себе вважаєте
Розумнішими за нас?
Двором нас ганяєте?!
Нумо котики-брати
Кігті повиймаємо
Та й намнемо їм боки!
Пісики, ховайтеся!

Пісик 2.

Справді, день цей не простий!
Опустіть мерщій хвости,
Заспокойтесь, поміріться,
Краще нам вже не свариться!
Що? Сказав Ісус дарма
Бути в мирі з усіма?

Котик 1.

Що ви! Друзі, припиніть!
Годі марнувати час!
Бо Сам Бог приготував
Свято радісне для нас!

Візьмемось за лапи всі —
Кожен кіт і кожний пес,
Та й розповімо усім
Про Ісуса, що воскрес!

СЦЕНА 11

Автор. Христовому воскресінню
раділи всі довкола: виспівували про це,
курликали, гелготали, рохкали, мекали,
а жабки, що жили недалеко, теплими
вечорами кумкали про це свою пісеньку...
(Виходять жабки.)

Пісня Жабки

Не вміє співати ми, як соловейки,
Не вміє ми так щебетать,
Але як уміє, отак як уміє
Для Бога ми хочем співать.

Приспів.

Ква-ква-ква-ква, скре-ке-ке,
скре-ке-ке,
ква-ква-ква-ква, скре-ке-ке!

Хтось може із нашої пісні сміятись
І вуха свої затулять,
Але, як уміє, отак, як уміє,
Для Бога ми хочем співать.

СЦЕНА 12

Автор. У той час незброєним оком
було помітно, що весь світ щиро радіє
й тішиться, отримавши таку прекрасну
новину про незбагненну й досконалу
Божу любов: вічний Бог став людиною
і помер за гріхи кожного з нас, був по-
хований та воскрес на третій день, дав-
ши надію всім тим, хто вірує в Нього, і
дарувавши їм вічне життя на небесах.
І дар цей — благодатний, незаслужен-
ний і безкоштовний. І його Господь
пропонує кожному й зараз: «Ось стою
під дверима та стукаю: коли хто почує
Мій голос і двері відчинить, Я до нього
ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зо
Мною».

ПІСНЯ ЖАБКИ

Сл. і муз. Анжели Чудовець

1 Не вмі-єм спі-ва-ти ми, як со-ло-вей-ки, не вмі-єм ми так ще-бе-
5 тать, а-ле, як у-мі-єм, о-так, як у-мі-єм, для
8 Бо-га ми хо-чем спі-вать. Ква-ква-ква-ква, скре-ке-
11 ке, скре-ке-ке, ква-ква-ква-ква, скре-ке-ке!

Додаток № 2

1	П	О	Ц	І	Л	У	Н	О	К
2	А	Н	Г	Е	Л	И			
3	С	П	А	С	И	Т	Е	Л	Ь
4	Х	О	В	А	Л	И	С	Я	
5	А	П	О	С	Т	О	Л	И	

Використуйте аркуші формату А4.
Літери можна набрати на комп'ютері
чи написати від руки маркером
чорного кольору. Літери ключового
слова бажано роздрукувати на
кольоровому папері чи розмалювати
кольоровими олівцями.

ПАСХАЛЬНА СВЯТКОВА ЗУСТРІЧ

Розробка Проєкту «Суперкнига» МГО «Асоціація милосердя Еммануїл»

Обладнання: Біблія, ноутбук, відео «Пасха: історія та значення»; мапа (див. додаток № 1 на кольоровій вкладці), фішки, календар, кросворд (див. додаток № 2 на с. 42).

Ведучий. Діти, коли ви чуєте слово «Пасха», що ви уявляєте? (Відповіді дітей.) Вам цікаво, чи ваші уявлення будуть такими ж, про що ми зараз дізнаємося?

Сьогодні на нас чекає незвичайна подорож у давнину, де ми зможемо дослідити події, які відбувалися близько 2000 років тому.

1. Інтерактивна розповідь про Свято Воскресіння (25 хв.)

Під час розповіді об'єднайте дітей у групи. Матеріал до історії роздайте одразу або поступово, по ходу розповіді.

Під час розповіді діти виконують ходи на мапі, ставлячи фішки на потрібні місця. Також діти активно працюють із календарем для зручності запам'ятовування подій.

Ведучий. Христове Воскресіння — найбільше християнське свято. Як же все відбулося? Дізнаймося разом!

Ісус народився у Віфлеємі, потім жив у Назареті (діти знаходять на мапі міста Віфлеєм та Назарет, кладуть на ці місця фішки), а коли Йому було 30 років, пішов навчати людей. Багато людей слухали Ісуса, вірили в Його вчення, ставали добрими та милосердними. Але були й такі, які ненавиділи Ісуса, хотіли вбити Його, бо не вірили, що Ісус є істинним Богом. Саме ці люди, які заперечували науку Ісуса Христа, засудили Його на смерть.

Напередодні суду Ісус зустрівся зі Своїми друзями-апостолами в Єрусалимі. Вони разом вечеряли (діти переносять фішку на місце «посуд»). Це був четвер (діти позначають у календарі темним олівцем відповідний день). Тоді, під час вечере, Ісус говорив, що Його засудять на смерть, що один з учнів зрадить Його, що Ісуса розіпнуть на хресті. Через це тепер ми цей день називаємо Страсним четвергом.

Усі були дуже стурбовані, але Ісус сказав, що на третій день після Своєї смерті Він воскресне, тобто повстане з гробу, переможе смерть і залишиться з ними назавжди. Його друзі ніяк не могли собі цього уявити.

Увечері цього ж дня все сталося так, як говорив Ісус. Один з учнів на ім'я Юда привів воїнів у Гетсиманський сад, де Ісус молився. Юда поцілував Ісуса, таким чином показавши, що це Той, Кого шукають римські воїни (діти знаходять поле із зображенням Гетсиманського саду і ставлять туди фішку).

Воїни схопили Ісуса й повели до судді, який засудив Його до розп'яття на хресті. У п'ятницю Ісусові поклали на плечі тяжкий хрест і повели на гору Голготу (діти позначають темним олівцем відповідний день на календарі). Його руки й ноги прибили до хреста (діти ставлять фішку на відповідне місце на полі — з хрестом та цвяхами). Хрест підняли й закопали в землю. Ісус терпів великі страждання й біль, щоб спасти всіх людей і показати, як сильно Бог любить їх. На хресті Він молився й за тих, хто Його розпинав. Розп'ятий Ісус опікувався Своєю матір'ю — Він попросив Свого друга турбуватися про неї з синівською любов'ю.

Це був дуже сумний день. Усе в природі мовчало через біль і страх: як люди могли так ганебно вчинити? Чорні хмари заступили сонце, дехто думав, що це кінець світу. Учні Ісуса дуже перелякалися: що тепер буде з ними? Цей день

ми називаємо Страсною п'ятницею. Це день смерті Ісуса Христа, день скорботи.

Під вечір тіло Ісуса Христа зняли з хреста, обгорнули чистим полотном і поклали до гробу в скелі (учні ставлять фішку на місце із зображенням гробниці). Солдати привалили до входу печери великий камінь і поставили охорону, щоб Його учні часом не викрали тіла, сказавши, що Ісус воскрес.

І ось настав третій день (діти відраховують на календарі третій день від розп'яття й позначають його яскравим кольором). Ще сонечко не зійшло, ще все дрімало, заснула втомлена охорона, і цієї миті сталося диво — Ісус вийшов із гробу живим.

Жінки ерусалимські (текст із Біблії висвітлити на екран або вписати на дошку чи ватман) «першого дня тижня, рано-вранці, прийшли до гробниці, несучи пахощі, що їх вони приготували, і застали камінь відваленим. Увійшовши, не знайшли тіла Господа Ісуса. Вони не знали, що й думати, як от два ангели з'явилися перед ними в блискучих шатах. Налякані жінки схилили до землі обличчя, почувши слова: «Чому шукаєте живого між мертвими? Його нема тут: Він воскрес!» (Лк. 24:1–6). (Діти ставлять фішку на відповідне поле.) Потім вони розповіли радісну звістку деяким друзям.

А увечері учні зібралися разом, за зачиненими на замок дверима (бо всі дуже боялися) та й переповідали один одному цю подію. Аж раптом з'являється Ісус, стає посередині та говорить: «Мир вам!» (Діти ставлять фішку на наступне поле.) Сказавши ці слова, показав їм пробиті руки та пробитий бік. І тоді учні дуже зраділи, що їхній Учитель є справді Господь. Запанувала велика радість, бо Христос воскрес, Він переміг смерть. Переповідаючи цю подію, всі дуже раділи й назвали цей день Великим, бо раніше такого дня ніколи не було. Воскресіння Христове — Великий день, день перемоги життя над смертю.

Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Перегляд відео «Пасха: історія та значення» (10 хв.)
YouTube, канал Суперкниги.

Кросворд (10 хв.)

Ведучий. А тепер перевіримо, як ви запам'ятали мою розповідь. У мене є кілька запитань. Тож, увага!

Запитання

1. Який знак дав Юда для римських вояків, коли в Гетсиманському саду підійшов до Ісуса? (Поцілунок.)
2. Хто сповістив жінкам із Єрусалима, що Ісус воскрес? (Ангели.)
3. Як ще почали називати Ісуса після того, як Він помер за гріхи людей і воскрес? (Спаситель.)
4. Що робили учні, коли Ісуса розіп'яли? Чому вони міцно зачиняли двері? (Ховалися.)
5. Як ще називають учнів Ісуса? (Апостоли.)

Ведучий. Діти, яке слово можемо прочитати, використавши перші літери від кожної відповіді зверху донизу?

Діти. ПАСХА!

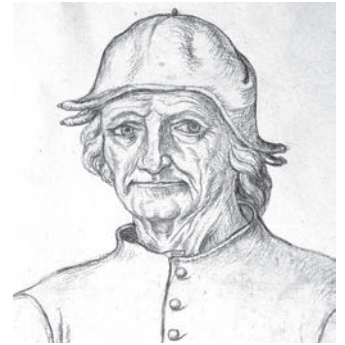
Ведучий. Правильно! Ось які ви молодці: уважно слухали й усе гарно запам'ятали.

«Сім смертних гріхів та Чотири останні речі» Ієроніма Босха

Картини цього художника когось вражають і приваблюють, а в когось викликають відразу. Адже в них геніальний нідерландський митець яскраво й промовисто і надзвичайно реалістично й потворно зображає всі людські гріхи та збочення. Водночас у всіх інших аспектах тогочасного малярства він не переходить встановлені межі. Через це одні вважали Ієроніма Босха дуже релігійним чоловіком, що просто показував життя таким, яке воно є, інші ж приписували митцю схильність до всіляких ересей і відхилень.

Але хоч би що там було, а полотна цього художника увійшли у світовий культурний спадок і є чудовим засобом пізнання світогляду й мислення середньовічної Європи. Бо всі його полотна, незважаючи на незаперечне релігійне спрямування, віддзеркалюють саме тогочасне народне мислення і розуміння релігійності й духовності.

І картина «Сім смертних гріхів та Чотири останні речі» — одна з них.

Ієронім Антоніссун ван Акен, відомий світові як Ієронім Босх (або Джеронімо Бош — 1450–1516 рр.) — був геніальним нідерландським художником Північного Відродження. Він народився в невеликому містечку 'с-Хетрогенбош ('s-Hertogenbosch), або Ден Бош (Den Bosch). Саме цю назву й узяв митець за своє псевдо.

Ще до народження художника місто славилось виготовленням дзвонів і органів, які користувались широким попитом у XV столітті. Окрім того, Ден Бош був релігійним центром. Це створило певну атмосферу, яка спричинила загальне тло в їхньому суспільстві. Серед городян у пошані було із мужністю долати страждання, важкість життя і, навіть, смерть. І якщо хтось не бажав розділяти подібних поглядів, то міг легко побачити під своїми ногами «світлий вогонь» багаття інквізиції.

Власне, у такій атмосфері й зростав Ієронім. Правда, Бог дарував йому милість народитися в родині, де талант писати картини був не просто в пошані — це була сімейна справа. Річ у тім, що місто було центром торгівлі, що спиралась на роботу місцевих підприємств. І одним із них було Братство Богоматері, що належало католицькій церкві. Це було заможне соціальне й економічне братство відданих Богоматері людей, що мало давню історію. Тож родина ван Акенів служила братству вже протягом двох століть. Фрески собору святого Іоана приписують Якову ван Акену (дідові художника). Багато картин братство замовило у батька Ієроніма — Антоніо ван Акена. Тож родина була не бідна.

Власне, сам митець теж приєднався до братства. Йому доручали оформлювати різноманітні релігійні ходи й обрядові дійства, розписати вівтар для капели братства. З офіційних документів відомо, що він не раз очолював збори мирян братства, що відбувалися в його будинку. А після одруження із Алейт Гойярс ван ден Мервен, яку він знав із дитинства і яка походила із заможної сім'ї місцевого купця, Ієронім став заможним землевласником, що міг повністю присвятити себе творчості.

У подружжя не було дітей. І коли митець помер 1516 року, то дружина, що пережила його лише на 3 роки, роздала все майно бідним і нужденним. А заупокійну месу за Ієронімом Босхом служили в тій капелі братства, яку в молодості він розписував.

Усі дослідники творчої спадщини Босха стверджують, що на зміст і образи його полотен вплинула та атмосфера, у якій жив і творив автор. Більше того, є припущення (з листування й інформації про особливості того часу), що в молодості Ієронім готувався стати священником, але з якихось причин не пішов цим шляхом. Проте саме релігійний зміст, або підтекст його полотен видно неозброєним оком.

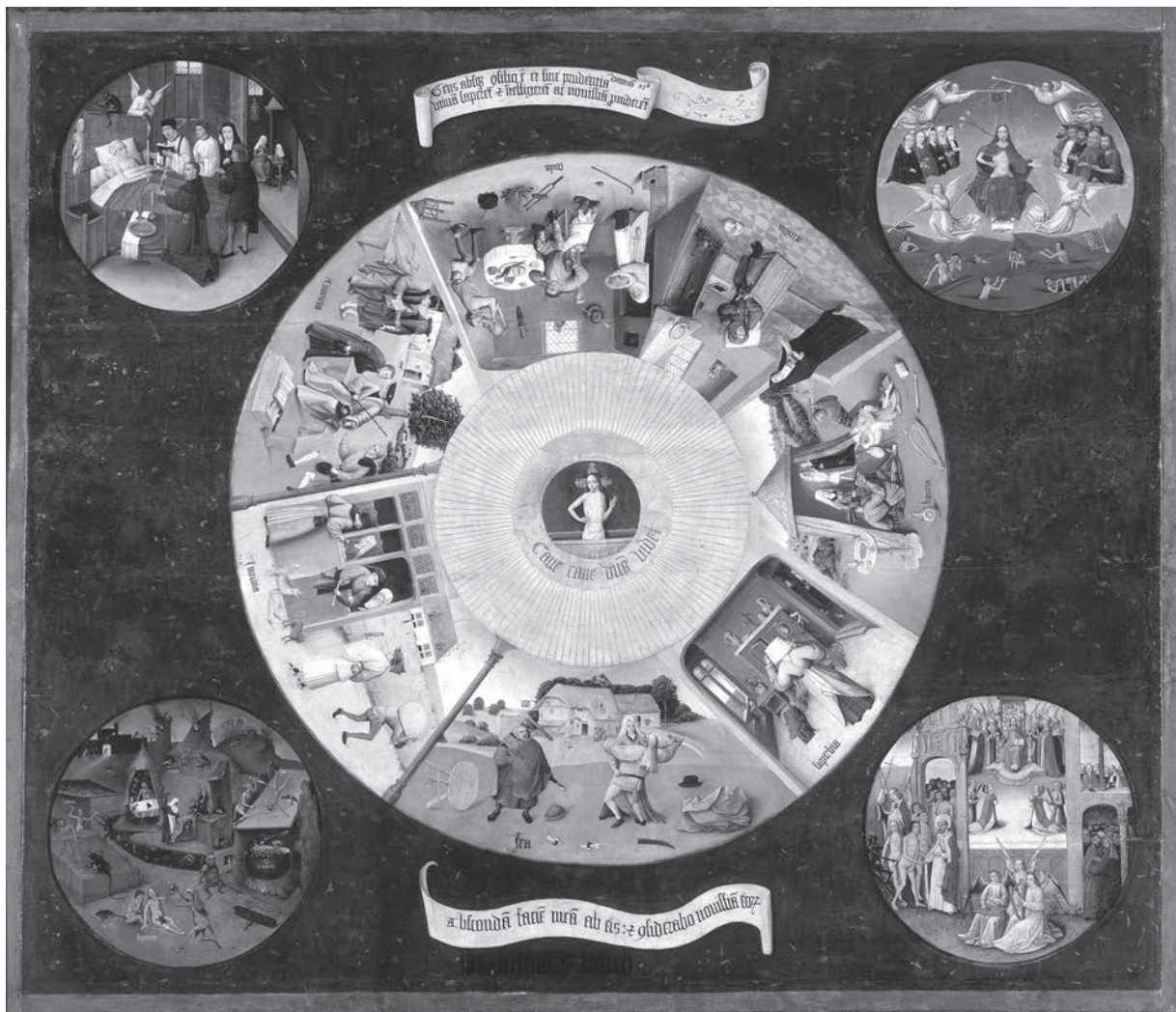
І хоча на його полотнах зображено страшних химер і потвор, що символізують тогочасні проблеми суспільства, хоча його вважають «Королем жаху» в малярстві, а його образи гріхів і пороків водночас і притягують, і викликають огиду, Ієронім Босх був дуже популярним митцем свого часу. Не секрет, що, окрім Братства Богоматері, його полотна охоче купували вінценосні осо-

би того часу. Це і король Кастилії та намісник Нідерландів Філіп I Красивий, його сестра — Маргарита Австрійська, Генріх III Нассау-Бреда та король Іспанії Філіп II. Власне, картину «Сім смертних гріхів і Чотири останні речі» придбав для своєї колекції король Іспанії Філіп II Габсбург, один із найбільших поціновувачів творчості Босха.

Полотно «Сім смертних гріхів та Чотири останні речі», скоріше за все, мало використовуватись, як стільниця, проте ніколи за прямим призначенням не вживалося. Твір був написаний десь між 1475–1480 роками, тобто в ранній період творчості митця.

У центрі картини зображений Ісус Христос, під яким стоїть напис латиною: «Cave, cave, Deus videt», тобто — «Бійся, бійся, Господь усе бачить». Таким чином центром композиції є Особа Бога, який виступає суддею всіх речей. А від Нього розходяться промені, в кожному із яких зображено певний гріх:

- «ненажерливість» — зображені люди, що їдять і жадібно п'ють, або підносять їжу до столу;
- «лінь» — людина, що спить перед каміном. Біля його ніг спить пес, а ліворуч зображена монахиня із Біблією і вервицею у руках;
- «хіть» — цей гріх постає у вигляді різноманітних пар (то ведуть інтимну розмову вглибині, то чоловік спокушає жінку вином, а то чоловік шмагає іншого чоловіка, що зодягнений на жіночий манер);
- «гординя» — жінка розглядає себе в люстерко, яке для неї тримає диявол;

Ієронім Босх, «Сім смертних гріхів та Чотири останні речі», 1475–1480. Дерево, олія, 120×150. Прадо, Мадрид, Іспанія.

- «гнів» — у гармидері двоє чоловіків зчинили запеклу бійку, так, що один у руках тримає лаву, а інший — ніж;
- «заздрість» — картинка із тогочасного суду, де той, хто програв судову справу, із заздрістю дивиться на свого опонента;
- «жадібність» — зображений суддя, що бере хабар.

Власне, усі гріхи зображені у побутових сценах і надзвичайно актуальні для тогочасного життя. Але на полотні намальовані не лише гріхи. По чотирьох кутках зображені ще певні речі, які без слів підбивають підсумок побаченого.

По кутках, на темному тлі зображені чотири тондо: Смерть, Страшний суд, Рай і Пекло. Ці зображення ніби вказують на те, що те, як ми живемо, впливає на нашу вічну участь. І як би люди не хотіли, а смерть, суд і вічна участь після нього — це невідворотна й невблаганна реальність, про яку потрібно думати тепер. Підкреслюють цю думку два написи, що у вигляді сувоїв зображені вгорі й унизу картини. На них цитати із Книги Повторення Закону: угорі — «*Бо вони люд безрадний, і нема в них розумування*» (Повт. Зак. 32:28). А внизу — «*Лице Я Своє заховаю від них, побачу, який їх кінець, бо вони покоління розбещене, діти, що в них нема віри*» (Повт. Зак. 32:20).

Усі чотири речі й два написи намальовані на темному тлі, так що мимоволі привертають увагу. І в цьому можна побачити задум художника — незважаючи на глибину гріхів, не концентруватись лише на них. А розуміючи їхні наслідки, завжди пам'ятати, до чого вони призводять і як до них ставиться Господь.

Власне, через усі свої картини Ієронім Босх хотів донести саме цю ідею. Адже, змальовуючи потворність людських гріхів і того життя, до якого вони приводять людину, митець насамперед акцентував увагу людей на Особі Бога і Його ставленні до нашого життя. А це — одна із надважливих істин у Біблії. Бо ми всі грішимо — і немає людини, щоби не згрішила (а це стверджував ще великий Соломон). Питання в іншому — як ми ставимося до гріхів. Чи ми розуміємо їх ганебність, нікчемність і згубний вплив на нас? І чи шукаємо в Бога виходу й звільнення від них?

Саме ця тема пронизує більшість картин художника. Безперечно, будь-який художній твір має збурювати в нас певні почуття чи роздуми про значні й вічні питання й проблеми. Проте ми самі маємо привчати себе до того, щоби у цих роздумах про вічне, ставити собі

питання — а як це стосується мене? Чи змінюється моє життя і чи відображаються ці вічні істини в моєму характері й способі життя?

Адже, розглядаючи й захоплюючись генієм митця і глибиною порушених ним тем, на які нам вказують його твори, ми можемо цілковито забути про те, що сам митець порушував подібні питання для того, щоби життя тих, хто згодом милуватиметься його творами, змінювалося. Тож не забуваймо про свою душу і те, що вирішувати долю її існування у вічності маємо вже сьогодні.

Нам дуже мало відомо про життя Ієроніма Босха. І про його погляди ми переважно судимо за його полотнами. Тож часами лунають бентежні запитання — ким був насправді митець: правовірним католиком чи еретиком, пророком чи психічно невірноваженим художником, провокатором чи генієм?..

Іспанський монах Хосе де Сіруенца, що жив на початку XVII ст., розважаючи над полотнами Босха, дійшов висновку: «Різниця між творчістю Босха та роботою інших художників полягає в тому, що інші зображують людину так, як вона виглядає ззовні. Тільки Босх наважився намалювати її такою, яка вона зсередини».

Олег Блоцук

ШЛЯХ ВІД БОЛЮ ДО ЗЦІЛЕННЯ

*Час тихо все забере,
І будуть різні в житті муки.
Ви можете абсолютно все,
Просто не опускайте руки.*

«Надія помирає останньою». Ця фраза часто злітає з наших уст, ми жартома кидаємо її одне одному в наших буденних невдачах. Але що робити, коли вона насправді помирає під натиском обставин? Що робити, коли вже немає на що надіятися? Як знайти сили жити далі?

Ця історія про жінку, якій випала важка доля, виткана нитками втрат і журби. Вона втратила все, навіть надію. Вона впевнено поставила крапку на своєму житті. Вона не жила, а просто чекала смерті. Проте не здогадувалась, що навіть на згарищі може розквітнути райський сад...

У пошуках кращого

Ноомі. Так звали цю жінку. Про неї розповідає нам Біблія в Книзі Рут. Біблія — це абсолютно правдива книга. Вона справжня й щира. У ній ви знайдете багато історій, у яких тісно переплелися віра й зневіра, надія й відчай, любов і ненависть. В історії Ноомі кожна жінка, як у дзеркалі, може побачити себе й багато чого навчитись...

Ноомі з сім'єю жила в маленькому ізраїльському містечку Віфлеємі. Про їхнє життя в цьому місті розповідається не дуже багато, однак зрозуміло, що ця сім'я була досить відомою в місті. Їй випало жити не в найкращі часи історії своєї країни: в Ізраїлі почався голод. Як же вони вирішують пережити цей темний час? Вони емігрують, ідуть шукати кращої долі на чужині.

Кожен із нас, опинившись у скрутних умовах, думає, насамперед, як подбати про свою сім'ю. Багато хто з нашої країни змушений їхати на заробітки закордон, щоб забезпечити своїх дітей. Це болюча тема для нашої держави, але, на превеликий жаль, це наша реальність уже не один рік. І за людськими мірками — це нормально. Ноомі з чоловіком ухвалили зрозуміле рішення й пішли туди, де не було голоду, де був хліб. Але біда спіткала їх саме там, де вони не чекали.

Падіння в безодню

Здавалось, найгірше вже позаду, попереду туманне, але світле майбутнє. Але, як буває в житті дуже часто, біда приходить, мов грім серед ясного неба. Телефонний дзвінок із лікарні: «У нас для вас є не дуже приємні новини». Або розмова з керівництвом: «Вибачте, але ми змушені з вами попрощатися». І всі наші мрії й плани в одну мить стають пилом. Ми відчуваємо, як земля зникає з-під наших ніг...

Це відбулось і з Ноомі. «І помер Елімелех, муж Ноомі, і зсталася вона та два їхні сини» (Рут. 1:3). Так почалося її падіння в безодню гіркоти. Утратити коханого, опору сім'ї, міцне чоловіче плече на чужині — це дуже страшно. Але в Ноомі є ще потіха й вірада її серця — два сини. «І взяли вони собі за жінок моавітянок, — ім'я одній Орпа, а ім'я другій Рут. І сиділи вони там близько десяти літ» (Рут. 1:4). Здавалось, життя якось налагоджується. Сини одружилися, час мріяти про внуків. Але... «І помиралі й вони обое, Махлон та Кілійон. І позсталася та жінка по двох дітях своїх та по чоловікові своєму» (Рут. 1:5).

Мабуть, кожен, хто переживав втрату близької людини, знає це відчуття порожнечі, відчуття, що вона поглинає тебе. Ти щоранку встаєш, щось їси, кудись ідеш, усміхаєшся, розмовляєш, а в душі нестерпний біль. Деякий час ти навіть ні про що не можеш думати, але потім приходить купа запитань. Що робити з цим? Як бути? Як далі жити? Ти виєш ночами в подушку. Ненавидиш усіх і все, що оточує тебе... І щоранку це як

нові тортури, що поглиблюють твій біль, розривають на шматки серце.

Однак історія цієї жінки навчить нас робити правильні кроки щоб вирватись із безодні гіркоти.

Перший крок — не залишатися сам на сам зі своєю бідою

Ноомі ухвалила дуже важливе рішення — вона встала й пішла... Жінка зробила цей крок не тому, що їй полегшало, чи відчула якусь близькість із Богом, але вона не могла більше залишатися в тому стані, у якому перебувало її серце. Їй боліло нестерпно. «Ні, дочки мої, бо мені значно гірше, як вам, — бо Господня рука знайшла мене» (Рут. 1:13). Єдине, що вона чітко розуміла, — з цим треба щось робити. Жити залишок свого життя в епіцентрі болю просто неможливо. Це завжди перший крок до змін, до зцілення серця, коли настає усвідомлення — я більше не можу перебувати в цьому емоційному стані.

Другий крок — іти до Бога і до Його людей

Ноомі не пішла в нікуди, цього разу вона ухвалила рішення йти до Бога і до Його людей. Оточення, у якому перебувала Ноомі, було чужим для неї. Люди, серед яких вона жила, не розділяли її глибинних цінностей. І хоча за останній період життя в тій країні жінка вже навіть обросла родинними зв'язками, її душа відчувала себе на чужині.

Кожна людина створена Богом і для Бога. Але не кожна людина розуміє це й часто будує своє життя не з Богом. Ноомі з чоловіком будували своє життя на свій розсуд. Їм здавалось, що так правильно, що вони роблять розумні кроки. І в більшості ми будуємо своє життя, не дуже запитуючи в Бога, чи так добре, чи це правильно. Але потрясіння, які відбуваються в нашому житті, немов землетрус, руйнують усе, що ми набудували, і ставлять нас перед вибором. І одні вирішують повернутися до Бога, а інші — відвертаються від Нього. А Бог жодну людину не силує, Він дає кожному можливість усе осмислити й зробити свій вибір.

Колись і я у своєму житті стояла на цьому роздоріжжі. Я не розуміла, чому біда зруйнувала моє життя. Що робити з цим болем? Чому Бог відвернувся від мене? Чому відповів «ні»? І на такому роздоріжжі я прожила не один рік. І це відчуття гіркоти поглиблювалось. Та одного разу я зрозуміла, що не хочу все життя провести в сутінках, і як би мені не важко було змиритися з Його рішеннями, я все ж хочу жити з Ним. Допоки ми не вирішимо у своєму серці рухатися в сторону Бога та Його церкви, ми будемо занурюватися в безодню гіркоти.

Третій крок — не відкидати людей, яких Бог дає вам для підтримки

Із Ноомі вирішили йти дві її невістки, та вона відмовляла їх. Розумні доводи мудрої й люблячої жінки. Навіть переживши таке горе, вона все одно дбає про тих, хто поруч. «І сказала Ноомі: «Ось зовиця твоя вернулася до народу свого та до богів своїх, — вернися й ти за зовицею своєю!» А Рут відказала: «Не силує мене, щоб я покинула тебе, щоб я вернулася від тебе, бо куди підеш ти, туди піду й я, а де житимеш ти, там житиму й я. Народ твій буде мій народ, а Бог твій — мій Бог. Де помреш ти, там помру й я, і там буду похована. Нехай Господь зробить мені так, і так нехай додасть, і тільки смерть розлучить мене з

тобою». І побачила Ноомі, що вона настоює йти за нею, і перестала вговорювати її» (Рут. 1:15–18). Після довгих відмов вона приймає любов своєї невістки.

Ми ніколи не знаємо, через яку людину Бог хоче потішити нас. Я дуже багато разів відкидала любов і підтримку людей. Мені здавалося, що я обтяжую їх своїми бідами, своїми сльозами. У горі ми дуже вразливі й слабкі, але при цьому в нас багато гордості. І тому нам важко змиритися з думкою, що нам хтось потрібен. Але є люди, яких Сам Бог дає в наше життя. Є люди, через яких Бог нас любить. Це бувають зовсім «неочікувані» люди. Але не відкидайте тих, хто щиро горнеться до вас, як Рут горнулася до Ноомі. Тих, хто готовий йти з вами шляхом труднощів, просто бути поруч. На той час вона навіть не могла уявити, як Бог потішить її через цю молоду наполегливу жінку.

Четвертий крок до зцілення — відвертість і щирість із Богом

«І пішли вони вдвох, аж прийшли до Віфлеєму. І сталося, коли вони входили до Віфлеєму, то зашуміло все місто про них, і говорили: «Чи це Ноомі?» А вона сказала їм: «Не кличте мене: Ноомі, — кличте мене: Мара, бо велику гіркоту зробив мені Всемогутній. Я заможною пішла була, та порожньою вернув мене Господь. Чого кличете мене: Ноомі, коли Господь свідчив проти мене, а Всемогутній послав мені горе?» (Рут. 1:19–21).

Так уже склалося, що відвертість із Богом дається нам не просто. Ми виховані поважати Бога, вірити, коритися. Але жодна людина не може впокоритися перед Богом, якщо не відкриється Йому, якщо не здолає шлях відчаю й зневіри. Ноомі не грається з Богом у віру, вона кричить Йому те, що в неї болить. Вона відкрила Йому, що не розуміє, чому це все відбувається. Вона бунтує, не погоджується з Його рішеннями. Вона поки бачить Бога, який добиває її, руйнує її життя, перетворює її кожен день на гіркоту. Але навіть у такому стані вона йде до Бога. І Бог не засуджує її, не відвертається від неї, а навпаки, поки вона злиться, кричить, ображається, Він огортає її турботою й любов'ю. Він не дорікає їй за те, що вона пішла туди, куди сама хотіла, що так довго не шукала Його. Поки вона лле сльози відчаю та вважає, що все вже скінчило-

ся, Він відбудовує її зруйноване життя, і починається це відновлення з її серця.

Як не дивно, але це звільняє. Відверті розмови з Богом звільняють серце від гіркоти. У мене був такий період, що я настільки була ображена на Бога, що просто не могла молитися й читати Біблію. Це було протягом, мабуть, двох років. Я просто мовчала. І моє серце черствіло. Мій гардероб весь став чорний, мені було найбільш комфортно саме в такій одежі. Але й зовсім відштовхнути Бога від себе не могла, бо Він поєднував мене з найближчими, і мені здавалося, що якщо я від Нього відійду, то розірву те єдине, що мені дає можливість тримати зв'язок із мамою, бо вона вже з Ним. Я, як Ноомі, говорила навколишнім те, що хотіла сказати Йому. Богові якось боязко було все це викласти. Потім почала писати листи Богові про те, що я відчуваю, що думаю... Потрохи ніби зігривалась у Його присутності. Моє крижане серце почало розтоплюватися.

Бог є Світло, і люди в Його присутності стають світлішими... Бог є Любов, і кожен хто починає приймати це, стає люблячим. Бог є Творець, і кожен поруч із Ним починає творити... Це ніби під теплими промінцями сонця розквітає земля після довгого зимового сну. Він не дає відповіді на наші запитання, тому що знає, що ми не можемо зрозуміти всього, що відбувається. Він ставиться до нас так, як ми до своїх маленьких дітей: бере на руки, обіймає, цілує й говорить: «Заспокойся. Я тебе дуже сильно люблю».

П'ятий крок — цілковито довіритися Богові

Ноомі довірилася Богові. Вона прийшла туди, де її могли не прийняти, де її могли засудити. Але вона відчувала від Бога цей поклик повернутися, це видно з її слів: «Я заможною пішла була, та порожньою вернув мене Господь». Вона довірилася Богові й пішла за покликком серця. І Бог зробив чудо. Чудо на згадку її зруйнованого щастя. Бог подарував їй скарб у вигляді невістки, яку вона відкидала, яка, немов янгол, піклувалася про свою свекруху, навіть опинившись на чужині, а також народила Ноомі внука, який продовжив ім'я її синів. Цей малюк став її потіхою. Ноомі навіть не уявляла при своєму житті, що цей хлопчик виросте й стане дідом найвеличнішого царя в історії Ізраїля й опиниться в родоводі Ісуса Христа.

«І сказали жінки до Ноомі: «Благословенний Господь, що не позбавив тебе сьогодні родича! І буде славним ім'я його серед Ізраїля. І він буде тобі потішителем душі та на виживлення твоєї сивини, бо породила його твоя невістка, що любить тебе, що ліпша тобі за сімох синів». І взяла Ноомі ту дитину, і поклала її на коліна свої, і була їй за няньку. А сусідки назвали ім'я йому, говорячи: «Народився син для Ноомі!» І назвали ім'я йому: Овед. А він — батько Ессея, Давидового батька» (Рут. 4:14–17).

Жодна людина з розбитим серцем, яка прихилиться до Бога, ніколи не буде відкинена, ніколи не вийде від Нього порожньою. Він завжди готовий прихилитися до нас і зцілити рани, що болять нестерпно, витерти сльози, а іноді готовий плакати разом із нами (як плакав із сестрами Марією і Мартою), поки ми не відчемо, що Бог страждає разом зі Своїм творінням. Він не бажав людині такого життя. Але ми живемо в спотвореному гріхом світі, і навіть коли здається, що темінь перемагає, що зло сильніше, Він може й хоче перетворити ніч на день, смуток на радість, тривогу на спокій, треба тільки зробити крок назустріч Богові, відкритися й довірити своє життя Йому. Наша історія ще не дописана, наше життя тут не випадкове й не даремне, і наш Бог усемогутній. Нехай Він потішить кожне серце і дасть зцілення всім, хто Його шукає!

Юліус Гюбнер, Рут і Ноомі, 1830–1831

Наталія Педченко

Бізнес і сімейні цінності:

досвід європейських компаній

Zeelandia — європейська компанія, якій уже більше 100 років, котра має високий статус «Королівська» і бездоганну репутацію в усьому світі, здійснює свою діяльність більш ніж у 70 країнах світу (головний офіс компанії — у м. Зієркізей, Нідерланди).

Директором цієї компанії в Україні є Андрій Василенко. Він неодноразово стояв перед викликом жити в Україні чи в Європі, мав пропозиції працювати в міжнародних компаніях. Однак Андрій вирішив залишитися в рідній країні, впроваджуючи досвід успішних європейських компаній тут.

Компанією Zeelandia володіє сім'я. Засновник Zeelandia Дуліман був сьомою дитиною в родині і створив цей бізнес на одному з острівців Голландії. Своему синові він передав успішний бізнес маленьких масштабів, який син розширив уже з острова на материк. Син передав бізнес своєму синові, тобто онуку. Далі сім'я розрослася, і в третьому поколінні за управління взялися

онуки і чоловік онучки. Вони зробили великий прорив у розвитку компанії, коли в 70-х роках почали експорт своїх товарів за межі країни. У 90-х роках компанія почала розвивати бізнес у Східній Європі, і на цьому етапі сім'я уже передала управління професійному менеджменту. Наразі сім'я засновників управляє фондом, а компанія надалі функціонує під керівництвом найманих професіоналів.

— Андрію, ви працюєте директором голландського підприємства Zeelandia в Україні. Ми знаємо, що це сімейний бізнес і що ваша компанія високо шанує сімейні цінності. Як вважаєте, чому сімейні цінності — це важливо для бізнесу, і яка роль бізнесу у формуванні сімейних цінностей у суспільстві?

— Більшість людей переконана, що бізнес повинен займатися зароблянням коштів, примноженням капіталу, створенням робочих місць, сплатою податків, і на цьому, мовляв, моя відповідальність як керівника компанії закінчується. Я працюю, люди в мене працюють, я багатію, людям плачу зарплату, державі плачу податки — і більше мене не чіпайте.

Є також й інші теорії. Наприклад, Мілтон Фрідман, лауреат Нобелівської

премії, вважає, що роль бізнесу полягає у використанні його енергії і ресурсів у діяльності, яка спрямована на збільшення прибутку за умови, що він дотримується правил гри, бере участь у відкритій конкурентній боротьбі без шахрайства й обману.

— Зараз дуже модно є концепція соціальної відповідальності бізнесу. Компанії демонструють щорічні звіти про те, як вони впливали на покращення життя людей у країні та місті, де живуть, скільком людям дали роботу, скільком дітям допомогли...

— Справді, останнім часом в Україні все більше говорять про соціальну відповідальність бізнесу — що це таке, чи взагалі воно існує. Для нас це нова тема, хоча й у світі про це почали говорити не так давно. Стало модно говорити про компанію, яка думає не тільки про заробляння коштів, а про щось більше.

Для чого це робиться? Це мотивує людей навколо, і тоді твої співробітники краще працюють — вони розуміють, що не тільки примножують твій капітал, а ще й позитивно впливають на суспільство.

Чи знали ви, що компанії, які займаються алкогольним або тютюно-

Сім'я Андрія й Аренди Василенків

Майстер-клас для школярів на підприємстві Zeelandia

вим бізнесом, як правило, платять працівникам більше? Бо люди розуміють, що це не дуже корисно для суспільства, і щоб подолати цей емоційний чи психологічний бар'єр, треба долати.

А якщо ти не тільки не шкодиш, а ще й приносиш користь іншим, то люди навіть готові працювати за трохи меншу плату. І тому, якщо ви соціально відповідальна компанія, то ви на цьому економите завдяки такій мотивації.

— Чому соціальна відповідальність є важливою для бізнесу?

— Для когось — це можливість отримати кредити. Особливо якщо ви співпрацюєте з якимись міжнародними інституціями чи банками, то один із ключових моментів бізнес-плану — яка у вас соціальна відповідальність, що ви плануєте робити з цими грошима. Якщо у вас цього немає, то ви не отримаєте певних дотацій чи умов від міжнародних банків.

Але я вірю, що якщо ви щиро займаєтесь не тільки зароблянням коштів, а суспільно корисним бізнесом чи справою, то це справді дає поштовх для роботи всередині самої компанії. І питання не в тому, скільки ви платите своїм співробітникам. Питання в тому, наскільки вони мотивовані, чи хочуть вони з вами працювати, чи вірять вони в те, що ви завтра будете існувати. Сьогодні багато людей просто не вірять, що такий підхід забезпечить успіх.

— Як ваша компанія реалізує свою соціальну відповідальність на практиці?

— Раз на рік у Броварах ми організуємо якусь акцію, наприклад, толоку, у якій усі працівники мають узяти участь. Ми це робимо в робочий день і це не обов'язково — будь-хто може відпроситися за власний рахунок. І мені було приємно, коли цього року після такої толоки працівники з інших регіонів надіслали фотографії зі своїх акцій. Наприклад, співробітники з Одеси випікали торти й пішли провідати

розумово відсталих дітей. Ніхто їх до цього не змушував, за це немає ніяких премій — мені було просто приємно, що люди беруть приклад. Це означає, що люди вірять у те, що ти робиш. І для мене це дуже важливо.

— Що можна робити бізнесу для формування сімейних цінностей, а відтак і щасливих родин?

— Я просто наведу кілька прикладів, чим ми займаємось і, можливо, читачі зможуть донести це до своїх колективів і також реалізувати.

1. Політика наймання персоналу.

Я працюю в кондитерській галузі, у якій зараз катастрофічний брак робочих рук, немає людей, які хочуть працювати за достойну плату. У березні я літав у Польщу й квиток в один бік мені коштував 8 євро. І мені дорожче було добратися до аеропорту Бориспіль і з аеропорту Познані до підприємства, ніж перелетіти між країнами.

Сьогодні якщо ви не платите людям зарплати, або навіть якщо й платите, але люди не вірять, що з цього щось буде, вони сідають на літак — і все, їх тут немає. Зараз робітники цілими ланками знімаються і летять туди.

Раніше політика наймання була така. Приходив робітник, який хоче тут працювати, і одне із запитань, які ставили, особливо якщо це жінка, — скільки дітей. Якщо багато — вибачте. Вік — якщо дітородний, то це кандидатка на вихід у декрет, тому краще не брати.

Я ж дивлюся на це по-іншому. Якщо в неї чи в нього троє дітей — вони нікуди не полетять. Так, у чесному бізнесі є свої нюанси, наприклад, багатодітним матерям передбачена додаткова відпустка за рахунок роботодавця, якщо дитина хворіє, перших п'ять днів також оплачує роботодавець, а не держава. А якщо дітей троє? А якщо п'ятеро? Тоді за п'ятьох дітей платить роботодавець, не держава. Окрім того, наше підприємство сплачує серйозну матеріальну допомогу за кожну дитину.

У нас це навіть один із показників підприємства — скільки в підприємстві народилося дітей за рік. І це цікаво — якщо народжуються, значить вірять, значить будуть жити й працювати в Україні, значить не полетять.

2. Надання додаткових відпусток багатодітним матерям.

3. Сімейні заходи. Не п'янки-корпоративи, а заходи для сімей, на які люди приходять із дітьми, щоб побути разом, поспілкуватися. І це виховує цінності — цінності конкретного підприємства.

4. Кредитна підтримка. Ми даємо кредити сім'ям співробітників на покращення житлових умов. Відтак співробітник не полетить жити за кордон, якщо прив'язаний кредитом.

5. Навчальні заходи про сімейні взаємини для родин наших співробітників. Наприклад, ми проводили зустріч на підприємстві, на яку запросили лектора-фахівця з сімейних питань і запросили всіх, хто хоче підвищити свою кваліфікацію як батька або як матері, прийти на цей семінар. Ми оплатили роботу викладача, і він навчав наших співробітників, як бути відповідальним батьком і відповідальною матір'ю. І в людей після цього були дуже позитивні відгуки. Були сльози, коли люди розуміли, що вони вже 20 років батьки, але зовсім не роблять те, що треба.

6. Вітання і свята. До речі, дівчат і жінок у нас на підприємстві вітають не 8 березня, а в квітні, на свято Благовіщення, хоча перші роки було важко перелаштуватися.

— Якою має бути сімейна політика міста і яка роль місцевої влади у її реалізації?

— Думаю, що влада могла би робити наступне:

- **Поширення «best practices»** — інформації про те, хто, що і як робить, і з чого варто взяти приклад.
- **Рейтинги і нагороди.** А чому б нам на рівні міста не відзначати підприємства, в яких народилося найбільше дітей за рік? Або в яких, наприклад, найкраще піклуються про сім'ї? Це те, що ми можемо, що взагалі практично не коштує грошей.
- **Якісні соціальні послуги.** Як багато я б не робив на своєму підприємстві, які б високі зарплати я б не платив — мені, директоріві, часом треба особисто домовлятися, щоб нормально госпіталізували дитину мого співробітника, або щоб влаштувати в садочок... Так не має бути. Це точно не моя відповідальність, і я цим не повинен займатись: я заплатив податок. Я не можу

створити окрему державу для своїх працівників— це має робити влада. Або ж я не буду платити податки — тоді можна спробувати самому піклуватись про своїх людей...

- **Організація спільних сімейних заходів між підприємствами.**
- **Заохочення до зміни стереотипів.** Наприклад, святкування соціально значущих свят: День матері, День батька, День сім'ї, Благовіщення тощо. Також важливо міняти думку багатьох, що «успішною може бути тільки сім'я з однією дитиною, бо обоє працюють» — це неправда, можна бути! У мене четверо дітей, і одна з них дитина-інвалід — можна бути успішним, можна працювати!
- **Політика розвитку сімейного бізнесу.** На мою думку, сімейний бізнес — це дуже важливо...

— **Яким, на ваш погляд, має бути стратегічне бачення розвитку міста?**

- **Створення умов для сімейного бізнесу.** Я вважаю, що місто буде сильним тоді, коли в ньому буде багато невеличких сильних підприємств. А як це зробити? — Це політика міста, це роздача землі дрібними наділами. Звичайно, простіше і вигідніше домовитися з одним мегабізнесменом і дати йому 10 гектарів. А можна з 10-ти гектарів зробити 10 підприємств тих, хто живе в цьому місті, зробити якісь преференції. Адже якщо я живу в цьому місті, якщо тут працює мій бізнес, то буде майбутнє в цього міста.
- **«Я працюю там, де живу»** — створення робочих місць для жителів міста.
- **«Місто для моїх онуків».** Якщо це буде місто для моїх онуків, то я не буду забруднювати повітря в цьому місті, я як бізнесмен не буду еконо-

Сім'я Андрія й Аренди Василенків

мити на тому, щоб вивозити шкідливі відходи і захоронювати їх у належному місці.

Зараз я працюю в міжнародній сімейній компанії, що має 119 років досвіду. Власники компанії є праправнуками засновників. Вони хочуть, щоб їхні праправнуки також мали бізнес. І така місцева політика — це моя пропозиція, це те, що можна розвивати. Я про це давно мрію, час від часу нагадую і, можливо, колись це таки стане політикою нашого міста. Мрію, щоб наше місто не стало тим, де я виріс (я виріс на Троєщині). Щоб не стало «Броещиною», а Броландією.

— **Як формувалися ваші сімейні цінності? Як прийшло усвідомлення, що родина — це важливо і треба працювати, щоб моя сім'я та сім'ї, що поряд, були щасливими?**

Майстер-клас для школярів на підприємстві Zeelandia

— Хочу розказати вам одну історію. Це було десь у 80-их роках, нас було 15 дітей, і з нами займалися. Це було заборонено, але нас навчали біблійних принципів. Шануй батька та матір. Не вкради. Не бажай чужого. Не вбивай. Усі 10 заповідей. Нам було по 6 років, потім 7, 8, 10, 12 — у 14 років ми розлетілися. Почалися буремні 90-і роки, нас рознесло по світах, і тільки частина залишилася в Україні. Два тижні тому ми зустрічалися — частина з тих, хто залишився в Україні. І коли ми зібралися, було 10 багатодітних мам, які приїхали сюди, у Бровари. А коли до нас ще приєдналися по скайпу, то було понад 100 дітей. Це з тих 15-ти. Усі здорові. Лише один шлюб розпався.

Якби українцям прищепили біблійні цінності, історія України могла би бути зовсім іншою. Нам їх закладали у 80-х роках ще в радянський час, коли це було заборонено, і ось який дивовижний результат. Таким прекрасним може бути наше майбутнє. І якщо ми будемо про це піклуватися, у це вірити, то майбутнє цього міста, майбутнє нашої країни буде світлим.

Ольга Романенко, кандидат економічних наук, викладач Київського національного торговельно-економічного університету, член Ради молодих учених при МОН України

Твори наших читачів, надіслані на літературний конкурс

«ХТО ДЛЯ МЕНЕ МАМА? ХТО ДЛЯ МЕНЕ ТАТО?»

*Шануй свого батька та матір свою, як наказав був тобі Господь, Бог твій,
щоб довгі були твої дні, і щоб було тобі добре на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі.*

Повт. Зак. 5:16

...Вдячними будьте!

Кол. 3:15

Мої мама і тато для мене є усім. Це мій світ, моє життя, усе, що в мене є...

З кожним роком все більше і більше усвідомлюю, що якби не було в мене таких, Богом даних батьків, не була б я такою щасливою людиною (донькою, дружиною, мамою, бабусею).

Мої батьки — приклад для мене в усьому...

Минають роки, а я щоденно прощу в Господа, щоб продовжував життя моїм найдорожчим, найріднішим батькам. Знаю, допоки живуть мої мама і тато, я — щаслива. Вони щоденно несуть мене на руках молитов до Отця Небесного... Цього ніхто не замінить... Ніхто...

Дякую Богові за моїх маму і тата.

*День одягнув сорочку ніжно-голубу,
Гаптовану барвистими думками,
У тих думках я кожен раз спішу
До найрідніших в світі: тата й мамі.*

Батькам

*Спішу усім єством до мамі,
До тата рідного спішу.
Пригадую, що дуже рано
Залишила хатину ту,*

*Де мене вчили говорити,
Та тільки правду, щиро,
Добро робити завжди вчили,
Приймати усіх з миром.*

*Де мама вперше рученята
Мені, маленькій, склала,
І на колінах, разом з татом,
Ми Бога прославляли...*

*Років багато вже сплигло,
Не все вже пам'ятаю,
Та кожен день життя мого
Господь благословляє.*

Софія Прокочук, м. Рівне

Молоді роки моєї мами пройшли в любові, доброті, радості. Її батьки, брат, сестри були хороші й дружні. Сім'я жила не бідно. Мали невелике господарство, де було все необхідне для життя сім'ї в селі. Але влада забрала все, залишивши голод і смерть рідних. Тільки молитвами до Бога моїй мамі вдалося втекти у велике місто Сталінград, де на той час жила її рідна старша сестра. Тяжко було і там. Працювала в холодильнику для риби. І добре знала, що означало запізнитися на роботу на 15 хвилин — це ув'язнення на три місяці. А жили в бараках, де один годинник у коридорі. Грошей на проїзд не було. Мама завжди молилася, і це допомагало їй.

Молоді роки кликали її, веселу і гарну, на вечорниці. Не один хлопець сватався до працювитої дівчини. Але почалася війна... Німці рвалися до Сталінграда. Палала земля, і небо горіло від бомбардування міста. У такий страшний час мій батько сказав мамі про своє кохання до неї й запропонував руку й серце. Цю мамину руку він тримав міцно майже 60 років...

Так, це було і в горі, і в радості. А горя було багато. Під час облоги німці насильно забрали батька й вагітну маму в Німеччину на примусові роботи. Везли товарняком, як худобу. Обливали окропом, коли просили води. З Божою допомогою приїхали на фабрику м. Пляун у Німеччині. Там народилась у мамі моя старша сестра. Грудного молока немає, годувати нічим, пелюшок немає, людей у бараку багато, дитина кричить, самій треба йти на роботу. Допомогли німецькі жінки. Вони приносили речі, необхідні для дитини, молоко і їжу для мамі. Непоганою людиною був і комендант бараку. Розповідаючи все це мені, мама повторювала, що з нею завжди був Бог. Довгі два роки полону закінчилися. Американські війська визволили батька, маму й мою сестру. Попереду була тяжка дорога, але ж додому...

Зруйнований Сталінград зустрів недружньо. Репатріантам знайти роботу важко, рідних немає, жити ніде, навіть у землянках було багато людей. Батько захворів на тиф, сестра тяжко хвора, і всі голодні. Мама у відчай пішла топитися. Узяла з собою ікону, почала молитися Богові й просити прощення. Раптом підійшли двоє чоловіків і запропонували мамі мішок із зерном продавати по склянці й ділитися з ними виторгом. Цей мішок вони знайшли біля води. Коли німці підходили до міста, то зерно скидали у Волгу. Так моя сім'я вижила. Мама казала, що на все воля Божа.

Невдовзі Бог дав можливість сім'ї переїхати в Рівне до батькового брата. Тут згодом одержали квартиру, роботу, і мама народила мене. Батьки повели мене в церкву, і там мене хрестили. З мамою я ходила в собор молитися Богові. Було так, що я супроводжувала маму в подорожах до святих місць: у Почаївську і Київську лаври. Якось у мамі запитала: «У тебе було таке тяжке життя. Що тобі дав твій Бог?» Мама подивилася на мене, міцно обняла й усміхнулася. Віра в Бога тримала її в цьому житті. І цю віру в Бога вона передала мені.

У нас вдома часто було чути, як мама співала про калину і про вишню, що росте біля дому. Цей невисокий красивий голос підтримував і радував мене. А як вона танцювала! Ні, не професійно, а від душі — весело, з частівками. Тяжкі роки життя не зробили її злою й нервовою. Мама викликала в мене захоплення теплотою й добротою свого серця. Мудрість мамі, подарована їй Богом, допомогла знайти потрібні слова для мене й подарувати мені надію. Я вдячна Богові, що Він дав мені таку маму.

Останні роки свого життя на землі мама дуже хворіла, але переносила біль терпляче, із молитвами до Бога.

«Прости, Господи...» — ледь-ледь прошепотіла мама наостанок.

Ніна Бортнічук, м. Рівне

До Дня матері

Світле Сонечко, наша мамочко!
Найдорожча й найкраща з людей!
Я подяку для тебе складаю
У святковий сьогоднішній день.

Наша рідненька, добра і мила,
Сяєш сяйвом для всіх і довкола,
Бо даєш для польоту ти крила
Тим, хто мами й не бачив ніколи.

Я шаную, люблю і ціную
Твоє слово, твій погляд, дзвінок.
І у Бога за тебе молю я,
Щоб щасливим був кожен твій крок!

Тож сьогодні в це свято прекрасне
На землі усі квіти для тебе,
Та в дарунок і сонця замало,
Бо сама ти, як сонечко в небі.

Привітаєш, усіх зрозумієш,
Порадієш за кожного щиро,
І душевним теплом обігрієш,
А душа переповнена миром.

Хай же буде у тебе, рідненька,
Завжди настрої, наснага і віра,
Бо найкраща у світі ти ненька,
Й нас тримає любов твоя щира!

*Ірина Оборонова,
сmt Дубровиця, Рівненська обл.*

Мама — це та людина, яка виносила мене під серцем дев'ять місяців і продовжує носити в серці протягом усього свого життя. На землі ніхто не любить мене так, як вона. Я така, яка я є, завдяки моїй мамі.

Мені не потрібно було шукати людини, на яку я хочу бути схожа, бо мій ідеал жінки й мною вже стільки років. Мама — це терпеливість, скромність, витонченість. Це вміння бачити в усьому тільки хороше, серед океану негараздів і болю винайти дорогоцінну краплинку добра. Це смирення, самопожертва, готовність поступитися собою заради того, щоб рідним було краще.

Хоча моя мама дуже тендітна, вона завжди стане за мене горою, своїми обіймами буде захищати мене від усього світу, не дозволить жодній сльозинці пролитися з моїх очей, хіба тільки сльозам радості. Мама була зі мною в усі скрутні моменти мого життя, не покинула, не залишила на самоті, терпіла й чекала, поки фонтан моїх емоцій заспокоїться, і своїми мудрими розсудливими словами допомагала мені розібратися у собі.

Мама завжди поряд. Навіть тоді, коли між нами кілометри, вона чекає мого дзвінка, їй завжди цікаво, як минув мій день, навіть найменші дрібниці є важливими.

Мама навчила мене вчитися, помістила в моє серце бажання постійно пізнавати щось нове, цікавитися, читати. Мама показала, як вчитися й на життєвих ситуаціях, робити висновки та помічати деталі.

Мама асоціюється в мене з працелюбністю, любов'ю до землі. Не раз я дивувалась бажанню мами щось робити, коли можна було просто відпочивати. Та коли я трохи підросла, то зрозуміла, для чого весь цей труд: для того щоб я жила й мала все необхідне.

Навіть у дрібничках виявляється її щира, віддана любов. Любов мами не описати словами, адже це можна тільки відчувати.

*Іванка Алексійчук, 17 років,
сmt Клевань, Рівненська обл.*

Хто для мене мама? Хто для мене тато?

Для кожної дитини у світі є дві головні людини — мама і тато. Але не всі можуть відчути любов, яку дають нам батьки. Ми повинні цим дорожити. Для мене мама і тато — це люди, які завжди поряд, вони підтримують мене, дають мудрі й цінні поради, а також вони мої друзі, яким можна довірити будь-який секрет. Також батьки мені показують приклад любові, доброти, толерантності, увічливості в спілкуванні з людьми.

Моя мама — вчителька. Вона всю себе віддає дітям: цілими днями в школі, підготовка до уроків увечері, але її серце настільки велике й тепле, що його вистачає всім: мені, сестрам, таткові, бабусям, дідусям, друзям. Вона для мене — приклад гарної господині, адже в домі в нас порядок. Здається, коли вона все встигає? Ненька — приклад турботливої й чуйної людини, щирої подруги.

Татко мій — священник. Йому дуже непросто в цей складний для всіх час. Люди йдуть до нього зі своїми проблемами, негараздами. Усім він дарує своє

тепло, щирі поради, підтримує. Його мудрості й розсудливості вистачає й для нас, його трьох доньок. Він, добрий і лагідний, — приклад служіння Богові й людям. З якими питаннями я не зверталась би до нього, татусь завжди так мудро все пояснить, окрилить, надихне на працю навіть тоді, коли цього робити вже зовсім не хочеться.

Як і кожна ненька й татусь, мої батьки бувають строгі, але на це я не ображаюся, бо так вони хочуть мене навчити, і це роблять тільки з любові до мене. Також я дуже люблю просто бесідувати з батьками, адже вони дуже розумні.

Я ціную своїх батьків, ту любов, а її не можна описати словами, яку вони мені дарують щосекунди, той затишок, який створюють мені, ту підтримку, яку відчуваю кожним нервом. Слово «батьки» для мене святе, бо поки воно звучатиме у звертанні до них, доти я буду дитиною, відчуватиму їхню щирі молитву за мене.

*Соломія Михалюк, 11 років,
м. Камінь-Каширський,
Волинська обл.*

Моя мама

Дуже люблю свою маму. Люди кажуть, що я на неї схожа. Моя матуся дуже добра, лагідна й терпляча. Коли я роблю щось не так, вона мене ніжно сварить. Спочатку я ображаюся, але згодом мені стає соромно за свої вчинки і я вибачаюся перед нею та Богом. Мама завжди пробає мені. Коли мені сумно — вона заспокоює, коли я щаслива — радіє зі мною.

Моя матінка дала мені перші знання, навчила вірити в Бога, радіти кожній дрібничці. Коли мені потрібна допомога — вона завжди поруч, і чи це складний життєвий випадок, чи просто «домашка» з математики — вона обов'язково допоможе. Завдяки їй я навчилася бачити в людях добро, навіть якщо інші цього не помічають.

А ще моя мама дуже смілива. Я ніколи не бачила, щоб вона чогось лякалася чи плакала. Матуся намагається навчити мене всього, що вміє та знає сама, вона розуміє мене й завжди дає цінні поради.

Я багато думаю про своє майбутнє, але не можу уявити себе без мами, її теплих обіймів, ніжних поцілунків та корисних порад. Я буваю гордою й намагаюся приховати свої недоліки, але брехати у вічі матусі ніколи не можу. У неї занадто чесні очі. Вона для мене — світло надії, ліхтарик у темній ночі. Мама навчила мене любити, бути доброю до інших, навіть, коли вони мене ображають.

У гімназії в мене все добре. Я просто не можу погано вчитися, бо тоді я підведу людину, яка мені довіряє й покладає на мене свої надії, — маму. Я її дуже люблю, тому не підведу!

*Серафима Дейнека,
12 років, м. Рівне*

Рівненський навчально-реабілітаційний центр «Особлива дитина»

Хто для мене моя мама?

Для мене мама — іскра сонця та велике тепло. Вона для мене золота, красива, вона моя єдина.

Микола Романчук,
учень 2-Б класу

Хто для мене мама?

Моя мама — найближча, найрідніша людина. Мама — найкращий друг. Вона добра, ласкава, завжди поряд зі мною. Завжди допоможе й захистить.

Моя мама — найкраща у світі, вона мене дуже любить, і я її теж люблю!!!

Мамуся — це мої руки й очі. Я говорю, а вона пише. Мама, як сонечко! А я їй дарую своє сердечко!

Анна Добровольська, учениця 2-В класу

Моя сім'я

У мене дуже велика сім'я. Почну я з мами, бо мама найкраща для мене в житті.

Мама — це моя підтримка, вона допомагає збуватися моїм мріям. Вона єдина в усьому світі, що віддасть для нас усе, щоб ми були щасливі. Ціную її тому, що іншої такої людини я не зустріну. Більше ніхто не буде любити вас так, як може любити вас мама. Моя мама перед моїм народженням зазнала багато болю. Вона пододала його, щоб я могла з'явитися в цьому чарівному світі. Моєї появи вся сім'я чекала з нетерпінням.

Батько був і при моєму народженні, і при народженні мого братика. Матуся хвилювалася, коли різалися перші зуби, і коли була висока температура, і коли болів живіт. Мама не спала, а була поруч з нами. Тато їздив заробляти гроші й мало бував удома, а нами завжди опікувалася мама. За сотню кроків, за десятки кілометрів вона відчувала наш біль і наші проблеми, наш відчай і негаразди.

Саме батьки навчили нас першим словам і навчили любити цей світ. Батьки навчили розв'язувати прості і складні задачі, читати перші слова, казки й оповідання, учти перші вірші.

Мама завжди приходиться на допомогу, пожаліє, коли сумно, і пригорне, коли прикро.

Від мами я навчилася з повагою ставитися до старших і допомагати молодшим.

Я щаслива людина, бо в мене дружна сім'я, дідусь і бабуся, мама, братики і я. Вони для мене найдорожчі люди на світі. Тож любіть і цінують своїх батьків. Бережіть кожен день вашого життя, прожитого в сім'ї.

У житті говоріть своїм рідним, як ви їх любите, поки вони живі й поруч із вами.

Анастасія Романчук,
учениця 3-Б класу

Хто для мене мама? Хто для мене тато?

Цікаве запитання. Насправді, мама для мене — це все, вона дала мені життя. Мама моя порадиця й підтримка. Вона вчить мене доброти, любові та ніжності. Колись я запитав у неї, які ліки вона приймає, що вона така ніжна, а вона сказала: «Жодних, я просто мама, і я дуже сильно тебе люблю». Мама завжди зі мною поруч, вона моя берегиня.

Татуся я теж дуже люблю, він мій захист, моя опора. Я завжди можу розраховувати на його допомогу й підтримку. Він навчає мене мужності, терпіння та справедливості.

Батьки — це моє життя, вони для мене найдорожчі люди. Я їх дуже сильно люблю. Я всім дітям бажаю таких батьків, як мої тато і мама.

Олександр Марченко, учень 3-Б класу

Прочитавши в інтернеті на сайті *osvita.ua* статтю «Предмет «Християнська етика» та основні педагогічні вимоги щодо його викладання» (<https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11090/>), наша дописувачка з Івано-Франківщини, педагог із багаторічним стажем роботи Галина Яхневич зустріла вислови, які, на її думку, завдають великої шкоди вчителям і дітям. Це змусило її звернутися з відкритим листом до своїх колег-учителів, який ми друкуємо зі збереженням особливостей авторської стилістики.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ

Філософська людиноцентрична теорія завела людство в глухий кут. Вона філософствує про мораль і етику, сукупність визначених норм, про специфічні релігійно-моральні почуття, вольові якості віруючої людини, системи богослов'я, прагнучи дати визначення й процесу формування християнської моралі й етики. Мораль — це система норм і принципів поведінки людей у ставленні до Творця, один до одного та до суспільства. Етика — наука, що вивчає мораль, суспільні норми поведінки, сукупності моральних правил суспільства чи певної суспільної групи та шляхи їх формування.

Спробую на основі простих, відомих, зрозумілих фактів висвітлити цю тему, яка розкриє реальний стан справ і покаже нам причинно-наслідкові зв'язки.

Ми живемо в матеріальному світі, володіючи певним кругозором і рівнем розвитку в певних галузях господарства чи науки, мислимо вузько і, переважно, у горизонтальній площині. Людина не хоче викроїти часу зі своїх розваг, телефонних теревенів, перегляду дурманливих телевізійних програм і шоу, щоб пізнати себе і свого Творця.

Набираючи номер телефону свого друга, ненароком зробите помилку, наберете не ту цифру. До нього ви не додзвонитесь. Замість масла машинного залете воду. Машина ваша не поїде. Хто в цьому всьому винен? Каже Господь, щоб не їсти плід спокуси, бо помрете, а змій спростує: «Не помрете!» Результат: перший непослух — первородний гріх, люди стали вмирати. От і перші плоди філософії.

У наш час дослідники знаходять на дні морів і океанів гігантські споруди та скелети людей-велетнів. Сучасні вчені напередб'їй говорять про неземні цивілізації, про прибульців з інших планет, навіть галактик, які занесли життя на нашу планету Земля. Але ці знахідки розповідають нам про те, як перші люди, гіганти, зневажили Творця. Кожну Його настанову тлумачили по-своєму, щоб виправдати своє безза-

коння, бо вели розпутний, аморальний спосіб життя. «За тих днів на землі були велетні... І бачив Господь, що велике розбещення людини на землі, і ввесь нахил думки серця її тільки зло повсякденно. І пожалкував був Господь, що людину створив на землі. І засмутився Він у серці Своїм.

І промовив Господь: «Зітру Я людину, яку Я створив, з поверхні землі, — від людини аж до скотини, аж до плазунів, і аж до птаства небесного. Бо жалкую, що їх Я вчинив. Але Ной знайшов милість у Господніх очах... І бачив Бог землю, — і ось зіпсулась вона, кожне бо тіло зіпсуло дорогу свою на землі. І промовив Господь до Ноя: «Прийшов кінець кожному тілу перед лицем Моїм, бо наповнилась земля насильством від них. І ось Я винищу їх із землі» (Бут. 6:4–8, 12–13).

Люди, що жили на землі до Потопу, творили те ж саме, що відбувається зараз. Але Слово Боже збувається завжди. «Бо як дощ чи то сніг сходить з неба й туди не вертається, аж поки земля не напоїть і родючою вчинить її, і насіння дає сівачеві, а хліб їдунові, — так буде і Слово Моє, що виходить із уст Моїх: порожнім до Мене воно не вертається, але зробить, що Я пожадав, і буде мати поводження в тому, на що Я його посилав!» (Іс. 55:10–11). Слово Боже, чисте, не перекручене, працює й чинить те, для чого Він його посилав.

Ось цитата, яка змусила мене написати статтю. «Вважається, що ікона має більшу силу, ніж слово. Про це гарно сказав навіть св. Василій Великий, котрий, як відомо, чудово володів даром мови. На його думку, малярське зображення більше впливає на віруючих, ніж слово, а ікони привертають увагу християнина сильніше, ніж книги. Є місця в душі людини, куди не добереться слово, туди добереться пензель, а куди не дістане пензель, туди сягне звук музики...» А Господь каже у Посланні до євреїв 4:12-14: «Боже Слово живе та діяльне, гостріше від усякого меча обосічного, — проходить воно аж до поділу душі й духа, суглобів та мозків, і спосібне судити думки та наміри серця. І немає створіння, щоб сховалось перед Ним, але все наге та відкрите перед очима Його, — Йому дамо звіт!» Господь Ісус також сказав: «Хто заповіді Мої має та їх зберігає, той любить Мене. А хто любить Мене, то полюбить його Мій Отець, і Я полюблю Його, і обявлюсь йому Сам... Як хто любить Мене, той слово Моє берегтиме, і Отець Мій полюбить його, і Ми прийдемо до нього, і осело закладемо в нього [у серці житиме Бог Дух Святий]. Хто не любить Мене, той не береже Моїх слів. А слово, що чуєте ви, не Моє, а Отця, що послав Мене. Говорив це Я вам, будши з вами» (Ів. 14:21–25).

У наш час дуже багато людей зневажають Біблію — чисте Слово Боже, люблять більше іконки, картинки, витвори людські, різні тлумачення, особливо, коли автори їх титуловані й відомі. Тлумачення легкі для розуміння, але людина спасається не знанням і розумінням, а вірою в оригінальне слово Євангелії. «Праведний вірою жити буде» — у кожне слово Біблії, не пропускаючи жодного, бо як там є щось перетлумачене, то телефон ваш не працює.

Якщо ви, будучи вчителями християнської етики, прагнете сформувати людину всебічно розвинену, високоморальну, яка любитиме ближнього, як самого себе, житиме в гармонії світу й суспільства, то ви можете це зробити лише тоді, коли навчите любити Слово Боже. Написано, що воно проникає до розділення душі і духа, суглобів і мозків і судить помисли серця, бо Слово — то Дух і Життя (Ів. 6:63). «Спочатку було Слово, а Слово у Бога було, і Слово було Бог... і Слово стало Плоттю і перебувало з нами повне правди і істини...» (Ів. 1:3, 14). Це Слово заходить у ваше серце, дух і душу, дає мудрість, силу розуміти, творити, любити, співчувати, допомагати, шанувати, не гордитись, не величатись. Коли ви читаете чисте Слово Боже, Біблію (не тлумачення Біблії), вірите кожному слову, хоч і не все розумієте зараз, воно сіється у вашому серці і в серцях тих, кому ви його читаете. Прийде час, і зерно зійде, а ви будете його підживлювати ще і ще цією чудодійною поживою — Словом Божим. Як поступово росте рослина, так поступово буде виростати високоморальна людина. Коли ви перестанете давати їй цю екологічно чисту їжу, а додаватимете щось «велике людське», то виросте гібрид — зверху ніби вихований, гарно вбраний, моральний, а як до діла, то вбивця або злодій...

Коли ж ви любите тлумачення чи крилаті фрази відомих людей, ким би вони не були, або замість чистої Євангелії використовуєте книги, хоч і достойних людей, то ви проповідуєте (цитуете) іншу євангелію, не ту, що проповідував Ісус. Подивимось, яка відповідальність падає на вчителя. «Звіщаю ж вам, браття, що Євангелія, яку я благовістив, — вона не від людей. Бо я не прийняв, ні навчився її від людини, але об'явленням Ісуса Христа... Але якби й ми або Ангол із неба зачав благовістити вам не те, що ми вам благовістили, — нехай буде проклятий! Як ми перше казали, і тепер знов кажу: коли хто вам не те благовістить, що ви прийняли, — нехай буде проклятий! Бо тепер чи я в людей шукаю признання чи в Бога? Чи людям дбаю я догоджати?» (Гал. 1:11-12,8-9).

Якщо дитина слухає перетлумачену Євангелію, то це вже інша євангелія, хоч здається, ніби й так і не так, як говорить оригінал, вона заводить слухача в блуд і відводить від Бога — Джерела всякої мудрості, милості та сили. Подивимось, що написано стосовно цього в Євангелії від Матвія 18:6-7: «Хто ж спокусить одне з цих малих, що вірують в Мене, то краще б такому було, коли б жорно млинове на шию йому почепити, — і його потопити в морській глиби-

ні. Від спокусу горе світові, — бо мусять спокуси прийти; надто горе людині, що від неї приходиться спокуса!»

Ви можете уявити масштаби спокуси — ціла Україна вчиться, що музика, картина вчать більше, ніж Слово Боже — Біблія? «Хто не любить Мене, той не береже Моїх слів». Де? У серці своєму — не вірить їм. А тому й Слово не працює.

Євангеліє від Івана 15:5-7: «Я — Виноградина, ви — галуззя! Хто в Мені перебуває, а Я [слово] в ньому, той рясно зароджує, бо без Мене нічого чинити не можете ви. Коли хто перебувати не буде в Мені, той буде відкинений геть, як галузка, і всохне. І громадять їх, і кладуть на огонь, — і згорять. Коли ж у Мені перебувати ви будете, а слова Мої позостануться в вас, то просіть, чого хочете, — і станеться вам!»

У храми ходять, свята святкують, обряди бережуть, а Ісуса Христа не люблять, Слово Його зневажають, бо люблять людське, — Духа Святого зневажають. А Бог є Дух (Ів. 4:24). Не любиш Ісуса, не шануєш Духа, як може Господь злити любов Духом Своїм у серця ваші, щоб любили один одного, як самого себе?

Ще один витяг зі статті: «Ідется про наповнення морального блоку здобуття знань для того, щоб проілюструвати задану тему та використовувати все світське на користь релігії».

Один Господь Бог, одна Біблія, одна Істина Божа, а філософів багато, тому багато релігій. Господь Сам розбереться, не турбуйтеся. Турбуйтеся, щоб не принести дитині чогось такого, чого нема в Його Слові, про що не написано, не робіть і не вчіть дітей робити те, що забороняє Господь. Бо коли ми робимо й вчимо дітей не так, як велить Господь, додаємо щось людське, то ми противимося, протидіємо Богові й стаємо антихристами. «Анти» — грецькою мовою: проти, противник Христа. Не свічка запалює вогник віри, а Істина — Слово Боже — Біблія пробуджує бажання пізнати Його, слідувати за Ним, бути подібним на Христа. Особливо це бажання виникає тоді, коли ми, взявши в руки Слово Боже, просимо благословення, відкриття й допомоги Господа, щоб Він нас навчав. Свідчення Господне, що «без Мене не можете робити нічого», мусимо тримати в пам'яті постійно. Ви поставлені Господом служити не на користь релігії, а доносити Його істину до дитячих сердець, наповнювати їх істиною — Словом Божим, а воно буде працювати і вдень, і вночі, як працює над тим, щоб дитинка росла після злиття двох клітин, щоб народилась, набиралась мудрості тощо. Поки Дух Божий у людині, доти вона жива,

дихає, мислить, творить, а коли виходить, то дихання зупиняється, припиняється живлення киснем — людина мертва. Чи то великі вчені, чи імператори, чи якісь світські світила — ніхто не може повернутися до життя без волі Божої на те. Об'явлення 14:13: «І почув я голос із неба, що до мене казав: «Напиши: Блаженні ті мертві, хто з цього часу вмирає в Господі! Так, каже Дух, вони від праць своїх заспокоються, бо їхні діла йдуть за ними слідом». Отож пам'ятаймо: те, що ми зробили ділами і язиком нашим, — не відмолить ніхто. Прагнім чинити діла, за які не будемо судимі Богом. Тим, хто додає своє, або не виконує Боже, Господь говорить через пророка Ісаю 45:9: «Горе тому, хто з Творцем своїм свариться, черепок із земних черепків! Чи глина повість гончареві своєму: «Що робиш?» а діло його: «Ти без рук!»

Якщо ми будемо годувати дітей Духом Божим — Словом Божим, то мораль їх буде відповідати критеріям високої християнської моралі. Коли людина виросте на істині, то вона буде правильно розуміти світ, усі явища, які відбуваються в суспільстві й природі, правильно робити висновки. У її серці навіть не зародиться думка лицеміра чи злодія, або ще когось, хто поганить честь людини й Бога.

Ми любимо наші конфесії і обстоюємо, що вони найправильніші, але дітям треба говорити так, як говорить Істина; робити так, як говорить Істина; навчати так, як говорить Істина, і тоді всім нам буде нагорода. Ми побачимо правове суспільство, де всі люди говоритимуть і творитимуть правду, любитимуть одне одного, як самого себе, бо любов Божа, яку Господь зліле в їхні серця, об'єднає їх в одну родину — синів і дочок Божих Вільної Християнської Щасливої України. Автор зла — диявол не матиме зачіпки, щоб пролізти в їхнє життя, бо Господь буде їхній щит і захист, пристановище й спасіння.

Перед вивченням нового матеріалу попросіть у Господа відкриття, мудрості й віри Божої, бо віра є даром від Бога, щоб пізнати Його й чинити волю Його. Просіть в Ім'я Ісуса і дякуйте. «І все, що тільки робите словом і ділом, — усе робіть в Ім'я Господа Ісуса, дякуючи через Нього Богові й Отцеві» (Кол. 3:17).

Дорогі колеги, я, учителька в мінусулому, написала цю статтю тому, що я вас люблю й бажаю вам Божих благословень і щоб через незнання хтось не попав під прокляття. З Творцем сваритись небезпечно. Пам'ятаймо: Бог — лише в Слові Своєму — в Біблії. Ще бажаю вам побачити плід вашої праці й радіти з того.

Галина Яхневич

Розповідь про двох учителів

та інноваційну методику
для впровадження християнських
цінностей на уроках із предметів
природничого циклу

МАРХО

(за матеріалами нового сайту МАРХО «Віра і наука в класі»)

Я брав участь у конференції для батьків у християнській школі, де навчається мій син-підліток, і розмовляв із двома вчителями, які викладали в його класі природничі дисципліни. Вони сиділи майже поряд, і з другим учителем я розмовляв відразу після розмови з першим. Я був здивований, наскільки різними виявилися ці дві розмови. Перший учитель представився, з'ясував, хто з його учнів є нашим сином, а відтак розгорнув журнал успішності. Провівши пальцем по списку імен і знайшовши ім'я нашого сина, він повів пальцем далі по лінії оцінок, отриманих ним протягом семестру, уголос зачитуючи кожний пункт. На завершення він назвав загальну оцінку за чверть і сказав, що в нашого сина все гаразд із навчанням і чи є в нас до нього якісь запитання.

Другий учитель також представився й уточнив, хто з його учнів наш син. Потім він замислився. Після паузи почав говорити про те, як він цінує присутність нашого сина у своєму класі. Є учень, сказав він нам, який сидить за нашим сином. Цьому хлопчикові непросто дається навчання. Іноді йому важко залишатися уважним упродовж усього уроку. Наш син, сказав нам учитель, із власної ініціативи знаходив зручні моменти, щоб, не перешкоджаючи перебігу уроку, обернутися й переконатися, що однокласник встигає сприймати інформацію. «Це дуже важливо, — продовжував учитель, — тому що в цій чверті я говорив класу, що однією з якостей християнської освітньої спільноти є турбота про потреби одне одного, а не лише про свій особистий успіх».

Обидва вчителі здалися нам достатньо компетентними, і з успішністю в нашого сина було все гаразд з обох предметів. Однак кожен із них залишив нас із дуже різним відчуттям стосовно їхнього викладання.

Для обговорення:

- На підставі цих двох бесід, як би ви описали розуміння кожним учителем свого завдання як викладача предметів природничо-наукового циклу?
- Чи є, на вашу думку, формування спільноти взаємної підтримки одним з обов'язків викладача предметів природничо-наукового циклу? Чому «так» або чому «ні»?
- Чи не здається вам, що другий учитель гірше викладає свій предмет? А може, краще? Чому ви так думаєте?

Якщо вам це цікаво, Міжнародний Альянс для розвитку християнської освіти (МАРХО) пропонує вам скористатися новим інноваційним сайтом «Віра і наука в класі» (ВНК), який містить цікаві ресурси для педагога-християнина, де б він не викладав, зокрема багато практичних прикладів уроків різних предметів природничого циклу. Вчителі біблійних уроків також знайдуть багато корисного для свого викладання в церкві й пов'язаних із нею контекстах. (Зверніть увагу! Хоча МАРХО — українська організація, майже всі його ресурси, і сайт ВНК також, підготовлені російською мовою, оскільки Альянс міжнародний і служить педагогам-христи-

янам усього пострадянського простору й за його межами.)

Що таке методика «Віра і наука в класі» (ВНК)?

Викладати за методикою ВНК означає сприймати учнів як цілісних особистостей із їхніми переконаннями, зобов'язаннями й ставленнями, а не лише як отримувачів знань. Матеріали, подані на сайті vnk.mapxo.org, не є заміною наявних у вас програм викладання предметів природничого циклу. Це, швидше, запрошення познайомитися з іншим, нетрадиційним підходом до викладання шкільних предметів. Ці навчальні завдання та ресурси пропонують практичні способи викладання за методикою ВНК.

Ідея методики ВНК полягає в тому, щоб свідомо й цілеспрямовано поставити під сумнів усталені категорії. Методика ВНК:

- прагне встановити зв'язки між предметами природничого циклу й біблійним уроком, зберігаючи шанобливе ставлення до матеріалу, що вивчається;
- бажає показати, що встановлені між вірою та наукою зв'язки можуть бути багатограннішими й складнішими, аніж періодичне обговорення протиріч між ними;
- спонукує викладачів як Біблії, так і предметів природничого циклу замислитися про педагогічні підходи до міркувань про науку й віру та прийняття християнських чеснот на уроках;

- намагається перейти від поширених припущень про конфронтацію між вірою та наукою до більш продуктивної взаємодії в дусі взаємоповаги.

Присвячений методиці ВНК сайт vnk.mapxo.org містить багато практичних занять, які вчителі можуть вільно використовувати й за потреби адаптувати до свого навчального плану. Для цього достатньо зайти на сайт і пошукати щось корисне саме для вас. Але оскільки методика ВНК — це зовсім новий спосіб викладання науки й віри, у пошуках матеріалу на сайті можна упустити сутність самої методики. Подані на сайті навчальні заняття призначені для знайомства з ресурсами ВНК. Їх треба не просто читати самому, але й обговорювати з колегами, які хочуть зрозуміти, як отримати з них максимальну користь. У своєму первинному незміненому вигляді вони можуть бути використані для:

- навчання педагогічного колективу школи чи району;
- обговорення методичним об'єднанням упродовж семестру;
- обговорення з групами поза школою (наприклад, з учителями чи молодіжними лідерами), щоб налагодити контакт і пояснити педагогічну мету школи.

Навчальні матеріали сайту містять усе необхідне для швидкої організації навчального заходу, присвяченого ресурсам ВНК та ідеям, на яких вони базуються. Це, зокрема, презентації з настановами для ведучого, роздавальні матеріали та групові завдання з інструкціями для їх проведення.

Сайт ВНК містить близько 200 прикладів занять із біології, хімії, фізики, а також біблійних уроків.

У кожному уроці гармонійно й природно інтегровано принаймні один із численних аспектів християнської віри, таких як: чесноти, істини, принципи стосунків, мотиви, поведінка тощо. Кожний учитель, де б він не викладав, знайде те, що він зможе адаптувати й використати у своєму контексті.

Приклад вступу до однієї «Добірки занять» із розділу «Фізика» на сайті ВНК

У кожній добірці приблизно 10 прикладів конкретних занять з елементами інтеграції християнських цінностей, істин або принципів взаємин.

Огляд добірки «Наука, технологія і служіння»

Що в центрі уваги?

Технологія і наука — це різні, але тісно пов'язані між собою сфери. Напри-

МІЖНАРОДНИЙ АЛЬЯНС ДЛЯ
РОЗВИТКУ ХРИСТІАНСЬКОЇ ОСВІТИ

КОНФЕРЕНЦІЯ ІННОВАЦІЙНІ ХРИСТІАНСЬКІ МЕТОДИКИ З ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ТА ІНШИХ ШКІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

24-26 БЕРЕЗНЯ 2020 Р.

М. КИЇВ УКРАЇНА

детально на сайті: mapxo.org

клад, у США наукові стандарти нового покоління приділяють особливу увагу технологіям і технічним розробкам. Мета цієї добірки занять — допомогти учням зрозуміти, як наука, технології та служіння можуть бути пов'язані між собою. Це мотивує дітей розглядати прикладну науку й технології в контексті турботи про людей, розмірковувати про проблеми справедливості в суспільстві, які виходять за межі їхніх безпосередніх інтересів, і заохочувати їх прагнути добра для інших людей і навколишнього світу. Ці заняття передбачають спосіб організації навчальних практик на уроках природничого циклу для аналізу зв'язку науки із закликком любити й служити людям. Викладання за методикою ВНК поєднує мотиви, переконання й практики.

За допомогою запропонованих у цій добірці занять учні зможуть побачити застосування прикладної науки, як із добрими, так і з недобрими намірами. Тому необхідно бути розсудливими в застосуванні наукових знань. Як педагог використовуйте ці заняття, спонукаючи учнів до роздумів над питанням: «Чи використовуємо ми Богом дані знання й навички, щоб шукати Його Царства й любити свого ближнього?»

Ці заняття можна об'єднати з добіркою «Лабораторія і суспільство», яка фокусує увагу учнів на тому, як у процесі вивчення науки в школі ми шукаємо блага для іншого.

Не обов'язково використовувати на своєму уроці кожне розміщене на сайті заняття. Наша добірка занять пропонує розширити спектр можливостей і збагатити наявні в нас навчальні ресурси. Деякі заняття можуть утворювати послідовність, однак ви можете вибрати ті, які найкраще підхо-

дять до вашого контексту й адаптувати їх до індивідуального плану навчання.

Заняття розділу «Дізнайся» пропонують способи короткого вступу до теми й призначені для підготовки ґрунту й заохочення учнів до роздумів над темою.

Заняття розділу «Заглибся» допомагають глибше аналізувати теми. Саме на цьому рівні розкривається основний зміст уроку.

Заняття розділу «Аналізуй» підводять послідовність навчальних заходів до осмисленого завершення й допомагають учням подумати, про які нові погляди щодо зв'язку науки й віри вони дізналися.

Ви можете об'єднувати й комбінувати ці заняття на свій розсуд. Зовсім не обов'язково, викладаючи один предмет, використовувати все.

Короткий огляд плану уроку

Найкращий спосіб використати цю добірку — вивчити всі заняття й подивитися, які з них найкраще підходять для вашого початкового контексту, або якщо вам просто буде потрібен короткий план уроку й посилання на нього, ви зможете отримати інформацію на сайті mapxo.org про адресу сайту ВНК, офіційний запуск якого відбудеться 1 березня 2020 р.

MAPXO запрошує педагогів-християн усіх рівнів приватних і державних освітніх закладів, а також учителів Біблії на науково-практичну конференцію з інтеграції християнських цінностей у предмети природничого циклу й інші шкільні дисципліни за методиками «Віра і наука в класі» і «А що, якщо..?». Див. mapxo.org

Протоптана стежина

Штормовий вітер із пригорщами то дощу, то граду, то мокрого снігу гнав перехожих хутчіше ховатися по домівках...

Я йшла в дитсадок за трирічним онуком і думала: «Як-то він дотупотить своїми маленькими ноженятами до дому? Ще застудиться й захворіє... Краще візьму його на руки, так буде швидше й тепліше. Аби тільки погодився. Він-бо в нас такий самостійний...»

З такими ніжними думками я увійшла в роздягальню садочка.

Малюк вийшов з ігрової кімнати, побачив мене й голосно заплакав: «Чому ти, а не мама? Я не піду з тобою! Я хочу з мамою!»

Я сторопіла від несподіванки...

Почала пояснювати, що мама зайнята...

На плач надійшла вихователька, заходила вмовляти...

Малюк невдоволено буркнув «угу» й рушив до вішалки. А в мені закипала образа: «Я з такою ніжністю прийшла за тобою, а ти...» За кілька хвилин від ніжності й сліду не залишилося.

З роздратованим виглядом (який я цілком усвідомлювала, але неспроможна була змінити) допомогла йому одягнутися.

Відчужені, ми понуро попрощалися з вихователькою, вийшли на вулицю й майже мовчки дійшли до дому, де він радісно кинувся до мами.

Невдовзі мама пішла у справах, а малюк, наче й не було нічого, любісінь-

ко покликав мене гратися машинками й дивитися мультик.

Але в мене в душі була темінь. Я неохоче підтримувала гру й, добравши слухний момент, запитала, чи він розуміє, що образив мене в садочку?

Онук похнюпився, промимрив «вибач», і за хвилину знову завзято буркотів, забавляючись на підлозі своїми машинками. А мені так і не вдалося заспокоїтися до самого вечора. Штучно посміхаючись рідним, я уникала спілкування...

Уночі не спалося. На душі було глухо й тоскно. Нарешті я звернулася до Бога в молитві: «Господи, це ж маленька дитина, і я це прекрасно розумію! Він навіть вибачився!.. Де ж поділася моя радість? Чому так по-справжньому важко на серці? Невже — через хвилиenne вередування малюка? Чому я, доросла людина, через таку дрібницю втратила мир і радість на цілий день і ніч?»

Так розмовляючи з Богом, я почала потроху усвідомлювати, що тяжко на душі в мене не через малюка, а через... мене!

Мені було страшенно соромно за моє сердите обличчя й роздратування на цього маленького хлопчика. Тим паче, що все це відбувалося на очах у вихователів... Яка ганьба!

Недаремно апостол Павло написав: «Усяке подратування, і гнів, і лютість, і крик, і лайка нехай буде взято від вас...» (Еф. 4:31). І ще: «Духа не вгашайте!» (1 Сол. 5:12).

Достатньо було кількох хвилин, щоб моє роздратування вгасило Божого Духа...

Уранці я продовжувала молитися й просити Бога пробачити мені це роздратування, загладити все й повернути мені мир і радість.

Але морок не розсіювався...

Постало нове запитання: «Чому я так сильно образилася, чому взяла так близько до серця цей хвилинний епізод?» І знову поступово вималювалася відповідь: «Коли мене відкидають (навіть якщо це маленька дитина), це завдає сильного болю, тому що відкидання — протоптана стежина до моїх образ».

Коли у твоєму житті неодноразово траплялися люди, які тебе відкидали, з часом навіть найменше неприйняття може виявитися слабкою ланкою, протоптаною стежинкою до миттєвого виникнення образи, роздратування й навіть злості...

Часто ми намагаємося загнати образ всередину, але тоді втрачаємо мир і радість.

А відсутність внутрішнього миру — це така мука! Здається, що всередині взагалі зупиняється будь-яке життя. Утративши мир, живеш — не живучи, виконуєш усі справи через силу, душу огортає пітьма, на обличчі — кисла міна...

Що ж робити? Як не зіскочити на несподівану образу й не наламати дров

зла? Невже залишається тільки бездарно грати роль, що, мовляв, усе гаразд?

Знову, звертаючись до Ісуса, я шукала відповіді, і вона (відповідь) прийшла.

— Мені треба добре запам'ятати своє слабе місце, і у випадках, коли відкидають (а цього на землі не уникнути), на якийсь час усамітнитися, почекаати, доки заспокоються емоції, і якнайскоріше попросити Божої допомоги, щоб Бог наповнив мене прощенням, забрав біль і повернув мир моїй душі.

Ще недавно я саме так і робила, і Господь забрав біль і повертав душі радість і легкість... Тобто це вже було неодноразово випробувано, і Господь завжди діяв безвідмовно. Але зараз, у випадку з маленьким онуком, цей вихід забувся, очевидно, через те, що я, зігріта сім'єю сина, у якого зараз живу, втратила пильність і зовсім розслабилась. Моя опірність злу ніби атрофувалась. Ось і засмутила я Божу присутність раптовим роздратуванням і злостью образою, та ще й на кого? — на трирічного малюка...

Коли я визнала все це в молитві перед Богом, — мир, радість і життя миттєво повернулися до мене. І їх неможливо було сплутати ні з якими земними радощами!

...Навіщо я це пишу?

По-перше, тому що здогадуєшся, що не лише в мене є така протоптана стежинка до образ, які миттєво руйнують внутрішній світ, і не лише в ображеного, але й у ні в чому не винних навколишніх людей, стурбованих нашим похмурих настроєм...

По-друге, мені дуже хотілося поділитися з кимось тим дивовижним процесом внутрішньої розмови людини з Богом, коли через непомічений або невизнаний гріх людина втрачає Божий світлий мир і зізнається в цьому Небесному Батькові, а Бог у відповідь терпеливо пояснює, чим вона вгасила Його Духа, де й чому стався провал, у який момент протоптаною стежиною в душу пробігли непрохані «гості» (роздратування, образа і злість).

Лише після того, як Божий прожектор освітив мої завали і я цілковито усвідомила їх, Господь миттєво, немов за помахом чарівної палички, відновив у моїй душі Свій мир.

А по-третє, на прикладі цієї історії хотілося поділитися думкою, яку Господь закарбував у моє серце під час однієї проповіді.

Ось слова з Біблії: «...В дверях гріх підстерігає. І до тебе його пожадання, а ти мусиш над ним панувати» (Бут 4:7).

На цей Божий заклик у людей буває одна з двох реакцій.

Перша: «Так, Господи, буду панувати».

Друга: «Але я не можу, Господи! Дай мені те, що Ти наказуєш!»

Друга реакція мені дуже близька. Я переконана, що насправду, лише визнаючи себе немічною, а Бога — джерелом сили, миру й добра, ми можемо просити й реально отримувати від Нього все необхідне для панування над гріхом.

Коли я просила Бога допомогти мені з моєю внутрішньою заплутаністю, Він дуже тонко вів мене через завали до ясності.

І, озирнувшись на цей процес уже зі світлого «майданчика», я отримала невимовну радість від того, що Господь удостоїв мене такої великої честі — торкнувся моїх думок і перевів їх із протоптаної гріховної стежини на Свій світлий шлях!

В одному із псалмів є такі слова: «...Бо вони не вдивляються в чинність Господню й діла Його рук, — нехай їх поруйнує, й нехай не буде Він їх!» (Пс. 27:5).

Здавалося б, хто ж сам собі бажав би руйнування? Однак такою неухважністю та нехтуванням Божими діями наповнене моє життя. Незважаючи на те, що в спогляданні на Божі діла — наше велике благо, я дуже часто забуваю про це й зустрічаюся зі своїми проблемами віч-на-віч. І тоді, поступово задихаючись без свіжого Божого повітря, стрімко втрачаю внутрішні сили...

Розмірковуючи про це, я подумала, що, можливо, зважаючи на те, що наша пам'ять часто підводить нас, ми дані одне одному ще й для того, що хтось комусь нагадає, що пора звернутися по допомогу безпосередньо до Бога, а не залишатися сам на сам зі своєю проблемою: «...Побач, чи не йду я дорогою злості, і на вічну дорогу мене попровадь!» (Пс. 138:24).

А тим, хто готовий відкидати Божу участь у цьому внутрішньому діалозі, пропоную спробувати вилучити згадку про Бога з усього оповідання. Мабуть, майже до самого кінця ви зможете все достатньо переконливо пояснити самоаналізом і самонавіюванням... Однак в кінці з'явиться заковика. Бо ж іще ніхто не зумів за лічені хвилини наповнити свою спустошену або затьмарену душу невідомою радістю, миром і світлим весняним настроєм — без серйозної зміни обставин...

На це спроможний лише Бог!

P. S.

Виявляється, це було ще не все!

Господь спонукував мене шукати не лише причину конфлікту (протоптану стежину до образ), але й мій мотив.

А мотив був дуже простий: побачити, що малюк радий мені, що він любить мене. Начебто нічого поганого... Але в Флп. 2:21 написано: «Усі-бо шукають свого, а не Христового Ісусового».

Коли хлопчик запротестував, я явно «шукала свого»: хотіла потішити свою тиху гординю тим, що в очах дитини я цінна. А це аж ніяк не бажання прославити Бога через Його безкорисливу й безумовну любов!

А ще, Господь допустив таку прикрість, щоб я побачила, у чому реально намагалася черпати радість, і знову повернув мене до Слова: «Бо дві речі лихі Мій народ учинив: покинули Мене, джерело живої води, щоб собі подовбати водозбори, водозбори поламані, що води не тримають» (Єр. 2:13).

Хибність джерела моєї радості в цій ситуації була очевидна: вистачило найменшої напруги в стосунках з маленьким хлопчиком, щоб у душі здійнялася буря...

Цікаво, чому Господь провів таке ретельне розслідування цієї мініатюрної історії? Можливо, щоб відкрити мені Свої істини про стосунки з Ним і з людьми? Адже написано: «...як здобудеш дорогоцінне з нікчемного, будеш як уста Мої...» (Єр. 15:19).

Господь привів мої думки до таких висновків:

1. Під час виникнення напруги в стосунках із людьми треба насамперед дослідити свої мотиви: чи не шукаю я свого замість Божого?
2. Засмутившись, звернути увагу (і теж якнайшвидше!) на джерело, з якого я тамую спрагу по любові. Чи не порожній, не пошкоджений він?
3. Відчувши благодатний доторк Господа до моїх думок і почуттів, не дозволити буденній метушні знецінити цю дорогоцінну близькість і надалі прагнути цих сокровенних бесід з Ісусом Христом, уважно вслухаючись у Його відповіді.

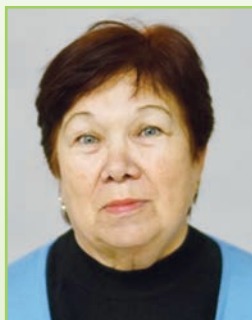
Можливо, ці рядки нагадають дорогоцінне й моїм читачам...

Благослови всіх вас, Господи!

Людмила Орленко

Підсумки літературного конкурсу 2019 року
**«Хто для мене мама?
Хто для мене тато?»**

Ніна Бортнічук

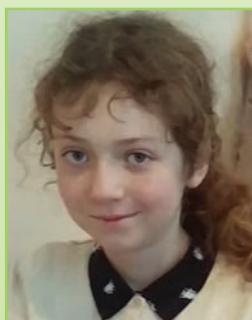
Ірина Оборонова

Софія Прокопчук

Соломія Михалюк

Серафима Дейнека

Іванка Алексійчук

Микола Романчук, Анастасія Романчук,
Олександр Марченко, Анна Добровольська

Переможцями стали

СЕРЕД ДОРОСЛИХ:

- **Ніна Бортнічук**
(м. Рівне);
- **Ірина Оборонова**
(с.мт Дубровиця,
Рівненська обл.);
- **Софія Прокопчук**
(м. Рівне).

СЕРЕД ДІТЕЙ:

- **Соломія Михалюк**
(м. Камінь-Каширський,
Волинська обл.);
- **Серафима Дейнека**
(м. Рівне);
- **Іванка Алексійчук**
(с.мт Клевань,
Рівненська обл.).

Особлива подяка за участь
у конкурсі учням Рівненського
навчально-реабілітаційного
центру «Особлива дитина».
Ви в нас — найкращі!

*Конкурсні твори читайте
на с. 51–53*

Передплатний індекс
99864

Адреса редакції:
вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, Україна, 33023
тел.: +38 0362 637976
slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org

